

ŽALVOT

KULTURNO SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘEZEN • MARZEC 1983 (ČÍSLO 298) CENA 8 ZŁ

Kresba: Areta Fedaková

Marína
Čeretková-
Gállová

ODSÚ- DENIE

V hrdle sa jej mieša smiech s pláčom, počítaje čudnú radosť a nevie sa ovládať, náhli sa k oknu, dvíha záclonu, ach, dobre, auto už nepočúť, už odštartovalo, vzala si ho tma na konci ulice, tma za pouličným rožným svetlom si vzala auto aj Kamila, to je dobre, hovorí si Anka. Len čo ho odprevadila k bráne a výčitavo mu povedala, čo tak na mňa hľadíš, čo sa ti na mne nepáčí? A on ako keby práve na takúto výčitku čakal, povedal, rád ťa viďim, nie že sa mi nepáčíš, rád viďim, ako sa vieš o všetko postarat, tvoje ruky ani chvíľu neodpočívajú. A chytil jej obidve ruky, bozkal ich a ona zmätene ušla. Teraz stojí za záclonou a znova to všetko prežíva, slová, ktoré ju tak rozrušili, bráni sa im a teší zároveň, ako sa len žena môže tešíť pekným mužským slovám, pozýva ich hlboko do svojho vedomia, ako pozvala jeho na večeru. Priviezol ju autom k domu a ona jednoducho vyrieckla, navečeraj sa s nami, keď doma nikoho nemáš. Bola vďačná, že jej tak ochotne vybral pre malého lieky z lekárne, ale domov ju viezť nemusel, to naozaj nikto od neho nežiadal, sám sa ponúkol, ale nech, aspoň na vlastné oči videl, ako žije rozvedená žena s troma synmi v jednej polovičke domu a s rozvedeným mužom opilcom v druhej polovičke domu, nemá na ružiach ustlané, denne cestuje tridsať kilometrov a pod rukou má ako majsterka dvadsať žien.

Cestou ich zachytil dážď, lialo ako z krhly, stierače nestačili, musel auto odstaviť, zatiahol na poľnú cestu pod hájom, jej, ako rozvoniavalo, čo to voňalo — vlaňajšie spreté listie, zatajená oliva?

Neprejdeme sa trochu? povedal priškrteň a podal jej ruku, neboli ani trochu dotieravý, pomáhal jej predierat sa mokrou húštinou, voda sa liala a ona sa bezstarostne smiala, tak bezstarostne ako už dávno nie, všetko bolo na ňom mokré a fúzy nepokojné, pozvala ho bez ibočných úmyslov, vedľa toho dňa, keď do nej nechtiač vrazil v mliekárenskej hale, sa vídali iba tak, ako každý s každým. Kamil bol v závode nový, mladý inžinier, zástupca vedúceho prevádzky, ona

VO VARŠAVE sa konalo prvé jarné zasadnutie Sejmu PLR, na ktorom predložili návrh zákona o trojročnom pláne a vládne programy o protiinflačnej činnosti a štrení. Tieto dokumenty odovzdali na prerokovanie do sejmových komisií a Spoločensko-hospodárskej rady. Sejm schválil taktiež zákony o dôchodkovom zabezpečení vojakov z povolania a funkcionárov MO, ako aj ich rodin. Zároveň Sejm schválil zmeny vo vláde.

PŘED KONGRESEM PRON. Ve Vlasteneckém hnutí národní obrody probíhá programová a volební kampaň před I. celostátním kongresem, který se bude konat v květnu t.r. Základním dokumentem programové diskuse je návrh deklarace PRON, která byla v minulém měsíci předložena ke společenské konzultaci. Ve všech orgánech a skupinách tohoto společenského hnutí se shrnují výsledky dosavadní práce a projednávají se zásady volební kampaně a úkoly PRON v inspirování a rozvíjení společenské a hospodářské činnosti směřující k zlepšení životních a pracovních podmínek. Srážejí se názory a mínění, předkládají požadavky adresované státním orgánům, Sejmu a kongresu. Mnoho vojvodských výborů PRON zavádí nové formy práce.

Na setkáních PRON se hovoří o zkušenostech minulých let a hospodářsko-společenských reálních dneška. Konstatuje se, že krizi musíme překonat sami pomocí a produktivní prací. Zdůrazňuje se, že v boji o budoucí podobu Polska je třeba odvážněji hledat porozumění v rámci PRON s různými společenskými skupinami a s celou společností. Mnoho míst v předsjezdové kampani je věnováno potřebě zapojení PRON do boje se všemi projevy deformace a odstranění negativních jevů ve společenském a hospodářském životě. Poukazuje se na rostoucí společenské odsouzení spekulace, byrokracie a úplatkářství.

Jistě je účelné, aby PRON byl otevřen všem lidem staršího pokolení, kteří se chtějí zapojit do práce, ale zároveň se zdůrazňuje, že toto hnutí by se mělo stát místem autentické občanské aktivity mladých lidí, budou-li tam

mit ve své činnosti stejná práva jako starší.

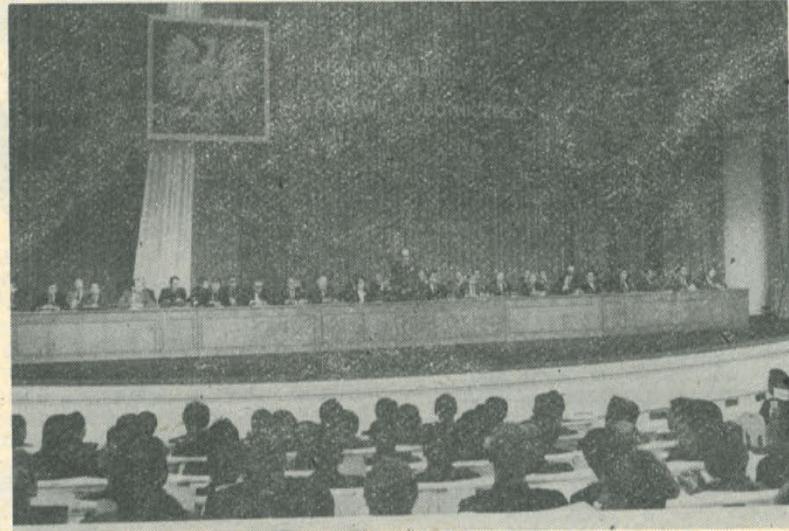
V predloženom návrhu deklarace PRON sa konstatuje, že „hnuti pôsobí ako zorganizované verejné mínenie“, čož lze chápať tak, že je reprezentáciu všetkých občanov. Skutečnosť to však nepotvrzuje. PRON v deklarácii nezaují postoj k otácke národnostnich menšín, ale to neznamená, že v lidovom Polsku tyto menšiny neexistujú. Nevyhýbají se jim rovnako udalosti, ktoré sa odehrajú v naši zemi. Týká sa to i Čech a Slovákov. Soudime, že je možné a potrebné rozšíriť leninské zásady v národnostní otázce rovnako na PRON. Proto by PRON měl zaujmout jasné stanovisko v této otázke.

O postoju našej organizace — KSČaS — k hnutiu PRON jsme psali v lednovém čísle Života.

V POZNANIÍ sa konal vzorkový veľtrh Jar 83. V druhom polroku t.r. malo by byť na trhu trochu viac tovarov, hoci k stabilizácii je ešte ďaleko. Výrobcovia sa snažia predovšetkým na nedostatok pracovníkov. Návštevy obchodníkov v Poznani mali za cieľ skôr udržanie stykov s priemyslom, a nie, žiaľ, podpisanie konkrétnych zmlúv. Totiž väčšinu tovarov naďalej rozdeľujú centrálnie.

WASHINGTON. Prezident Ronald Reagan mal televízny prejav, v ktorom hovoril o vytvorení nových raketových systémov, čo by zahrnuli aj kozmický priestor. V odpovedi na tento prejav Jurij Andropov konstatoval v interview pre Pravdu, že všetko terajšie úsilie by malo smerovať k predchádzaniu jadrovej katastrofe. Zároveň vyhlásil, že k problémom vojny a mieru neslobodno pristupoval tak ľahkomyselne, ako to robí americký prezident.

V DEMOGRAFICKOM ROČNÍKU OSN uviedli, že koncom roku 1981 bolo na svete 4 mld 508 mil. ľudí. Polovica svetového obyvateľstva žila v Ázii. Tretina obyvateľov zemegule neukončila 15 rokov a iba 6% prekročilo 65 rokov života.

Vo Varšave sa konala CELOSTÁTNIA PORADA ROBOTNÍCKEHO AKTÍVU za účasti 2300 predstaviteľov závodov z celého Polska. Porada, ktorú vysielal rozhlas a televízia, bola venovaná vládnym programom o protiinflačnej činnosti a štrení, možnostiam a úlohám závodov, výrobňom rezervám a podmien-

kam, ktoré rozhodnú o úspechu v zavádzaní zásad hospodárskej reformy. V priebehu porady prednesol prejav prvý tajomník UV PZRS, predseda vlády, armádny generál Wojciech Jaruzelski. Na záver účastníci porady schválili výzvu k polskej spoľočnosti, v ktorej sa hovorí:

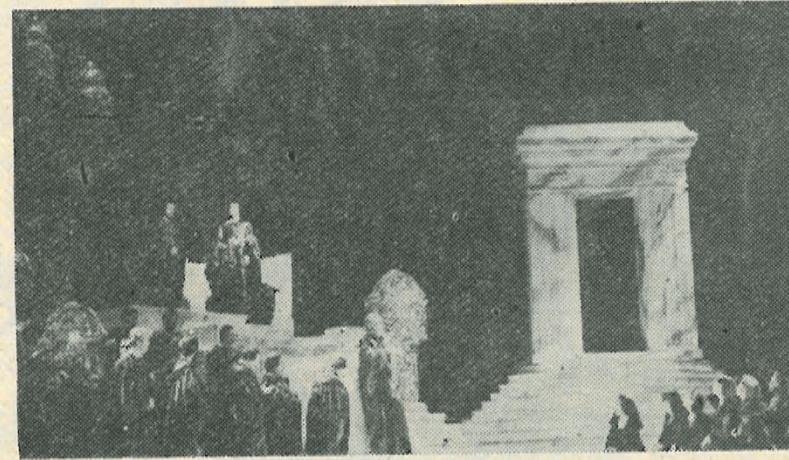
VÝZVA

My, dolupodpisani účastnici celostánej porady robotníckeho aktív, obracame sa na všetkých účastníkov dnešnej porady o schválenie nasledujúcej výzvy: Vyzývame celú spoločnosť k vecnej, angažovanej diskusii a neskôr k dôslednému zavádzaniu, realizovaniu a vymáhaniu spoločne schválených rozhodnutí súvisiacich s predloženými návrhmi vládnego protiinflačného programu a programu o štrení.

Nech vládne programy budú pre všetky Poľky a Poliakov jediným ukazovateľom cesty a smerom, ako vyzdvihnuť našu krajinu z hospodárskej krízy.

Rodáci! Realizujme tieto programy na každom pracovisku, od ministra, riaditeľa až po robotníka. Je to jediná cesta, aby sa národné hospodárstvo a trh stali stabilné a vtedy nás život, život našich manželiek a matiek, bude ľahší. Prispejeme taktiež k tomu, že trajsek našich detí bude dôkazom nášho pracovného príspevku pre blahobyt Poľiek a Poliakov, pre trvalý blahobyt našej socialistickej vlasti.

Na snímke: pohľad na zasadaciu sálu v Paláci kultúry a vedy.

150 ROKOV VELKÉHO DIVADLA VO VARŠAVE. 24. februára t.r. uplynulo poldruhá storočia od prvého operného predstavenia na scéne Veľkého divadla vo Varšave, budovy, ktorá — s prestávkou v rokoch 1939–65 — úspešne slúži poľskej hudobnej kultúre a bola dejiskom mnohých nádherných hudobných podujatií. V jubilejnom týždni venovanom tomuto výročiu sa konali viaceré slávnostné podujatia, o.i. otvorili výstavu 150 rokov Veľkého divadla, konali sa premiérové predstavenia slávnych svetových oper. Na slávnostnom stretnutí podpredseda vlády Mieczysław F. Rakowski a minister kultúry a umenia Kazimierz Zygielski odovzdali najzaslúžilejšiemu pracovníkovi a umelecovi vysoké štátne vyznamenania. Medzi vyznamenanými bola aj manželka nášho redaktívneho kolegu red. Mieczysława Pożarského — znamenitá sopranistka Barbara Zagórzanka, ktorej udelenili Gavialiersky križ Radu obrodenia Poľska. Srdečne blahoželáme. Na snímke: záber z premiérového predstavenia opery Kráľ Roger od Karola Szymanowského.

Snímka: CAF-Matuszewski

3/83 • V ČÍSLER:

Deklarácia PRON	3
Osobnosti	6—7
Ludové tradície	8
Mnemotechnika	11
Moravané za Psinou (pokračování)	12
O činnosti obvodu KSČaS na Orave	24—25
Sociálne poistenie súkromne hospodáriacich rolníkov	30

DEKLARÁCIA VLASTENECKÉHO HNUTIA NÁRODNEJ OBRODY

Dočasné krajinská rada PRON (VHNO) predložila k spoločenskej diskusii návrh ideo-v-programovej deklarácie, ktorej konečný obsah vyplní predkongresová kampaň a I. celoštátny kongres PRON. Tu sú najdôležitejšie tézy uverejnenej deklarácie.

RODOKMEŇ PRON

Vlastenecké hnutie národnej obrody je odpođou na spoločenské požiadavky a vôle obrodenia, národnej dohody a demokratickej nápravy republiky. PRON začína rozvíjať svoju činnosť v období politickej, hospodárskej, spoločenskej a morálnej krízy, ktorá je najväčšou v našom štáte po druhej svetovej vojne. Kríza, ktorá je následkom rozporu medzi socialistickými zásadami a spôsobom ich realizácie, a to najmä:

- medzi vzrastajúcou snahou pracujúcich podieľať sa na verejnem živote a ich vplyvom na metódy riadenia a centralisticko-byrokratickými metódami jej vykonávania;

- medzi prudko rastúcimi hmotnými potrebami spoločnosti a možnosťami ich uspokojenia národným hospodárstvom;

- medzi socialistickými zásadami občianskej rovnosti a zmenšením podielu a postupu vo verejnem živote občanov nestraníkov, medzi nimi veriacich;

- medzi záujmami jednotlivých tried, vrstiev a skupín spoločnosti.

Ku koreňom krízy, ktorá nás postihla, patrí odsek deklarácie zaraďuje:

- nedostatok pochopenia potrieb štátu, nedostatočná starostlivosť o jeho upevnenie, potreby a štátny záujem;

- nedostatok pracovnej morálky a nedostatok úcty k práci;

- nedostatok úcty k spoločnému a osobnému majetku;

- trvalé spoločenské pliagty — zločinnosť, korupcia, narkománia, ako aj mizivé výsledky boja proti nim;

- rozsiahle oblasti spoločenskej ľahostajnosti...

Dnes pocitujeme následky tejto krízy: napätie a rozdelenie spoločnosti, narušenie systému morálnych hodnôt mnohých spoluobčanov, nevyužitie značnej časti priemyselného potenciálu, pokles kvality i produktivity práce a pracovnej disciplíny. Vidíme tiež veľké straty v národnej kultúre. Všetky tieto javy, často s dlhým rodokmeňom, sa zaostriili v posledných rokoch.

IDEOVÉ ZÁSADY

Hodnotami, ktoré PRON považuje za najdôležitejšie, sú ideály:

- spoločenskej spravodlivosti prejavujúcej sa v tvorení rovnakých šancí podielania sa na verejnem živote pre všetkých občanov, nezávisle od toho, či sú to stranici alebo nestranici, veriaci alebo neveriaci; v posudzovaní a odmeňovaní ľudí podľa ich skutočných zásluh; v politike vyrovnanávajúcej spoločensky nezdôvodnené rozdiely;

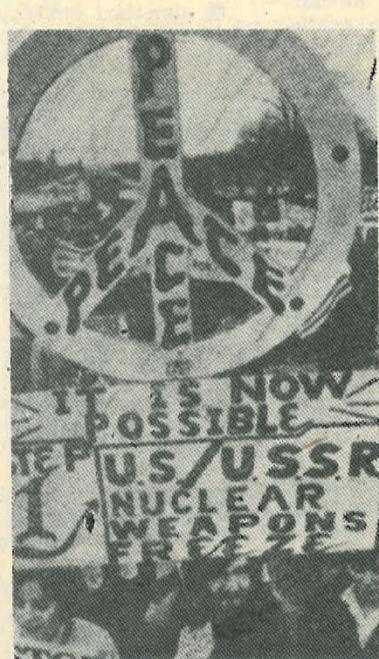
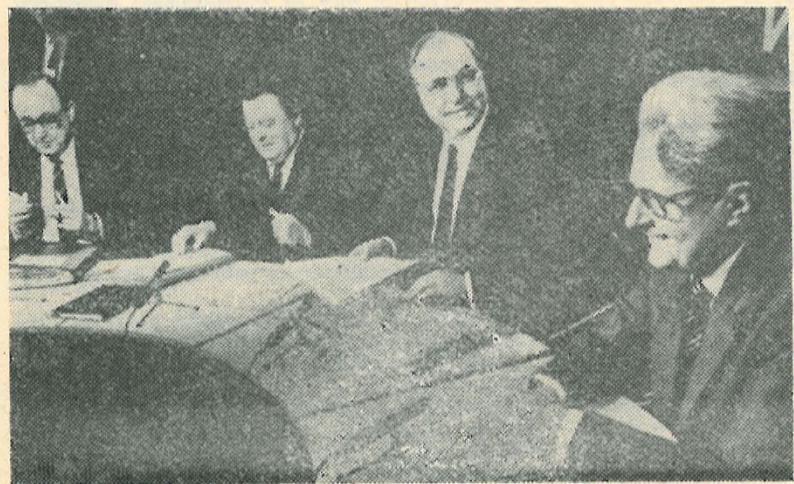

DNE 14. BŘEZNA 1883 zemřel v Londýně Karel Marx (nar. 5. května 1818 v Trevíru), zakladatel vědeckého komunismu, tvůrce vědecké filosofie a politické ekonomie, revolucionář, učitel a vůdce mezinárodního proletariátu a organizátor I. internacionály. Jeho vrcholným dílem byl Kapitál, první vědecká analýza ekonomických zákonů kapitalismu a kapitalistického využívání proletariátu. Předmluvu k prvnímu vydání Kapitálu Marx uzavřel Dantovým veršem, který často citoval: „Jdi svou cestou a nech lidi mluvit!“ Stého výročí smrti velkého tvůrce marxismu vzpomněl celý svět.

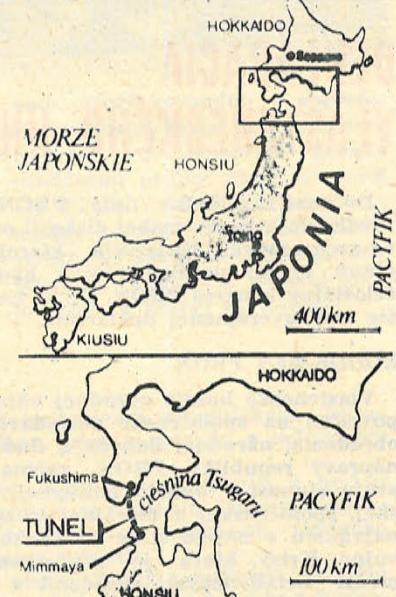
Doterajší kanceláři NSR (na snímke zľava): Konrad Adenauer, CDU, (1949—1963), Ludwik Erhard, CDU, (1963—1966), Kurt G. Kiesinger, CDU, (1966—1969), Willy Brandt, SPD, (1969—1974), Helmut Schmidt, SPD, (1974—1982), Helmut Kohl, CDU, (október 1982).

V PREDČASNÝCH VOLBÁCH do západonemeckého Spolkového snemu zvíťazil blok strán kresťanských demokratov (CDU/CSU), ktorý získal 48,7 percent hlasov a 244 poslancov v 496 členom parlamente NSR. Vzhľadom na to, že sa im nepodarilo dosiahnuť absolútne väčšinu, musia pokračovať vo vládnej koalícii so Slobodnou demokratickou stranou (FDP). V opozícii zostanú sociálni demokrati (SPD), ktorí utrpeli cítelnú porážku, keďže prišli o 25 poslancov v spolkovom parlamente. Novou opozíciou stranou v parlamente bude s 27 poslancami Strana ochrancov životného prostredia, tzv. „zelení“. Spolkovým kancelárom sa stal Helmut Kohl, ministrom zahraničních vecí Hans-Dietrich Genscher (FDP) a ministrom vnútra Friedrich Zimmerman (CSU). Výsledky volieb do spolkového parlamentu sa považuje napospol za posun dopravy, a to tak vo vnútornej ako i zahraničnej politike. Komentátori predpokladajú, že to bude politika bez ústupkov mierovemu hnutiu, čo prakticky znamená, že v NSR majú rozmieštiť nové americké zbrane stredného doletu. Na snímke: vedúce osobnosti parlamentných volieb v NSR — (zľava) Hans Dietrich Genscher — predseda FDP, Franz Josef Strauss — predseda CSU, Helmut Kohl spolkový kancelár a Hans-Jochen Vogel — predseda SPD.

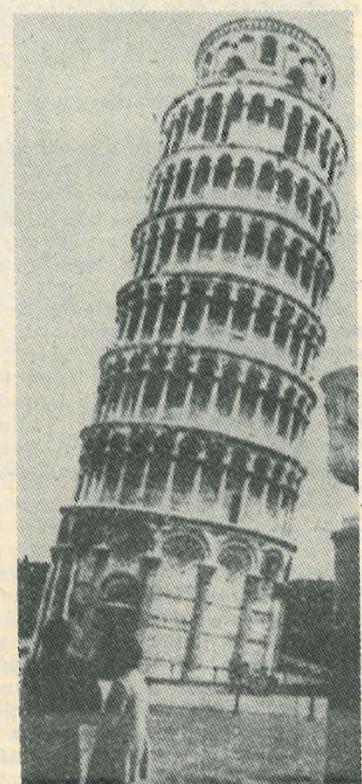

WASHINGTON. Před sídlem Kongresu se konala demonstrace, zorganizovaná hnutím „Freeze“, dožadující se okamžitého zmrazení jaderného zbrojení. Zúčastnili se ji členové a sympatizanti hnutí z celých Spojených států.

NAJDLHŠÍ NA SVETE TUNEL pod morským dnem — 54 kilometrov pod vodou — spojil japonské ostrovy Honsiu a Hokaido. Výstavba trvala 19 rokov a tunel je technickým zázrakom, ale aj ekonomickým nepodarkom. Zatiaľ stál skoro 3 mld dolárov a nikto dobre nevie, čomu má slúžiť. Zadlžené japonské železnice nemajú prostriedky na vybudovanie ďalšieho superexpressu. Japonská vláda uvažuje nad možnosťou využiť tunel napr. ako ložisko veľkého kábla alebo ako turistickú atrakciu. Lenže aj právnicki majú problém. Totiž po prvýkrát vznikol tunel, ktorý prebieha čiastočne pod medzinárodnými vodami.

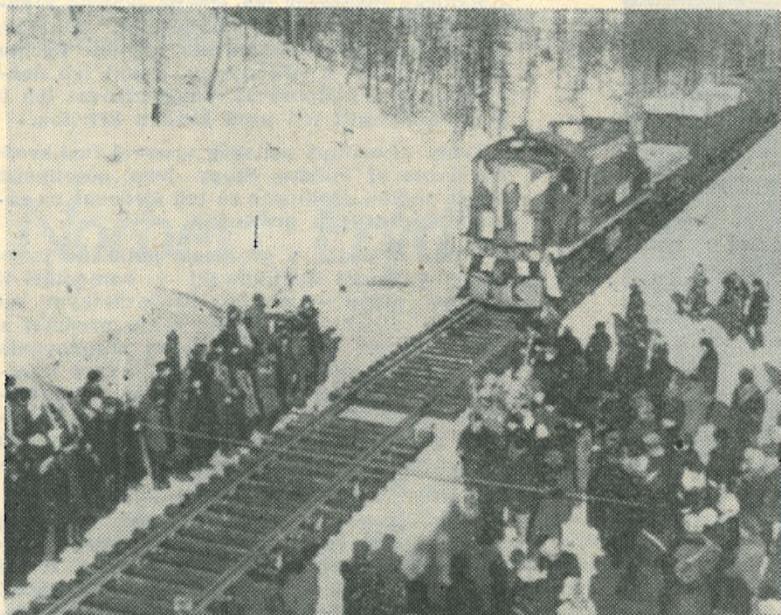

POMALU, ALE PŘECE. Šikmá věž v Pise se za minulý rok naklonila o 1,19 milimetru. Znamená to, že nakláňení se zpomaluje — dosavadní roční průměr byl 1,27 mm. Nicméně proces pokračuje a odborníci varovali už před několika lety, že na záchranu je nejvyšší čas, a žádali akci, která by nakláňení vzácné památky zastavila.

PÁPEŽ JÁN PAVOL II. v Strednej Amerike. Počas návštavy v Nikaragúe pápež pozdravuje ľudí, ktorí prišli na sv. omšu v hl. meste tohto štátu Managua. Počas svojej sedemnástej misijnej cesty pápež bol v ôsmich krajinách Strednej Ameriky, ktoré otriasajú veľké politické a spoločenské konflikty. Ján Pavol II. vyzýval k zanechaniu násilia a nenávisti a zlepšeniu situácie najchudobnejších.
Pápež Ján Pavol II. počas pobytu v Poľsku v dňoch 16.—22. júna t.r. navštívi tieto mestá: Varšavu, Teresin (Niepokalanów), Čenstochovu, Poznaň, Piekar Sląskie, Vratislav, Góru Św. Anny a Krakov.

OTEVŘENÍ NOVÉ ŽELEZNIČNÍ LINKY BAJKAL — Amur. Tato magistrála zlepší dopravu v jižní Sibíri a urychlí hospodárske využití této oblasti a jejich bohatých zásob, mj. uhlí, cínu, wolframu, železnych rud a dokonca i zlata.

Snímek CAF-Zbraniecki

NEW YORK. V Metropolitan Museum of Art pribudlo 237 umeleckých predmetov z Vatikánskeho múzea. Predstavili ich na veľkej výstave otvorennej od 26. februára t.r. Na snímke — grécke vázy.

VÝROČÍ ČESKOSLOVENSKÉ KOSMONAUTIKY. Před pěti léty — 2.března 1978 v 16 hodin 28 minut středoevropského času — startovala z kosmodromu Bajkonur kosmická loď Sojuz 28 s první mezinárodní posádkou ve složení Remek — Gubarev. Let byl uskutečněn v rámci podniku Interkosmos. Po několikadenném pobytu a práci na stanici Saljut 6 Gubarev a Remek úspěšně přistáli 10.března 1978 na zemském povrchu. Tento pilotovaný let byl tehdy vyvrcholením spolupráce sovětských a československých vědců ve výzkumu kosmického prostoru, která se v poslední době dál značně rozšířila.

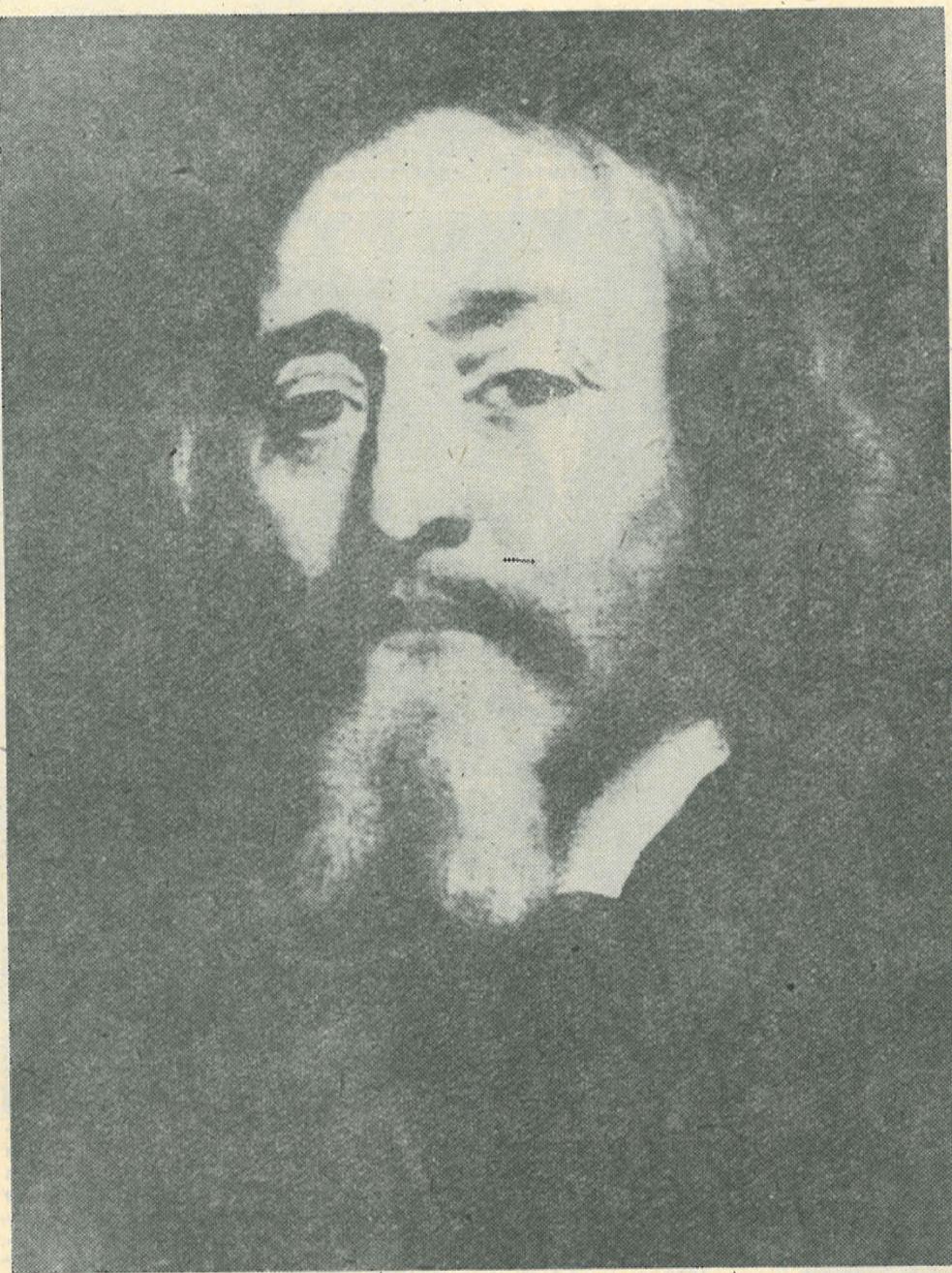

PEKNÝ ÚSPĚCH dosiahli futbalisti Widzewa Łódź v súťaži o Pohár európskych majstrov, ktorí vo štvrtfinále súťaže vyradili známu anglickú jedenašťku zo Liverpoolu (doma 2:0, vonku 2:3) a lepším skóre postúpili do semifinále. Be ohľadu na to, aký bude priebeh ďalšieho zápolenia (Widzew vyžreboval taliansky tím Juventus Torino), je to po 13 rokoch najhodnotnejší výsledok, aký dosiahol futbalový majster Poľska na medzinárodnej aréne. Poznamenajme, že v r. 1970 sa medzi štyri najlepšie európske jedenáštky prebojovala varšavská Legia, ktorá v semifinále podľahla družstvu Feyenoord Rotterdam 0:2 a 0:0. Na snímke: po zápase v Liverpooli. V strede trenér Widzewa Włodysław Zmuda, zľava Piotr Romka a sprava Wiesław Wraga.

ANGLICKÁ DVOJICE JAYNE TORVILLEVÁ A CHRISTOPHER DEAN získala na krasobruslařském mistrovství sveta v Helsinkách zlatou medailu v tanci. Všichni soudci ocenili jejich vystoupení nejvyššou známkou 6 bodů, což se dosud nikdy na mistrovství sveta nestalo.

Snímek: CAF-PI

Škola je vyhňou ľudstva

Tento titulok tvoria vlastne vybrané myšlienky učiteľa národov, akým bol nepochybne Jan Amos Komenský. Andrzej Frycz Modrzewski písal, že škola je „tvorkynou a akoby roditeľkou najlepších práv“. Naskytá sa teda otázka, či len škola vychováva a má monopol na odovzdávanie vedomostí. Odpoveď bude iste diskutabilná. Tento problém nie je nový a v súvislosti s tým pouvažujme, čo o tom, hovoril Komenský skoro pred štyrmi storočiami: „Šťastný je ten národ, ktorý má hojnosť dobrých škôl a dobrých kníh, dobré zariadenia pre výchovu mládeže“. Táto myšlienka a spoločensko-politickej a pedagogického názory sú aktuálne aj dnes. Zistime to, keď čítame jeho knihy, ako napríklad Labyrint sveta a raj srdca, Listy do neba, Posol mieru, šťastie národa, Všenapravu alebo iné, dozvedáme sa, ako smelo, nebojáčne vystupoval proti spoločenským pomerom svojej doby, proti nespravidlivosti. Nemilosrdne kritizoval

temné stránky ľudského života, ako boli napríklad pokrytie, nestálosť, chvastúnstvo, marnivosť, nevera atď.

J.A. Komenský bol svedkom strašnej a dlhej tridsaťročnej vojny v Európe (1618–1648), ale aj ďalších vojen, ktoré viedli medzi sebou vtedajšie európske veľmoci (napríklad švédsko-poľská, holandsko-anglická a ī.). Preto rozmyšľal o tom, ako natrvalo odstrániť odvekú skazu ľudstva — vojnu a ako dosiahnuť, aby bol na svete konečne pokoj — mier. Vojnu odsúdil ako niečo neludské, lebo ľudom patrí ľudskosť! Komenský pre novú politiku navrhoval zariadiť zbor svetového mierového súdu. Týmto vlastne antcipoval niekoľko storočí realizáciu myšlienky terajšej Organizácie spojených národov (OSN).

V Komenského pedagogických názoroch je pokrokový princíp demokratizmu, podľa ktorého všetky deti bez rozdielu majetkových pomerov majú chodiť do školy. Nemajú byť rozdiely medzi deťmi chudobných a bohatých rodičov, medzi chlapcami a dievčatmi miest, mestiečiek a dedin. Komenský je predchodecom myšlienky jednotnej školy, ktorá sa prvýkrát uskutočnila až v socialistickej spoľahlivosti.

Z pedagogického učenia J.A. Komenského majú pokrokový význam najmä jeho didaktické názory, ktoré rozpracoval predovšetkým vo Veľkej didaktike, Analytickej didaktike a in.

V našej úvahе, v čom je Komenský časový pre nás aj v súčasnosti, uvedieme ešte aspoň jeho názory na riadenie školskej výchovy. Žiadal, aby sa pre úspešné riadenie školskej práce vytvorili patričné podmienky. Za základnú podmienku tejto práce považoval poriadok. Veľmi často zdôrazňoval, že „poriadok je dušou veci“, že „škola bez disciplíny je ako mlyn bez vody.“

Komenský považoval učiteľa za rozhodujúceho činiteľa pri riadení školskej výchovy. Učiteľstvo a vychovávateľstvo sa nesmie zverovať nevzdelaným a nemravným ľuďom! Učitelia majú byť čestní, aktivní, usilovní, majú si vážiť sami seba, nesmú sebou opovrhovať. Svoje povinnosti si majú konáť svedomito, majú byť príkladom, vzorom hodným nasledovania. V diele Fortins znova živý považuje za dobrého učiteľa toho; kto sa usiluje byť tým, za čo ho považujú, t.j. učiteľom — a nie maskou učiteľa!

Školský inšpektor má strážiť školské zákony, získavať pre školy najlepších učiteľov, ktorí v nich ostanú natrvalo pôsobiť. Týchto treba prijímať s vďačnosťou, získať ich dobrým platom, podporovať, povzbudzovať ich v práci a chrániť ich pred každou krivdou.

Tento významný pedagóg venoval časť svojho života aj Poľsku. Stopy jeho pôsobnosti ostali podnes. Pokusme sa ich sledovať na základe niekoľkých príkladov.

Dobré výsledky v predmete poľského jazyka — vysvetlil Królikowski v komentári k svojmu plánu — závisia predovšetkým od toho, či učiteľ berie väzne tento predmet a dodržiava pri vyučovaní zásadu stupňovania ľažkostí. „Najdôležitejšie vo vyučovaní je zachovať stupňovanie“ — je to jedna zo základných zásad didaktiky Królikowského, prevzatá z pedagogiky Komenského a nových prác nemeckých pedagógov: Gedického, Niemayera, Heinsiusa a Kühna.

Jeho meno nájdeme aj na stránkach časopisu venovaného otázkam ľudovej osvety. Predstavovali v ňom v populárnej forme profily významných pedagógov a vedcov, akými boli napr.: Jan Dlugosz, Mikuláš Koperník, Jan Amos Komenský, Jan Śniadecki, Stanisław Konarski a iní.

Metódou súčasnej výuky čítania a písania, ktorú odporúčal Komenský, zaviedol Johann Felbiger (1765) a Onufry Kopczyński (1785). Základné didaktické zásady využil aj Estkowski. Jeho najväčší pracovný príspevok pre Poľsko bol v lešnianskom gymnáziu, ktoré založil v roku 1555 Rafał Leszczyński ako školu Českých bratov (v rokoch 1628–1656 učil na tomto gymnáziu sám Jan Amos Komenský) a v 18. storočí bolo pretvorené na Kalvínske gymnázium, zase v dobe Komisie národnej edukácie na okresnú školu.

Posledné roky svojho života strávil v Amsterdamе, kde tak tiež hľadal zásadu zovšeobecnenia osvety. Zároveň ako prvý v Európe využíval návrh jednotného školského systému, ktorý sa plne uskutočnil až v našich socialistických podmienkach.

Ked' sa prejdeme po Šafárikovom námestí v Bratislavе, kde sa nachádza Univerzita J.A. Komenského buď po spišských dedinkách, príde nám na um akiste nasledujúca reflexia: Komenský si zaslúžil meno učiteľa národov a mal by byť vzorom hodným nasledovania (aspoň pre učiteľov). Zasa „mládež a jej organizácie v škole majú iba jednu úlohu — učiť sa“ — ako povedal V.I. Lenin.

A. VOJTAŠ

Dramatik lidského údělu

Spisovatel Norbert Frýd se narodil 21. dubna 1913 v Českých Budějovicích. Vystudoval právo na Karlově univerzitě v Praze. Před druhou světovou válkou spolupracoval s divadlem D 34, s rozhlasem a filmem. Za války byl vězněm koncentračních táborů v Osvětimi a Dachau. Tyto zážitky se staly základem románu „Krabice živých“. Frýd mnoho cestoval a náměty ke svým knihám čerpal hlavně z pobytu v cizině. Zemřel 13. března 1976 v Praze.

Se jménem Norbert Frýd obvykle spojujeme historické romány z cizokrajného prostředí, anebo vzpomínkovou trilogii Posledních sto let, zachycující životní cesty vlastní spisovatelovy rodiny — českobudějovických Friedů. Méně často si vybavujeme novely o všedních lidech a jejich mravních konfliktech, třebaže mohly upoutat zajímavou formou. Zcela ve stínu zatím zůstávají Frýdovy filmové scénáře a divadelní hry. O našem čtenářském dluhu nechť svědčí ukázka z televizní hry Horko, původně otištěné v časopise Plamen roku 1965. Najdeme v ní všechny znaky spisovatelova mistrovství: úctu k prožité zkušenosti, dovednost běžná fakta nenápadně, ale účinně zobecnit, smysl pro psychologický portrét a strhávání masek dnešního člověka, vydobývání politické a mravní problematiky ze zdánlivě bezvýznamných událostí.

Děj Horka probíhá na československém vyslanectví někde v Latinské Americe. Základním nositelem konfliktu je „návštěva“ cizinky Lidice Roblesové, kterou sledujeme prostřednictvím dialogu v závěrečném finále.

PETR POSLEDNÍ

Norbert Frýd HORKO

U protějšího chodníku stojí džíp a jiné bojové vozidlo. Jsou v nich snědi vojáci v cizích uniformách. Na chodníku stojí důstojník, který se neomaleně dívá nahoru do kamer. Má brigadýrku naraženou do čela, řemínek pod bradou — ostrý hoch.

Roblesová v křesle se schoulí více a skryje tvár v dlani. Tajemník přichází od okna, soustředěně přemýšlí, situace se mu nelibí.

TAJEMNÍK: Uvážila jste, co děláte, když jste sem vešla?

Roblesová neodpovídá.

TAJEMNÍK: Nemám pocit, že jste zamýšlela provokaci. Ale musela jste přece vědět, že vlivná skupina v této zemi pohlíží na diplomatický styk se socialistickými státy otevřeně nepřátelsky. Za situace, jaká vladne dnes, mohl by i malý incident posloužit za zámknu...

ROBLESOVÁ zvedne hlavu, mluví zkroušeně, ale pevně: Z mé návštěvy nebude incident, nebojte se.

Vymže z kabelky kapesník, oťuká si koutky očí.

Nevím, co mě napadlo, bylo toho v poslední době na mě moc.

Otevře pudřenku, trochu se zasmí. Cetla jsem kdysi román, kde prchající lupič hledá asyl v kostele. Ví, že tam nemůže zůstat dlouho, ale vběhne tam, vrhne se před oltářem na zem — po tu chvíli se biřici nedváží spoutat ho a on má příležitost nabrat ještě pákrát vzduch. Na svobodě, jako člověk.

Usměje se. Řekla jsem vám přece, že nás tatínek neučil modlit se. V kostelích jsem nikdy nic ne-hledala.

Pudruje si nos a řekne přitom hezky: Ale v kročí takhle na půdu vaši země, to jsem si vždycky přála. U vás má člověk kousek blíž k naději.

Písářka naslouchá, upřeně se dívá na tajemníka. Tajemník s rukama na zádech se odvrátí.

TAJEMNÍK: Velice si vážím každého projektu přátelství k naší zemi. Ale byla by ehyba hrát si s romantickými představami o asylu. Tuhle je malý zastupitelský úřad, pár holých místností uprostřed cizího činžáku, v této chvíli dokonce bez vyslance. Co se děje venku v městě, víte. Nemohu si být jist, zda policie bude respektovat naši kancelář jako cizi území. Doufám, že si nikdo netroufne vrazit sem podle — promiňte — vašeho vzoru. Sama jste se přesvědčila, že naše dveře hájí pouze slabé děvče. Ale i tehdy, kdyby sem nikdo nevrhl násilím, musíme každou vteřinu čekat, že zazvoní telefon. Co řeknu, když se někdo zeptá na vás?

ROBLESOVÁ se snaží o věcný, precizní tón: Potřebovala jsem si trochu vydechnout, to je opravdu všecko. Přiznám se, že jsem o věci moc nepřemýšlela. Nejsme ostatně o tolik silnější než to děvčátko u vašich dveří — nesmíte být ke mně nespravedlivý. (...)

Písářka se zatím připlížila k oknu. Polekána tím, co spatřila, vykřikne.

PÍSAŘKA: Jardo, pojď se podívat.

TAJEMNÍK skoro velitelsky: Jdi od toho okna. Sedni si v předsíni k Věře a pomáhej hlídat. Nikoho sem nepouštějte, kdyby něco, tak mi to řekni do telefonu.

ROBLESOVÁ s náběhem k histerii: Bojím se, slyšíte!

TAJEMNÍK ostře, ne však nahlas: Mně ta-ke není lhotejně, co se stane. S tím obědem,

který jste mi připomněla, čeká na mě doma manželka. Ani jí není lhotejně, co se stane. Je v sedmém měsíci. Kdyby například nedošlo k ničemu jinému, než že budu dneska kvůli rozhovoru s vámi vypovězen jako persona non grata ze země, nemohl bych manželku vzít s sebou do letadla.

Roblesová se odvrací ke dveřím. (...)

TAJEMNÍK: Počkejte. Vy si opravdu myslíte... Vy máte nějakou představu o tom, co vás tam venku čeká?

Roblesová neodpovídá, jen se mu rovně podívá do očí.

TAJEMNÍK: Tak zlé to tedy je? Vy si myslíte, že jde o život?

ROBLESOVÁ: Nevím, jestli můj bratr v téhle chvíli ještě žije.

TAJEMNÍK: Máte jméno Lidice, a naše zem vám není lhotejná. Uvěříte mi aspoň, že vás osud mi není lhotejný?

Roblesová mlčí.

Řekla jste něco o horkém a studeném — ale vy přece s tím, oč vám jde, nenarážíte na odpór u nás. Vy jste se srazila s nepřítelem ve vlastní zemi, s nepřádky doma. Proč syčíte na mě?

ROBLESOVÁ: Já jsem si třeba myslela, že jsem v něčem vic doma u vás, než tam venku, kde přechází chlap s cvočkama na botách.

TAJEMNÍK: Tady vám nikdo neubližuje.

ROBLESOVÁ: Ale taky nikdo nepomáhá. Vlastně, promiňte, jsem nespravedlivá.

Hledí na střevíčky.

TAJEMNÍK: Máte výhodu, že mluvite, co chcete, zatímco já nesmím nikdy zapomenout, že vás vidím poprvé v životě a že taky nemám, jestli tu někde nemamotovali odpisouchávací zařízení — každé mé slovo by někdo mohl vydávat za hrubé vmešování do místních záležitostí. Moje země mě sem poslala jako oficiálního zástupce s určitými úkoly. Ty nesmím ohrozit. Vy jste teď rozčilená. Až budete v klidu o všem uvažovat...

ROBLESOVÁ: Ve vězení? Vy myslíte, že na to budu mit čas? Kdepak. Udělají se mnou krátký proces, o bratrovi a o mně dávno říkali, že máme příliš horké hlavy. Tak se nedivte, že taková hlava narází na chlad...

TAJEMNÍK: Dobrá, budu tedy přesnější. Ta-ky jsme je občas potřebovali — a měli jsme je. Ale pak přijdou zas doby, po válce, po povstání například, kdy jsou užitečnější chladné. Proč si myslíte, že bych v případě potřeby nedovedl stejně vzít do ruky revolver jako můj táta?

Roblesová si ho prohlíží, snubní prsten, sako, kravatu, tvář — a krupíje potu na čele. Skoro sestersky řekne:

ROBLESOVÁ: Je vám horko, viďte?

TAJEMNÍK: Není mi dobře. Potřebuju, aby ste pochopila, že to samé, co dneska děláte vy, se dělá za jiných okolnosti jinak. Třeba takhle, jak to dělám já. A že je to dokonce v zájmu vás, vaši vlastní věci, když se to dělá takhle.

Malá pauza.

ROBLESOVÁ: Vím, co chcete říct.

S trochu hravým důrazem, jako by odříkávala starou školní lekci.

Ze každý na svém místě dává, co může.

Přikývne, usměje se. Pak řekne velice prostě, a jako by se už vzdalovala.

Já dávám všecko.

Tajemník se jí dívá do očí, je velice vážný, mlčí.

ROBLESOVÁ: Budete zdráv.

Roblesová se rychle obrátí a odejde, ze dveří. Dveře zůstanou otevřené. (Slyšíme její kroky a vyplašené hlasy děvčat, jako by chtěly zadržet.)

TELEFONISTKA: Slečno Roblesová!

PÍSAŘKA: Lidice!

ROBLESOVÁ: Adiós, děvčata!

(Venku dveře zaklapnou.) Tajemník se nášlim odtrhne od pohledu na otevřené dveře své kanceláře. Odvrátí hlavu, uvidí psací stroj s nepodepsaným psaním, zatváří se nehnívavě, jako by chtěl papír vyrvat a roztrhat. Sáhne raději po cigaretách, zahledne popelník a na něm jehličkový podpatek. Klesne do křesla, na koberci blízko jeho nohou se něco týptí.

(Venku pod okny ostře klapnou dvírka vozu, naskočí motor, zazní vojenský povol.)

JARNÉ ZVYKY NA ORAVE

2

Veľa ľudových zvykov na Orave sa spája s veľkonočnými sviatkami. Tak napr. už vo Veľký piatok, ešte pred východom slnka rolníci išli s koňmi k rieke umyť im nohy, aby cez leto nekučali. Umývali sa aj ľudia, ruky i nohy, pričom odriekavali: umývaš vodička brehy a korene, obmy aj mňa, hriešne stvorenie. Kto sa neumyl, cítil únavu po celý rok a mohol mať potiaže so zrakom. Ľudia cez celý deň postili a len raz sa mohli najest dosyta. Najčastejšie jedli kapustnicu, do ktorej zamútili trošku múky a vajce. Zároveň sledovali východ slnka: ak bola jasná obloha, mohli vraj na nej vidieť niektoré výjavy z Kristovej muky.

VEĽKÁ NOC

V predvečer sviatkov sa chlapci holili, strihali, umývali, čistili obuv, zametali dvor, prípravovali kŕm pre dobytok, aby im na sviatky ostalo len to najnutnejšie, čo sa nedalo preložiť, napr. kŕmenie dobytka a pod. V prvý sviatočný deň sa nesmelo zametať, dokonca ani v izbe, lebo by cez leto praskala koža na nohách budť sa podlamovali prsty (Ľudia totiž chodili skoro celý rok boso). Práve v tento deň sa nesmelo chodiť boso, lebo by neskôr dobytok kučhal, zase pri nosení vody na umývanie sa nesmelo vyliať ani kvapôčky, lebo kolko vody sa vylialo, toľko sľz vyplakali cez rok.

Pri obliekaní, čo by aj bola zima, sa nesmelo natiahnuť na seba kožuch ani baranici, lebo v opačnom prípade by to malo za následok časté choroby. V prvý sviatok sa nechodilo na návštavy, a dobytok sa kŕmilo senom, aby aj on pocítil význam sviatku. Ľudia idúci do kostola brali so sebou nejaký peniažtek a kúsok chleba, s ktorým po návrate išli rovno do maštale a hodili do žabu, aby sa dobytok cez rok dobre choval, zase peniažtek mal zabezpečiť na celý rok dostatok peňazí. K obedu si sadala vždy celá rodina. Nikto sa nesmel opierať rukami o stôl ani si nemohol fahnúť poobede, lebo by mohlo obilie polahnúť. Nesmelo sa v zuboch

špárať, aby v obili nenaťastol kukoř, zase kosti z mäsitého pokrmu ľudia nosili na zemiacové polia, aby bola dobrá úroda.

Veľkonočný pondelok bol dňom polievačky. Mladenci začínali hned po polnoci, často chodili tam, kde sa predtým dohodli s rodičmi. Polievačka chodili aj starší a deti ale až ráno, polievali suseda, kmotor kmotra a pod. Deti mohli išťa na polievačku aj poobede. Vo Veľkonočný pondelok ľudia už chodili na návštavy k susedom a rodine, ale zábavy a tancovačky sa nekonali.

Ďalšie zvyky súvisia so stávaniem májov. Totiž 1. mája každý mládenec postavil v noci svojmu dievčaťu do záhradky pred obložkami pekný máj, čo malo znamenať, že má väčšie úmysly a mieni sa s ním ožení. Na Turice mladenci išli k týmto dievčatám na slávnostnú návštavu, kde ich pohostili a potom sa všetci zišli v dohovorenom dome, kde sa — samozrejme, s dovolením domáčich — pekne zabávali. Táto zábava to bolo vlastné ohrávanie májov, ktoré v iných obciach vyzeralo, ako vieme, trochu ináč.

Ked' sa rodičia niektorého takého páru dohovorili, mohol mládenec poslať niekoho z rodiny alebo aj susedu na pytačky. Žena-pytačka vzala so sebou flášu páleného alebo vína, podľa toho, čo plili rodičia dievčaťa, ako aj šatku ako darček budúcej neveste. Ked' domáci flášu otvorili a všetkym naliali, bolo to znamenie súhlasu vydať dievča za mladencu, v mene ktorého príšla pytačka. Ked' kladla flášu na stôl, hovorila: ak nám dáte, otvorme, ak nedáte, zatvoríme. Potom išla za dievčaťom, ktoré obyčajne sedelo v prednej izbe, a dala mu šatku od mladencu. Ak ju prijalo, vyjadriło tým súhlas vyjst za neho. Potom si už všetci zasadli k stolu a pripíjali na zdravie mladencových rodičov a budúceho manžela.

Nebudem spomínať ďalšie zvyky súvisiace s pytačkami a svadobou, lebo ich svojho ča-

su pekne opísal kr. František Harkabuz, nakoľko sú také isté ako u nich, len dodám, že počas prvých dvoch ohlášok snubencov nešli do kostola vypočúť si svoje ohlášky. Zato tretiu si museli vypočúť, aby nemali hlučné alebo nemé deti. Zase keď v deň svadby šiel mládenec po mladuchu, aby ju vzal do kostola, musela mladucha prvá spozorovať mládenca, ako on ju, aby po celý život nemal pred ňou prednosť. Ked' sa z kostola vrátili na obed do domu, kde mali v budúnosti bývať, a sadli za stôl, mladoženich snažili mladuchu z nohy topánku, aby mala faktické pôrody. Verilo sa, že keď priviezli mladuchine veno a ona odhodila klúč od skrine do studne, nemohla mať deti.

ČO SA NESMELO ROBIT

Voľakedy na Orave neslobodno bolo zbiegať drevo z potokov a riek, lebo za tým drevom podmývala brehy a mohla ohroziť dom, kde takýmto drevom kúrili. Dievča pri zameštaní izby nesmelo urobiť prestávku, lebo by ho tanecník nechal v tanci uprostred izby a tak mu urobil hanbu. Na cestu, po ktorej chodili ľudia a vozy sa nesmelo sikať, totiž kto to urobil, nemohol zakúriť v peci ani zapálit oheň na poli. Roľníci nemohli prehodiť kameň zo svojho na cudzie pole, lebo by úroda, čo aj najlepšia, prešla na pole suseda, kde dopadol kameň.

ČOMU SA NA ORAVE VERILO?

Ked' na jar videl človek skákať žabu, znamenovalo to štásie a zdravie po celý rok. Ked' viak videl na ceste rozmačkanú alebo mŕtvu žabu, bolo to znamenie choroby alebo zranenia. Ked' hladný človek počul prvý raz kukučku, mal byť hladný po celý rok. Ked' však mal vtedy pri sebe nejaký peniaz, kukučka mu vykukala blahobyt a dostať peňazi. Ľudia taktiež verili, že keď svrbi ľavá ruka, bude prijímať peniaze, zase keď svrbi práv — bude ich vydávať. Zvonenie v pravom uchu znamenalo dobrú správu, v ľavom — zlú. Ked' sa niekomu zazdalo, že počul hlas zvonov, malo to znamenať, že čoskoro niekto umrie. Svrbenie pravého oka malo priniesť radosť a smiech, zase ľavého — pláč.

Hodne povier súviselo s prírodnými javmi. Tak napr. počas letnej búrky s krupobitím treba bolo nutne vyniesť na dvor lopatu, ktorou sa vsádzalo chlieb do pece, a krupobitie okamžite prestalo. Ked' niekto vrazil do zeme kolik tenší koncom, do takého kolika vraj vždy udrel hrom. Počas dlhotravujúcich a tuhých mrazov stačilo vraj vymenovať všetkých plešivých chlapov v dedine, a mrazíky hned počavili alebo vôbec prestali.

Tieto a iné zvyky i povery boli voľakedy na Orave. Niektoré, veľmi pekné, sa zachovali podnes. Písem o nich preto, lebo sa nazádavam, že treba urobiť všetko, aby neupadli do zabudnutia.

EUGEN KOTT

Kresby: Areta Fedaková

Vojtech Michálik

ŽENE

(ÚRYVOK)

V hlbokej noci leží tíš.
Aj knižky mlčia. Iba za oblokom
počujem viesťor húsf.
A ty mi celá spíš
a sny ti chodia pod čelom
lahučkým krokom.
A po hladine úst
jak po okvetí ruže
mierová noc sa klče.

Čítam z nej smelý, bohatý tvoj sen.
V diaľke, diaľave
i v tepnách Bratislavu
čujem, jak prúdia
sny spiacich žien.

Bol dobrý, krásny deň.
Kým slnce žeravé
veselé lúče česalo si z hlavy,
tisícky rúk
spracovávali surovinu snenia.

Žena,
ty dobre, vieš,
čo milujeme,
ved' naše ruky ako prúty čarovné
dotýkajú sa rodnej zeme,
ved' my jej čistou tvárou sme.

Kresba: Areta Fedaková

JARNÍ APOSTROFA

Ty, který páčíš poupe konvalinek,
v hrdeľkách pramenů
a dáváš blesky mrakům za opasky
a nohy do třmenů,

Ty, který páčíš poupe konvalinek,
vzpomeň si na včely,
dotknij se úlu jako hracích skřínek,
aby již zazněly.

A rozbij sklo, jímž spoutány jsou břehy
svou pružnou oprati,
pak poruč větrům zhasit bílé sněhy,
ať se již nevrátí.

Zavřená země jako ústa ženy,
udná před lásky hrou,
ať pro polibek větrem nadnášený
prudec se otevrou.

A husopasce, jež jde po úvoze,
dej proutek ubohý,
ať houšátka jak vložky na mimóze
spadnou jí pod nohy.

Jaroslav Seifert

SLOVNÍK ŽIVOTA 97

Rozlišovať musíme v pravopise i výslovnosti slová:

BEZ PREDPONY
sladiť (kávu)
smútia (za niekym)
S PREDPONOU SÚ-
súčet (čísel)
súčasť (stroja)

Rozlišujeme slová: svitok, ale zvinut sa, svah, ale zvažovať, smerovať k niečomu, ale zmierovať sa s niekym, nesmierny žiaľ, ale nezmieriteľny človek, sloh, sloha, ale zložka, zložitý, zbor, zborovna, zborník, zboriť, sňat, snímka, snímať.

Treba rozlišovať sčasti, spočiatku, spolovice, spravidla — príslovky, od predložkového spojenia z časti z počiatku, z polovice, z pravidla.

POESKY

kostka
kostnica
kostniec
kostropaty
kostrzewska
kostucha
kostur
kosy
kosynier

SLOVENSKY

kôstka; členok
márnica
tuhnúť,
tvrdnúť
kostrbatý,
hrboľatý
kostrava
kosatá
(smrť)
berla
kosy,
šíkmý
bojovník s
kosou

ČESKY

kústka; kočník
márnice
kostnatět,
tuhnout
kostrbatý,
drsný
kostřava (tráva)
smrt

berla
kosý, šíkmý
bojovník s
kosou

kosz

koszalka
koszalki-opalki
koszary
koszarowy
koszmar
koszmarny
koszt
kosztorys
kosztoryso-
wanie
kosztowac

kosztownosci

kosztowny
koszula
koszulka
koszyce
koszykarz
koszykówka
košba
kościelny

kościół
kościotrup
kość
kościasty

koš

košík s
vrchnákom

tresky-plesky

kasárne

kasárenský

tažký sen

strašný

výdavok

rozpočet

rozpočto-

vanie

stát

(mať cenu)

cenné veci,

klenoty

drahý, cenný

košeľa

košeľka

košíček

košíkar

basketbal

senokos

kostolný;

cirkevný

kostol

kostlivec

kosí

kostnatý

koš

košík s
vítkem

tresky-plesky

kasárna

kasárenský

těžký sen, můra

strašný

výdaj

rozpočet

rozpočto-

vání

stát

cenné

věci

drahý,

cenný

košeľe

košílka

košíček

košíkár

košíková

senoseč

kostelní;

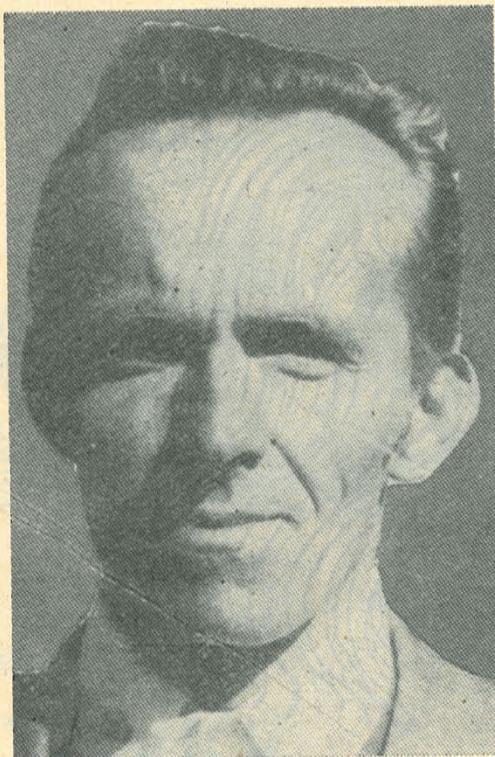
církevní

kostel

kostlivec

kost

kostnatý

Krajan Vendelin Vengrin, 45-ročný roľník, horlivý funkcionár MS. Snímka: J. Šternogá.

ĎALEKO OD STROMU

Dolná Zubrica patrí k tým miestnym skupinám na Orave, ktoré v období 35-ročnej pôsobnosti našej Spoločnosti prejavovali vari najviac iniciatív a vynikali v krajanskej práci. Veľkú zásluhu má na tom široký a obetavý aktív, v ktorom popri starších činiteloch pôsobia aj mladší krajanovia. Jedným z nich je kr. VENDELÍN VENGRÍN, štíhlý 45-ročný muž, horlivý funkcionár MS.

Krajan Vendelin Vengrin patrí k strednej generácii dolnozubričských aktivistov, ktorí skúsenosti v krajanskej práci získaval ešte po boku spoluorganizátorov našej Spoločnosti. Priamo doma mal dobrý vzor. Jeho otec, dnes už nebohý Jozef Vengrin, bol jedným zo zakladateľov MS v Dolnej Zubrici a aktívny členom jej prvého výboru. Svoje deti sa snažil vychovať na dobrých krajanov, všeptiť im lásku k rodnej reči a slovenským tradiciám. Občas brával mladého Venda na

zasadenia výboru buď členskej schôdze MS, aby sa vraj „zaúčal“ do krajanskej činnosti.

Jablinko — ako sa hovorí — nepadlo ďaleko od stromu. Len čo Vendelin dosiahol predpísaný vek, zapísal sa do Spoločnosti. Nebol však pasívny členom. Prial si sa do divadelného krúžku MS a niekoľko rokov v ňom aktívne učinkoval. „Za toto obdobie — spomína — sme pod vedením inštruktora J. Omylaka a bývalého predsedu J. Kovalíka nacvičili niekoľko hier, s ktorými sme vystupovali nielen u nás, ale aj v iných obciach na Orave. Ludia nás všade víťali s veľkou radosťou a tešili sa na každé predstavenie. Myslim, že aj dnes mali by sme ochotníctvu venovať ďo najviac pozornosť.“

Neskôr, v r. 1963, sa Vendelin Vengrin ako 25-ročný mládenec oženil s Eudmilou Matonogovou, ktorá — ako to sám zdôrazňuje — pochádza z dobrej krajanskej rodiny. Začali sa rodinnej starostí, prišli deti a na divadel-

nictvo mu už nezvyšovalo času. Musel sa ho vziať, hoci v aktíve MS nadálej obetavo pôsobil a dnes je podpredsedom revíznej komisie.

Po čase kr. Vendelin Vengrin začal samostatne hospodáriť. Prevzal stredné, sedemhektárové gazdovstvo, na ktorom sa v súčasnosti specializuje na chov jatočného dobytka a produkciu mlieka. Popri tom si ešte privyrába budúce furmančením alebo inou prácou u okolitých roľníkov, ktorí potrebujú pomoc. Práca v poľnohospodárstve mu zabera hodne času. Musí sa dobre obrátať, aby z nevelmi úrodných, kamenistých polí, aké prevládajú na Orave, „vydrať“ plody a zabezpečiť akú-takú obživu sebe a svojim deťom. Má ich päť — Gražinu, Krištofa, Henricha, Boženku a Helenku. Najstaršie mu už pomáhajú na gazdovstve a samozrejme, všetky navštěvovali buď práve teraz navštěvujú hodiny slovenčiny v miestnej základnej škole.

A propos slovenčiny. „S vyučovaním rodnej reči — hovorí kr. Vengrin — nemáme zatiaľ žiadne starosti. Máme dobrú školu, výbornú slovenčinárku a vari najväčší na Orave počet detí na hodinách materinského jazyka. Sice v poslednom období nám stav žiakov trochu klesol, ale som presvedčený, že je to prechodné a opäť začne stúpať. Musí sa však do toho zapojiť celý výbor MS, no a predovšetkým musia dbať o to všetci krajaní rodičia. Nebolo by od veci zorganizovať pre deti nejaký zájazd na Slovensko bud' pripraviť iné podujatie, čo by bolo pre žiakov veľkým povzbudnením.“

Napriek veľkému zaneprázdnaniu si kr. Vendelin Vengrin vždy nájde čas i na krajanú činnosť. Naposlasy napr. získal v Dolnej Zubrici značné množstvo predplatiteľov Života na rok 1983. Avšak v poslednom období podľa jeho mienky činnosť dolnozubričkej MS batohneľne ochabla. „Treba častejšie organizovať schôdze miestnej skupiny, zaktivizovať prácu klubovne — zdôrazňuje.

— Ide o to, aby činnosť miestnej skupiny bola v obci viditeľná, aby každý vedel, že u nás žijú a pracujú Slováci. Máme mládež, čo by sa rada učila hrať na hudobných nástrojach. Treba jej to umožniť a v klubovni usporiadať nejaký hudobný kurz. Miestna skupina mala by mať zároveň svoje sídlo pre bežnú organizačnú prácu, a predsa v miestnom kultúrnom dome, ktorý vznikol z našej iniciatívy stojí naďalej nevyužitá miestnosť...“

Takto môže zmyšľať človek so zdravým úsudkom, ktorému dobro svojej miestnej skupiny KSČaS leží skutočne na srdeci.

JÁN ŠTERNOGA

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

BŘEZEN - MAREC

1.III.1943. Ústřední výbor Polské dělnické strany vyhlásil ideovou deklaraci strany „Za co bojujeme?“, již vyzýval polský národ do boje za svobodné, nezávislé a demokratické Polsko a vyslovil se pro politickospolečenské reformy v zemi a dobré přátelské vztahy s SSSR. Deklarace z 1.března byla nazvana „malá deklarace“ na rozdíl od deklarace z listopadu 1943, známé rovněž „Za co bojujeme?“, která obsahovala výrazně vytyčený program politických proměn a změny zřízení ve svobodném Polsku.

2.III.1458. Jiří z Poděbrad byl zvolen českým králem.

2.III.1978. Toho dne v 18,28 moskevského času byla vypuštěna sovětská loď Sojuz 28 s prvním československým kosmonautem, vojenským letcem majorem Vladimírem Remkem. Velitelem lodi byl hrdina SSSR, letec kosmonaut Alexej Gubarev.

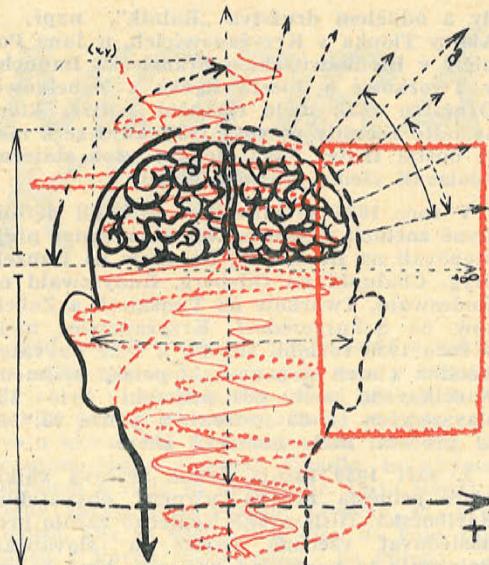
3.III.1878. Bulharsko bylo osvobozeno z pětisetletého tureckého jařma. Bylo to ukončení boje bulharského lidu za národní svobodu a nezávislost, který umožnil založení samostatného bulharského státu.

3.III.1958. V Bratislavě zemřel Ivan Krasko (vlastním jménem Ján Botto), jeden z největších básníků v dějinách slovenské literatury, národní umělec, který obohatil slovenskou tvorbu a přispěl k jejímu rozvoji (nar. 12.VII.1876 v Lukovištiach v Gemeru).

5.III.1953. V Moskvě zemřel Josef Vissariónovič Stalin (vlastním jménem Josif Džugashvili), ruský a mezinárodní činitel dělnického hnutí, teoretik marxismu-leninismu, sovětský revolucionář, v letech 1922–1953 generální tajemník ÚV KSSS, v letech 1941–1953 předseda rady ministrů SSSR, generálissimus (nar. 21.XII.1879 v Gori — Gruzijsko).

8.III.1943. U Sokolova nedaleko Charkova poprvé bojovala československá vojenská jednotka vzniklá v Buzuluku v SSSR. Po téměř

celoročním intenzívním výcviku 1. československý samostatný prapor pod vedením podplukovníka Ludvíka Svobody 30.I.1943 vstoupil na svou bojovou cestu. 40 dní později prapor v rámci 25.sovětské střelecké divize 3.tankové brigády podstoupil svůj vítězný bojový křest při obraně vesničky Sokolovo. Boj trval do 14.března. Československý prapor hájil úsek 10 km podél řeky Mže a jeho úkolem bylo nepropustit nepřátelské tanky směrem na Charkov. Nejvyšší sovětské orgány vysoko ocenily bojové úsilí československé jednotky. Nadporučík Otakar Jaroš, velitel 1.ety, který padl v tomto boji, jako první cizinec dostal titul hrdina Sovětského svazu in memoriam. Velitel praporu L. Svoba byl vyznamenán Leninovým řádem, 87 dalších čs.bojovníků bylo vyznamenáno sovětskými řády a medailemi. Na podzim roku 1943 v Novochapersku se na základě 1.cs. praporu utvořila 1.cs. brigáda, která se zúčastnila osvobožovacích bojů o Kyjev a pak postupovala dál na západ. V téže době se v Jefremově na jih od Moskvy formovala 2.páradesantrní brigáda. V březnu 1944 byla brigáda přesunuta do volyňské oblasti, kde se k ní přihlásilo asi 12 tisíc volyňských Čechů, čímž se vytvořily podmínky pro spojení

Kresba: Areta Fedaková

PAMÄŤ

Cím je vlastne naša pamäť?

Na túto, zdanivo jednoduchu otázku je veľa odpovedí a žiadna z nich nie je jednoznačná. So slovom pamäť sa nám obvykle spájajú dávne zážitky, emócie a skúsenosti zakotvené v psychike, ktoré sa vďaka tomu môžu neskôr prejavovať v spomienkach a poznanií. Vieme, že pamäť spolupracuje s inými nervovými centrami, podporuje myšenie, ale ako často nás rozceňuje, najmä vtedy, keď si nemôžeme pripomeneť známe fakty, udalosti, dátumy bud' mená, ktoré máme už-už „na konci jazyka“. Hovoríme o verejnej, zrakovéj a sluchovej pamäti, mechanickej a logickej, pamäti na mená a fakty.

Lekári-odborníci, ktorí sa bežne zaobrajú týmito problémami, rozlišujú päť vlastností pamäti: — pohotovosť, trvanlosť, kapacitu, rýchlosť a presnosť. Nepochybne najdôležitejšia z nich je pohotovosť, ktorá nám umožňuje rýchle nájsť potrebnú informáciu v priebehoch nášho mozgu. Dosiahnuť takúto rozumovú dokonalosť možno stálym zdro-

konačovaním pamäti, tým že ju stále zaťažujeme a stále sa na ňu odvolavame.

Cím viacej nám príbuda rokov, tým častejšie si kladieme otázku: — ako si najlepšie niečo zapamätať? Co robit, aby sme prečítané alebo počítané správy mohli rychlejšie i lepšie, a čo je najdôležitejšie — natrvalo zapamätať v našej pamäti? Žiaľ, ešte nikto nenašiel univerzálnu odpoveď na túto otázku. Mnohým ľuďom, ako napríklad hercom, najviac pomáha obrazotvornosť. Vedia v tomto ohľade dosiahnuť perfekciu, veľmi ľahko zapamätať dlhé monólogo alebo básne. Iným pomáha zapamätať si niečo schopnosť spájať myšlienky napr. s obrazom, ktorý môžu ľahko zapamätať. Veľmi často to využívajú televízia, ktorá nahradzuje alebo dopĺňuje hlas hlásateľa dômyselnou kresbou, výkresom alebo iným obrazom. Ešte iní si niečo zapamätajú o to lepšie, čím silnejšie emocionálne zážitky sprevádzajú tento proces, tak smutné, ako aj veselé. Zase iní, ktorí dbajú o svoju pamäť, často obmedzujú zapamätané informácie na nevyhnutné minimum. To im v istom zmysle „osviežuje“ pamäť, zväčšuje jej obsah a umožňuje šetriť miesto pre dôležitejšie veci, trebars na rokmi ziskané vedomosti.

Vyplati sa ešte vedieť, že jednou zo základných podmienok ako si možno niečo trvale zapamätať, je opakovanie materiálu, ale nie mechanické. Lekári, ktorí sa zaobrajú touto otázkou, tvrdia, že človek zabúda 60 perc. mechanicky opakovaného materiálu už po 9 hodinach a nasledujúcich 10 perc. — po 6 dňoch. Stretávame sa s tým veľmi často medzi školskou mládežou, ktorá sa nečaraz musí naučiť naspäť príliš veľa textov. Zasa dospeli sa najčastejšie snažia zvládnúť materiál logickým spôsobom, čo je 25-krát trvalejšou pamäťou ako mechanická. Pri tejto príležitosti pripomeňme, že veda o zapamätaní sa nazýva mnemotechnika.

Co oslabuje našu pamäť? Pričin je veľa ale predovšetkým alkohol, nikotín a veľké množstvo tukov v jedle, keďže cholesterol zväčšuje väpenatenie ciev. Keď ide o nikotín bolo dokázané, že náruživí fajčiaci majú o 24 perc. menšiu schopnosť zapamätať si informácie ako nefajčiaci, alebo fajčiaci, ktorí fajú cigarety bez nikotínu. Nikotín totiž znižuje schopnosť chápania informácií. Nepríaznivý vplyv na našu pamäť majú tiež rôzne ukludňujúce prostriedky a nadužívanie liekov na srdce. Neslúži pamäti ani pitie veľkého množstva kávy — hoci teraz sa toho nemusíme báť — keďže zbavuje organizmus vitamínu B₁. Podobnú reakciu môže vyvolať nadmerné množstvo tuhého čaju. Všeobecne povedané nedostatok vitamínov B₁, B₆, PP a

iných zo skupiny B, v tom predovšetkým nedostatok cholinu, oslabuje našu pamäť a môže dokonca vyvoláť chvenie viečok, úst, rúk alebo krčie lýtok, ktoré neraz môžu človeka aj zobúdať v noci. Podobné objavy vyvoláva aj nedostatok horčíka v našom organizme. Tieto objavy možno vyriešiť dávkami horčíka a vitamínu B₆, ale rozhodnutie o ich použití patrí výlučne lekárovi.

Výskumy dokázali, že z vitamínov zo skupiny B je najcennejší cholin (alebo leucitín — najbehatší prameň cholinu). Cholin je zložkou acetylcholinu, ktorý dáva všetky impulzy do mozgu a preto je pre jeho prácu veľmi dôležitý. Je bezpečný pre zdravie a možno ho jesť od 10 do 25 gramov denne. Spomenuté výskumy takiež dokázali, že už 10 gramov cholinu môže spôsobiť značné zlepšenie pamäti.

Ako získať cholin? Vysvetlo, že najjednoduchším spôsobom možno ho získať z lano-vých semiačok, ktoré obsahujú veľké množstvo leucitínu. Stačí i polievkovú lyžicu lano-vých semiačok zalať pohárom mierne teplej vody a nechať stáť 12 hod., napr. cez noc. Potom tekutú časť (tzv. výťažok) vylejeme do inej nádoby a lano-vé semiačka prevaríme s novou porciou vody. Vývar musíme vymiešať s výťažkom a takto pripravenú zmes môžeme vypíti. Takúto zmes dávame tiež ľuďom s chorobami zažívacieho traktu, keďže zmierňuje bolesti a uľahčuje odkašľávanie. Pomáha aj na pamäť. Odporúčame ho najmä študentom a žiakom pri učení.

Okrem toho dobrým prameňom cholinu (leucitínu) sú: vajcia, pečen, pšeničné klíčky, pšeničné otruby, tmavý chlieb, suchá fazuľa, orechy a predovšetkým čerstvá zelenina. Avšak najbohatším prameňom skoro všetkých vitamínov zo skupiny B je droždie. Sice pivné droždie je bohatšie na vitamíny ako pekárské, ale aj tie sú schopné uspokojiť požiadavky organizmu. Nemožno však jesť surové droždie, lebo kym ich zažívaci trakt strávi, nadalej žijú, lenže na nás úkor, keďže sa živia vitamínnimi zo skupiny B v našom organizme. Droždie zahyne v teplote +60°C. Teda stačí, ak ho zalejeme horúcim mliekom, vymiešať a len potom vypíjem. Takúto porciu droždia v podobe nápoja stačí užívať dvakrát týždenne.

Tolko praktických rád, ktoré môžu pomôcť zlepšiť našu pamäť. Nakoniec ešte jedno. Totiž lekári zaobrajúci sa výskumami pamäti dokázali, že človek po päťdesiatke môže zabudnúť mnoho priezvisiek a názvov, po sedemdesiatek mnoho faktov, po osemdesiatke kľúče do vlastného bytu a po deväťdesiatke dokonca vlastnú adresu. Môže, ale vôbec nemusí. To závisí iba od nás samých.

všech československých jednotek v SSSR v prvni čs. armádní sbor, ktorý se pod velením brigádního generála L. Svobody po boku Sovětské armády zúčastnil vítězných bojů o Dukelský průsmyk a dalších osvobozenovacích bojů na území Československa, až do vítězného 9. května 1945. V řadách 1. čs. sboru byli i naši krajané z Oravy a Spiše v Polsku. Po válce se 1. čs. armádní sbor stal základem nové Československé lidové armády.

9.—10.III.1957. V Krakově se konal první ustavující sjezd Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku.

10.III.1947. Za pobytu československé vládnej delegace s predsedou vlády Klementom Gottwaldom ve Varšave byla podepsána první Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Polskem a Československem, ktorá sa stala mezníkem v dejinách vzájomných vzťahov mezi našimi zememi a udalostí s obrovským významom pro rozvoj vzájomne prospěšné politické, ekonomickej a kulturnej spolupráce na základě bratrských a přátelských vzťahov. Tato smlouva byla dále rozšířena a prodloužena na dalších 20 let 2.III.1967.

12.—13.III.1938. Na rozkaz Hitlera nemecká vojska pod velením generála F. von Bocka dne 12.března začali okupaci Rakouska. 13.března se Hitler ohlášil hlavním velitelem rakouskej armády a vyhlásil pripojení (Anschluss) Rakouska k Německu. Obsazení Rakouska posílilo postavení III. říše v Evropě a vytvořilo bezprostřední nebezpečí pro Československo, ktoré se stalo dalším objektom expanze hitlerovského Německa v Evropě.

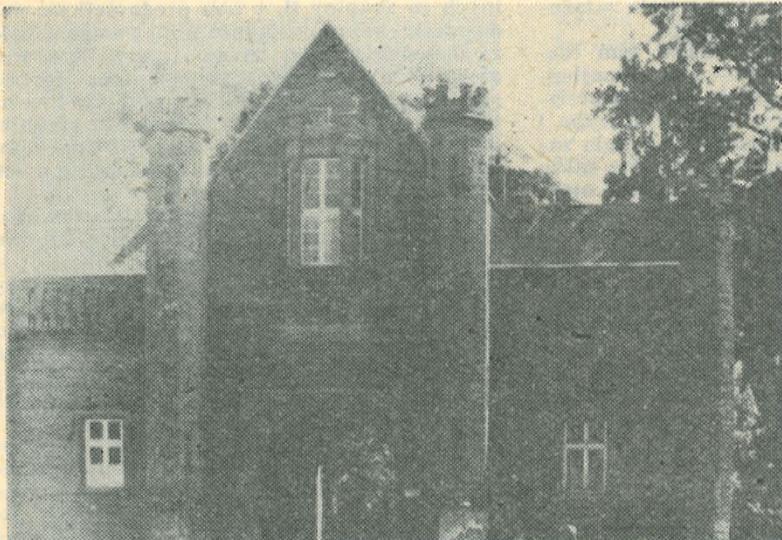
14.III.1953. V Praze zemrel Klement Gottwald, pracovník československého a mezinárodního dělnického hnutí, spoluorganizátor a jeden z predáků národně osvobozeneckejho boje Československa za druhé světové války, spolutvůrce Košického vládního programu v roce 1945, od roku 1945 předseda ÚV KSČ, od roku 1946 předseda koaliční vlády, od roku 1948 prezident Československé republiky (nar. 23.XI.1896 v Dědicích).

14.—15.III.1939. V důsledku Mnichovské dohody a obsazení českých Sudet hitlerovským Německem a v důsledku odmítnutí západních mocností udělit záruku nových hranic se mezinárodní situace Československa stala kritická. Hitler nedodržel smlouvu a 15.března

zažádal, aby mu prezident E. Hácha předal plnou moc nad Československem. Zároveň slovenští lidovci získali Hitlerův souhlas k vytvoření samostatného slovenského státu. 15.března německá vojska obsadila Prahu, 16.března vstoupila na Slovensko. Současně Maďarsko obsadilo zbyvající část Zakarpatské Ukrajiny. 16.března Hitler ohlášil likvidaci československého státu a vytvoření na českých zemích tzv. Protektorátu Čechy a Morava. Slovenská ľudácká vláda podepsala s Německem smlouvu o „ochraně politické nezávislosti slovenského státu“, která zaručila Německu plnou politickou a vojenskou kontrolu Slovenska.

18.III.1943. Podle rozsudku župního soudu byl v Liptovském Mikuláši popraven Juro Jánosik, legendárny hrdina slovenského lidu, povestný kapitán zbojnické družiny, ktorý sa stal pro poddaných slovenským lid symbolem svobody (nar. 25.I.1688 v Těrchovej na Orave).

27.III.1943. Na návrh polských komunistov byl v SSSR založen Svaz polských vlastencov, ktorý bol organizátorom 1. armády Polského vojska v SSSR.

Krzyżanowice — pałac se vstupní branou.

dy a oddělení družstva „Rolnik“, např. u Alojzji Tlonka v Krzyżanowicích, u Jana Popieły w Bięnkowicích, u Franciszka Danucha v Tworków a Józefa Rycka v Zabelkowé. Družstvo však mělo finanční potíže, které se ještě zhoršily po roce 1933, když se k moci dostal Hitler, jeho členové však statečně odolávali všemu pronásledování.

V roce 1936 se hitlerovci rozhodli definitivně zněmit místní názvy. Bięnkowice přejmenovali na Berendorf, Bolesław na Bunzelberg, Chałupki na Odeberg, Rudyszwald na Rudeswald, Tworków na Tunskirch a Zabelkow na Schurgersdorf. Krzyżanowice měly v roce 1936 rozlohu 801 ha a 1629 obyvatel. Většina z nich si ponechala polská příjmení. Z celkového počtu 200 příjmení bylo 138 slovanských tj. 69 procent, a pouze 62, čili 31 procent, mělo německé znění.

1. září 1939 začala druhá světová válka, která přinesla mnoho utrpení obyvatelům Raciborska. Hitlerovské Německo začalo pronásledovat všechno polské a slovanské. Potvrzuje to například nařízení, jímž se zakazuje používání polského a moravského jazyka. Lze předpokládat, že těchto jazyků užívalo mnoho místních občanů, protože raciborský starosta musel vydávat podobná nařízení jako toto, jehož znění citujeme:

„Připomínám nařízení ze dne 22. listopadu 1939, z 26. července 1940, 13. srpna 1940 a 14. srpna 1940 — Pol. I 1002 — a prosím o jejich přísné dodržování. Zejména upozorňuji na tyto body:

1. Zakazuje se užívání polského a moravského jazyka v hospodách a obchodech (...)

2. Zakazuje se užívání polského a moravského jazyka v kancelářích náčelníků obcí, starostů a úředníků obecních úřadů (...)

3. Všechny oficiální osobnosti (...) musí v jazykových záležitostech dávat dobrý příklad (...)

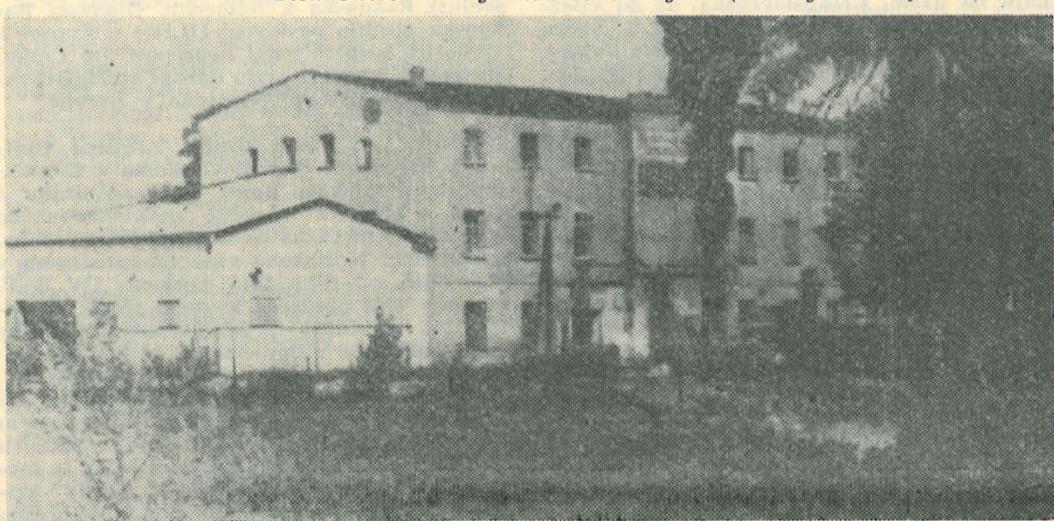
4. Těm osobám, které by chtěly využít pomoci národně socialistického státu ve formě rodinných případků (...) je nutno vysvětlit, že jim přidělené případky budou odebrány (...) nezmění-li své jednání (že přestanou užívat polského nebo moravského jazyka).

5. Za tyto přestupy (...) budou trestány ty osoby, které veřejně (...) používají polského nebo moravského jazyka (...).“

Pronásledování bylo vystaveni především členové Svazu Poláků v Německu. Byl zastřelen tajemník tohoto svazu v raciborském okresu Leon Czogala z Turza. Mnoho členů Svazu bylo zatčeno a vyvezeno do koncentračních táborů.

Užívání polského a moravského jazyka za okupace bylo opravdu nebezpečné. Bylo uznáno za projev hnuti odboje, což bylo skutečně oprávněné, uvědomile-li si, že většina mladých mužů byla odvedena do wehrmachtu. To, že matky v rozhovorech s dětmi užívaly polského nebo moravského jazyka, svědčilo o jejich snaze zachovat národní uvědomění.

Bięnkowice — mlýn nad řekou Cynou (snímky Z. Tobjański).

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

V KRZYŻANOWICÍCH

Jednou z obcí na Raciborsku, v níž žijí převážně Moravané, jsou Krzyżanowice. Podle informací, které jsem dostal od náčelníka obce, původem Moravana, a od jiných kompetentních osob, v jednotlivých vesnicích této obce Moravané tvoří 60–90 procent obyvatelstva. V Krzyżanowicích žije 1279 Moravanů, v Nové Vsi 272, v Boleslawi 475, v Tworków 1801, v Bięnkowicích 356, v Rožkowě 399, v Zabelkowě 291, v Rudyszwaldu 761 a v Chalupkách 393.

Podobně jako ve Velkých Petrovicích hraničí, za níž ležely moravské vesnice, byla řeka Cyna, v Krzyżanowicích tuto linii tvoří Odra, od níž se až k československým hranicím rozkládají moravské vesnice. Části obce protéká rovněž řeka Cyna, která dělila některé vesnice na dvě části, polskou a moravskou. Příkladem může být vesnice Bięnkowice, kde ve mlyně a v několika domech za řekou bydleli Moravané.

Obec Krzyżanowice je historickou částí Raciborska. Oblast má bohaté dějiny, těsně spjaté s historií Slezska a s historickými osudy Polska. Osudy této části Polska byly předznamenány její polohou v pohraničí. Střetávaly se tu totiž vlivy polské, české, rakouské, pruské. Zili tu představitelé různých národností.

Vesnice patřící k dnešní obci Krzyżanowice prožívaly dramatické historické osudy, byly dějištěm bojů za společenská a národní osvobození. Obyvatelé této oblasti bojovali proti feudálnímu a kapitalistickému útlaku a vykořisťování i proti germanizačnímu nátlaku. Dokázali svou příslušnost k slovanskému společenství v boji s germánským živlem v době povstání a plebiscitu, a především v době hitlerovského teroru.

V letech 600 — 1250, kdy se tvořily počátky feudálního zřízení, vznikly slovanské státy. Z té doby pochází hrad v nedaleké Luboni.

Samotné Krzyżanowice byly vždycky pevně spjaty se Slezskem a Polskem. Svědčí o tom i jejich název, který teprve v roce 1874 byl císařským nařízením v rámci smutně proslulého Kulturkampfu změněn na Kreuzendorf. Polského původu byli i majitelé Krzyżanowice. Prvními známými rody vlastníci Krzyżanowice byli Tworkovští a Debeszové. Podobně jak jiné rytířské a šlechtické majetky i Krzyżanowice často měnily majitele. Souviselo to často s manželstvím, prodejem nebo smrtí majitele. Touto cestou se Krzyżanowice během doby dostaly do rukou rakouských a německých majitelů, mj. Lich-

MODRÁ KRV

Ked' zastala v plnom svetle, hrdá a pekná — nádherné nohy, foremná hrud', šikovná hlava — v hľadisku sa ozval jemný šum. Robila dojem! Skromne odiata, ukázala celú svoju krásu. Má to veľmi radá, lebo vie, že je mimoriadne efektná! Uhádla to akýmsi zmyslom a rada sa produkuje. Dajú signál a vtedy začína svoj výstup. Efektne sa prechádza, aby sa všetci nahľadeli do vôle. Dokonca v Paríži zráža znalcov na kolená.

Reč je, samozrejme, o koni a vlastne o kobyle Etrurii z Janowského žrebčinca, v súčasnosti najkrajšej arabke na svete. Nie div, že už dávno chceli ju vlastniť bohatí, veľmi bohatí ľudia z rôznych končín sveta. Ponúkali doláre, mnoho dolárov, až hľava môže rozbolieť. Akýsi chlapík z Ameriky pred niekoľkými rokmi vyhlásil: dávam dvestopäťdesiatisíc, môžem ich tuná hned klášť, chcem ju mať.

Kto si nervózny mohol by rýchlo odpovedať: dobré, berte si ju, mister, a dajte tie peniaze. Ale človek rozvážny... ktorý dobre vie, odkaľ viesť fúka, začal uvažovať: si prefíkaný, kamarát, ale nič z toho nebude, dnes dvestopäťdesiatisíc, lenže zajtra môže mať hodnotu päťstotisíc alebo aj viac.

Na trhu je stále väčšia konkurenčia, neraz sa stretávajú takí pekní a vyrovnaní superi a súperky, že je fažko určiť najlepších, a vtedy

SLOVO MAJÚ ZNALCI

Oni nenaletia na akési extra kozmetické prostriedky bud' frizúry, akýsi efektný divadelný krok. Pre nich je hlavná predovšetkým prirodzená krása.

To je dôležité, lebo dnes každý kandidát na účasť v revue sa dostáva — približne na šesť mesiacov — do odborných rúk vo zvlášnom penzióne, ktorý je akýmsi spojením salónu krásy so školou dobrých mŕavov. Odborník berie veľké peniaze a ked' si chovane alebo chovanica získajú srdcia milovníkov, dostáva dodatočné prachy.

Odborník učí dokonale stáť, pekne sa pochybať, zvykať si na obecenstvo, rozvíja citlivosť na hudbu a okrem toho stará sa o vzhľad hrivy a chvošta, vyberá vhodné kozmetické prostriedky a dezodoranty do nozdier, očí a pod chvost. Zároveň dbá, aby kôň bol náležite okovaný a mal čo najharmonickejší, najelastickejší a najdynamickejší krok. A ked' svetlo ožiari absolventa takejto školy, vtedy sa celý leskne, vonia a dokonca sa usmievá.

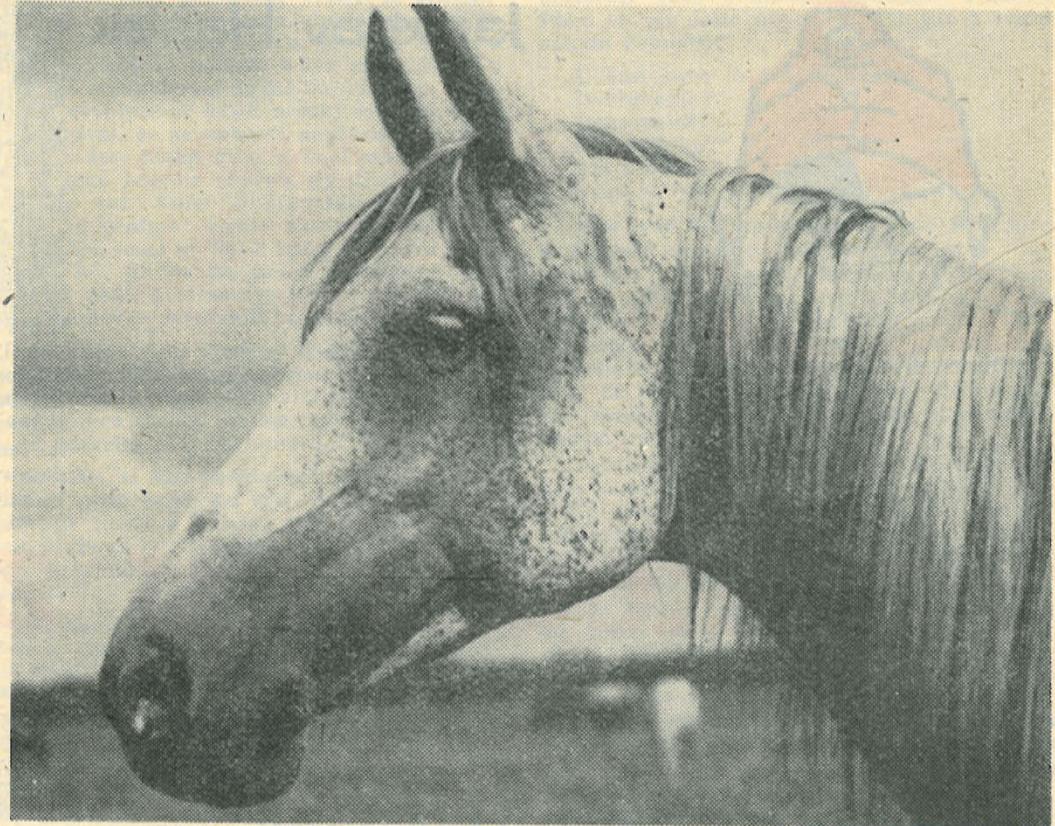
Teda to už dávno prestali žarty a čoraz dôležitejšia je starostlivá príprava.

V Poľsku, ako je známe, sú isté, prechodné fažnosti s kozmetickými prostriedkami a miesto toho musí stačiť starostlivé umývanie. Avšak najväčším tromfom je dobrá, modrá krv.

Boli fažnosti s vyslaním poľskej výpravy na parížsku výstavu koní, čo stojí hodne peňazi. Naštastie ich prekonali a skupina odcestovala, aby nadalej udržala o sebe dobrú mienku a

VZBUDILA ZÁUJEM PRÍPADNÝCH KUPCOV

Odcestovali bez vlaňajšej víťazky Pilarky, aby neutrpelo škodu jej dobré meno a reputácia. Etruria nemala čo stratí.

Snímka: Z. Raczkowska

Dlhá cesta — a v Paríži Etruria vystúpila na troch nohách. Výpravy sa zmocnila hrôza, lebo kuhaním nič nedosiahne. Keby aj používala štyri nohy ale krívala, taktiež nebude dobre.

Medzitým sa objavuje Američanka Lancer's Amara, ktorá je druhou arabkou Spojených štátov a prišla dokázať, že je najlepšia na svete. Šesť mesiacov bola v rukách odborníkov: srst sa jej leskne, vonia na niekoľko metrov.

Etruria sa zatiaľ cíti čoraz lepšie, začína normálne chodiť. Jej box je vedľa amerických boxov a Američania po známosti jej darujú trochu oleja do nozdier. Sivá farba, naolejované nozdry, vrodená krásu, znamenitá nálada, elastický krok — a šiesti rohodcovia v tajnom hlasovaní rozhodnú: prvú cenu a titul svetovej šampiónky v triede nad štyri roky získava Etruria z janowského žrebčinca.

Medzi pánnimi je najlepší Gondolier, ktorý má toho istého otca ako Etruria, čiže slávneho Pallasa, syna Egypťana Asfana.

Po vyhlásení výsledkov národná hymna na česť žrebčinca, vesne odmeny, blahoželania... Hodnota Etrurie okamžite stúpla, ale ona, nevedomá, sa pokojne vracala domov, do Janowa, kde ju čaká niekoľkotýždňová karanténa.

V STAREJ MAŠTALI

Treba sa totiž zabezpečiť pred prípadným dovezením nejakej choroby, hoci Etruria nemala v Paríži žiadne zdravotné starosti.

Zanedlho prichádza nešťastie. Umiera jej matka Etna, taktiež veľmi pekná kobia. Maľa Štyridsať potomkov. Päť odišlo do cudziny, niekoľko dečí ostalo v Janowe. Podľahlia rozmene plúc. Bola už babičkou. Sama Etruria mala už tri žriebätá (dve vraj veľmi vydané) a opäť je žrebná.

Nemá jednak právo na obyčajnú lásku. Nič nepomôže, že nejaký žrebec bude za ňou vzdychať a ani jej nebude ľahostajný. Otec jej detí vyberajú kolegiálne riadiťa všetkých arabských žrebčincov v Poľsku. Ved' akoby aj nie — modrá krv. Ona nemôže dať

hocjaké žriebä, jej potomok musí mať bohatý rodokmeň a slabné vyhliadky. Pre slávu poľských žrebčincov a na potešenie ministra financií.

To nie sú žarty, lebo pred pätnásťimi rokmi predávali poľského araba priemerne za päťtisíc dolárov, dnes za päťdesiat. Slávny žrebec El Paso išiel za rovný milión dolárov. Bol to vari najlepší obchod, aký sme urobili, nehovoriac o predaji Boňka.

S El Pasom bolo tak, že kupec už zaplatil, ale kôň ešte zostal istý čas v janowskej maštali, čakal na prepravu. Ked' sa riadiť žrebčinca zjavil služobne vo Varšave, vzbudil znepokojenie úradníkov, ktorí si mysleli, že tento milión nemá spustiť z oka ani na chvíľu.

Kone sa chová o.i. aj preto, aby sa nimi dobre obchodovalo. V Poľsku slúžia tomu aukcie, na ktoré prichádzajú ináč nestrestávaní úradníci a reprezentanti z Varšavy. Schádzza sa aj okolité obyvateľstvo. Jedni aj druhí si menej všimajú kone, lebo u nás je to normálna vec, zato pozorne načítavajú nahlas podávaným sumám dolárov. Ja to pochopiteľne, lebo dolár v pomere k zlottedmu má u nás dobré meno.

Na západe sa koňa predáva napr. takto: veľká sála, elegantní diváci z dobrých a bohatých domov, hrá symfonický orchester a náhle fanfáry! — opar farebného dymu a hmly (orchester hrá niečo zvlášť) a dve elegantné filmové hviezdy, prípadne hviezdičky, vyvádzajú voňavého a starostlivu učesaného žrebcu. Hľadisko je nadšené.

Je možné, že čaká to aj Etruriu, najkrajšiu kobylu — arabku na svete, ktorá má iba sedem rokov a môže mať ešte mnoho potomkov. Ked' sa starostlivu vyberie otec, to môže byť ho, ho... Etruriá má už potomka so samým El Pasom.

O niekoľko mesiacov bude v Janowe ďalšia aukcia arabských koní, veľký sviatok. Množstvo hostí. Hodne peňazi. V úzadí zo stanu obyčajné kone a obyčajní ľudia. Bude iba sviatočný svet pekných koní a dôležitých osobností.

ANDRZEJ WOLIN

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

V RAKOUSKÉM ZAJETÍ

Když tedy stáli již sešikování před majorem Wolfem a celým jeho štábem, otázal se zprvu major Wolf německy zajatců, kdo z nich umí německy.

Švejk rázně výkročil, postavil se před majora, hodil mu čest a hlásil, že on umí německy.

Major Wolf, zřejmě potěšen, ihned se Švejka optal, zdali nemí inžinýrem.

„Poslušně hlásím, pane majore,“ odpověděl Švejk, „že inžinýrem nejsem, ale ordonanci 11. marškumpanie 91. regimentu. Upadl jsem do našeho zajetí. To se stalo takhle, pane majore...“

„Cože?“ zařval major Wolf.

„Poslušně hlásím, pane majore, že se to má takhle...“

„Vy jste Čech,“ řval dál major Wolf. „Vy jste se převlékl do ruské uniformy.“

„Poslušně hlásím, pane majore, že to všechno úplně souhlasí. Já jsem opravdu rád, že pan major se hned vzlil do mých situací. Možná, že už naši někde bojují, a já bych tady zbytečně proflákal celou vojnu. Abych jim to, pane majore, ještě jednou po pořadě vysvětlil.“

„Dost,“ řekl major Wolf a zavolal na dva vojáky s rozkazem, aby ihned tohoto muže odvedli na hauptvachtu, a sám ještě s jedním důstojníkem ubíral se pomalu za Švejkem, přičemž rozhazoval v rozhovoru s důstojníkem rukama. V každé jeho větě bylo něco o českých psech a zároveň z jeho řeči vycitoval druhý důstojník velkou radost majorovu, že svým bystrozrakem objevil jednoho z těch ptáků, o jejichž velezrádné činnosti za hrancemi vydávány byly již po kolik měsíců velitelům vojenských částí tajné rezerváty, že totíž je zjištěno, jak někteří přeběhlíci od českých regimentů, zapomínajíce na svou příslušnost, vstupují do řad ruského vojska a slouží nepříteli, prokazujíce mu zejména platinu vyzvedačské služby. (...)

Major Wolf v té době ještě neměl zdání o tom, co vlastně všechno chystají v Rusku přeběhlíci, kteří později, setkávajíce se v Kyjevě a jinde, na otázku: „Co tady děláš?“ odpovídali vesele: „Zradil jsem císaře pána.“

Znal jenom z těch rezervátorů o těch přeběhlících špionech, z nichž jeden, kterého odvádějí na hauptvachtu, tak lehce mu padl do pasti. Major Wolf byl trochu ještě člověk, představoval si z vyšších míst pochvalu, vyznamenání za svou ostražitost, opatrnost a nadání.

Než došli k hauptvache, byl přesvědčen, že tu otázku: „Kdo zná německy?“ dal schválně, poněvadž se mu již hned, jak zajatec prohližel, právě ten zdál podezřelým.

Důstojník jej provázející kýval hlavou a řekl, že bude třeba oznámit zatčení na velitelství posádky k dalšímu řízení a předvedení obzvláštněho k vyššímu vojenskému soudu, poděvadž to rozhodně nejde, jak říká

Kurýr od brigády přicválal s novým rozkazem pro 11. kumpanii, že se maršruta mění na Felštýn, Sambor má nechat stranou, neboť tam není možno kumpanii ubytovat. Nadporučík Lukáš vyslal účetního říkovače Vaňka a Švejka hledat nocleh pro kumpanii ve Felštýně. Švejk se vydal s Vaňkem na cestu. Došli na křížovatku, a jak to už bývá, Vaňk chtěl jít vpravo, zatímco Švejk chtěl jít vlevo podle potůčku. Nakonec se rozešli a domluvili se, že se setkají ve Felštýně. Odpoledne Švejk došel k rybníku, v němž se kupoval uprchlý ruský zajatec. Když spatřil Švejka, dal se nahý na útek. Švejk se ze zvědavosti převlékl do ruské uniformy a začal se zhližet ve vodě. Tam ho chytla patrola polního četnicka. Všechno se odehrálo tak rychle, že teprve druhý den si Švejk uvědomil, co se stalo, a napsal na zed školní světnice, kde ubytovávali část zajatců: „Zde spal Josef Švejk z Prahy, kompanieordonač 11. marškumpačky 91. regimentu, který jako kvartýrmachr upadl omylem do rakouského zajetí.“ Skupina zajatců, v níž byl i Švejk, byla dopravena do Přemyšlu k obnovení trati Přemyšl – Lubaczów. Tam zajatec převzal major Wolf.

pan major, vyslechnout ho na hauptvache a pak ho hned za hauptvachou pověsit. On bude pověšen, ale právní cestou podle vojenského soudního rádu, aby docíleno bylo spojitosti s podobnými jinými zlosyny podobným výslechem před pověšením. Kdoví co se ještě těžko nevyklube.

Major Wolf byl jat náhlou neústupnosti, vjela do něho doposud skrytá zhovadlost, takže prohlásil, že toho přeběhlíka špióna dá ihned po výslechu pověsit na vlastní riziko. On si to ostatně může dovolit, poněvadž má vysoké známosti, a jemu že je to výslech úplně jedno. Je to zde jako na frontě. Kdyby ho byli chytli a objevili hned za bojištěm, tak by ho byli vyslechli a také hned pověsili a nedělali by s ním taky žádných cavyků. Ostatně přece snad zná pan hejtman, že velitel ve všechném území, jakýkoliv velitel od hejtmana nahoru, má právo všechny podezřelé lidi věset.

Major Wolf si to ovšem trochu popletl, pokud se týká pravomoci vojenských hodností na věšení.

Ve východní Haliči, čím blíže k frontě, tím více tato pravomoc sestupovala na nižší a nižší šárž, až konečně stávaly se případ, že třebas kaprál vedoucí patroulu dal pověsit dvanáctiletého kluka, který mu byl podezřelý tím, že v opuštěné a vydrancované vesnici vařil si v rozbořené chatě slupky od brambor.

Také hádka mezi hejtmanem a majorem se stoupňovala.

„Nemáte na to práva,“ křičel rozčileně hejtman. „Ten bude pověšen na základě soudního rozsudku vojenského soudu.“

„Bude pověšen bez rozsudku,“ sípal major Wolf.

Švejk, který šel napřed a slyšel celý zajímatý rozhovor, neřekl nic jiného svým průvodcům než: „Fěšky jako za vozem. To jsme se vám jednou v hospodě na Zavadilce v Libni hádali mezi sebou, jestli máme nějakýho kloboučníka Vašáka, kterež vždycky dělal při zábavě neplechu, vyhodit, hned jak se vobjeví ve dveřích, nebo ho vyhodit, až si dá pivo, zaplatí a dopije, nebo mu wyndat boty, až přetaní první kolo. Hostinské, ten zas navrhoval, abysme ho vyhodili až v půli zábavy, až bude mít nějakou útratu, pak že musí zaplatit a hned že musí ven. A víte, co nám ten lump proved? Nepřišel. Co tomu říkáte?“

Oba vojáci, kteří byli odněkud z Tyrol, odpověděli současně: „Nix böhmisch.“

„Verstehen Sie deutsch?“ otázal se klidně Švejk.

„Jawohl,“ odpověděli oba, načež Švejk poznámenal: „To je dobře, aspoň se mezi svejma neztratíte.“

Během této přátelských rozmluv došli všichni na hauptvachtu, kde major Wolf pokračoval dále s hejtmanem v debatě o Švejkově osudu, zatímco Švejk seděl skromně vzadu na lavici.

Major Wolf konečně přeče jen přiklonil se k hejtmanové názoru, že tento člověk musí viset až po delší proceduře, které se říká roztomile: právní cesta. (...)

Švejk byl tedy pod eskortou dopraven na velitelství posádky, když byl podepsán protokol sestavený majorem Wolfem, že jako příslušník rakouské armády vědomě, bez všechno nátlaku převlékl se do ruské uniformy a byl za frontou zadržen polním četnickem, když Rusové ustoupili.

To všechno byla svatá pravda a Švejk, jak pochtve, nemohl proti tomu protestovat. Když se pokusil při sepisování protokolu doplniti protokol nějakým výrokem, který by snad mohl blíže objasnit situaci, byl hned pohotově rozkaz pana majora: „Držte hubu, na tohle se vás neptám! Vše je úplně jasné.“

Švejk potom vždy zasalutoval a prohlásil: „Poslušně hlásím, že držím hubu a že je vše úplně jasné.“

Potom, když ho přivedli na velitelství posádky, odvedli ho do nějaké díry, kde bylo dřív skladiste rýže, zároveň penzionát pro myši. Byla zde ještě všechno po podlaze roztroušena rýže a myši se nikterak Švejka nebály a veselé běhaly kolem, paprskujíce zrnka. Švejk si musel dojít pro slamník, a když se ve tmě rozhledl, shledal, že se do jeho slamníku stěhuje ihned celá rodina myší. Nebylo žádné pochyby, že si zde chtějí udělat nové hnízdo, ve troskách slávy zpuchřelého rakouského slamníku. Švejk počal bouchat na dveře, přišel nějaký kaprál, Polák, a Švejk ho žádal, aby byl převezen do jiné místnosti, poněvadž by mohl zalehnout myši ve svém slamníku a udělat škodu vojenskému eráru, poněvadž co je ve vojenských magacinech, je všechno jeho majetkem.

Polák částečně porozuměl, zahrozil Švejkovi pěstí před uzavřenými dveřmi a vzdálil se, bruče něco rozčileně o choleře, jako by ho bůhvíjak Švejk neurazil. (...)

S ranní kávou strítili k Švejkovi do díry nějakého člověka v ruské furažce a v ruském vojenském pláště.

Muž ten mluvil česky s polským přízvukem. Byl to jeden z těch něčemu sloužících v kontrašpionáži při armádním sboru. Byl to člen tajné vojenské policie a nedal si ani příliš záležet na nějakém rafinovaném přechodu k vyzvídání na Švejkovi. Začal zcela jednoduše: „To jsem se dostal do pěkného svinstva svou neopatrností. Já jsem sloužil u 28. regimentu a hned jsem vstoupil k Rusům do služby, a pak se dám tak hloupě chytit. Přihláším se Rusům, že půjdou na forpatrolu ... Sloužil jsem u 6. kyjevské divize. U kterého ruského regimentu jsi ty sloužil, kamaráde? Tak se mi zdá, že jste se někde v Rusku museli vidět. Já jsem v Kyjevě znal mnoho Čechů, kteří s námi na frontě, když jsme přešli do ruského vojska, nemůžu si teď ale vzpomenout na jejich jména a odkud byli, snad ty si vzpomeneš na někoho, s kým si

se tam stýkal, rád bych čelil, kdo tam je od našeho 28. regimentu?"

Místo odpovědi sáhl mu Švejk starostlivě na čelo, pak mu prozkoumal tepnu a nakonec ho odvedl k malému okénku a požádal ho, aby vyplázl jazyk. Celé té proceduře se ničem nijak nebránil, domnívaje se, že se snad jedná o určitá spiklenecká znamení. Potom Švejk začal bušit na dveře, a když se ho hlídka optala, proč dělá rámus, žádal česky i německy, aby ihned zavolali doktora, poněvadž toho muže, kterého mu sem dali, chytá fanfaz.

Nebýlo to však nic platné, pro toho muže si hned nikdo nepříšel. Zůstal tam zcela klidně a blabolil dálé cosi o Kyjevu a že Švejka tam rozhodně viděl, jak maširoval mezi ruskými vojáky.

"Voni se museli rozhodně napít bahnitý vody," řekl Švejk, „jako ten mladej Týneček od nás, člověk jinak rozumnej, ale jednou se pustil na cesty a dostal se až do Itálie. Taky vo ničem jiném nemluvil než vo tý Itálii že jsou tam samý bahnitý vody a nic památnýho. A taky dostal z tý bahnitý vody zimnici. Chytalo ho to čtyřikrát do roka. Když ho to chytlo, tak všechny lidi, úplně cizí a neznámý, poznavaly zrovna jako voni. Třebaž v elektrice oslovil kdekož, že ho zná, že se viděli na nádraží ve Vídni. Všechny lidi, který potkával na ulici, viděl bud' na nádraží v Miláně, nebo s nimi seděl ve Štýrském Hradci v radničním sklepě při víne. Když v tej době, kdy přišla na něho ta banní horečka, seděl v hospodě, tu všechny hosty poznával, všechny viděl na tom parníku, kterým jel do Benátek. Proti tomu nebyl žádnej jinéj lék, než jako do udeľal ten novej ošetřovatel v blázinci v Katerinkách. Dostal na starost jednoho nemocného na hlavu, kterej celej boží den nic jinýho nedělal, než že seděl v koutě a počítal: „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest," a zas od začátku. „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest." Byl to nějaký profesor. Ten ošetřovatel moh zlosti vyskočit z kůže, když viděl, že ten blázen se přes šestku nemůže dál dostal. Začal to napřed s ním po dobrém, aby řekl: sedum, vosum, devět, deset. Ale kdepak! Ten profesorské na to nedbal ani za málk. Sedi si v koutečku a počítá: „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest." A zas: „Jedna dvě, tři, čtyři, pět, šest!" Tak se dožral, skočil na svýho ošetřovance a dal mu,

když řekl šest, pohlavek. „Tady je sedum," povídá, „a tady je vosum, devět, deset!" Co číslice, to pohlavek. Ten se chyt za hlavu a optal se, kde se nalézá. Když mu řek, že v blázinci, upamatoval se již na všechno, že se dostal do blázince kvůli nějaké kometě, když vypočítával, že se vobjevi napřesrok 18. července v šest hodin ráno, a voni mu dokázali, že ta jeho kometa shořela už před několika milióny let. Toho ošetřovatele jsem znal. Když se profesor úplně vzpamatoval a byl propuštěn, vzal si ho k sobě za sluha. Von neměl nic jinýho na práci než každý ráno vysázet panu profesorovi čtyři pohlavky, což on vykonával svědomitě a přesně."

„Já znám vaše všechny známé z Kyjeva," neúnavně pokračoval zřízenec protispionáže, „nebyl tam s vámi takový tlustý a jeden takový hubený? Ted' nevím, jak se jmenovali a od kterého byli regimentu..."

„Z toho si nic nedělejte," těšil ho Švejk, „to se může každým stát, že si nepamatujete všechny tlustý a hubený lidí, jak se jmenujou. Hubený lidí je ovšem těžší si zapamatovat, poněvadž je jich většina na světě. Voni tedy tvořejí většinu, jak se říká."

„Kamaráde," ozval se naříkavě c.k. padouch, „ty mně nevěříš. Vždyť nás čeká stejný osud."

„Vod toho jsme vojáci," řekl Švejk nedbaše, „kvůli tomu nás matky porodily, aby nás rozsekali na hadry, až nás obliknou do munduru. A my to rádi děláme, poněvadž víme, že naše kosti nebudou zadarmo práchnivět. My padneme za císaře pána a jeho rodinu, za kterou jsme vybojovali Hercegovinu. Z našich kostí se bude vyrábět špódium pro cukrovary, vo tom už nám před léty vykládal pan lajtnant Zimmer. „Vy svinská bando," povídá, „vy nevzdělaní kanci, vy zbytečný, indolentní vopice, vy téma haksnamsa plètete, jako by neměly žádnou cenu. Kdybyste padli jednou ve vojně, tak z každého vašeho hnátu udělají půl kilogramu špódia, z muže přes dva kilogramy, hnáty a pazoury dohromady, a budou skrz vás filtrovat v cukrovarech cukr, vy idioti. Vy ani nevíte, jak ještě po smrti budete užiteční svým potomkům. Vaši kluci budou pít kafe voslazený cukrem, kterej šel skrz vaše hnáty, hňupové." Já jsem se zarayslel, a von na mne, vo čem přemejšlim. „Poslušně hlásím," povídám, „tak si myslím, že špódium z pánu oficíru musí být vo hodně dražší než ze sprostých vojáků." Dostal jsem za to tři dny ajnclíčka."

Švejkův společník zatloukl na dveře a vyjednával cosi se stráží, která volala do kancléře.

Za chvíli přišel nějaký štábni šikovatel pro Švejkova společníka a Švejk byl opět sám. (...)

Švejk nedovede si dnes představit, jaká vlastně soudní formace to byla, před kterou ho to smutně ráno vlekli. Ze je to vojenský soud, o tom nebylo žádné pochybnosti. Zasedal dokonce nějaký generál, pak plukovník, major, nadporučík, šikovatel a nějaký pěšák, který vlastně nic jiného nedělal, než druhým zapaloval cigarety.

Svejka se také na mnoho netázali.

Jen major mezi nimi jevil o něco větší zájem a mluvil česky.

„Vy jste zradil císaře pána," vybafl na Švejka.

„Ježíšmarjá, kdy?" vykřikl Švejk, „já že jsem zradil císaře pána, našeho nejjasnějšího močnáre, pro kterého jsem už tolík trpíl?"

„Nechte hlouposti," řekl major.

„Poslušně hlásím, pane majore, že zradit císaře pána není žádná hloupost. My lid vojenský přisahali jsme císaři pánu věrnost, a přisahu, jak zpívali v divadle, co věrný muž jsem splnil."

„Zde to je," řekl major, „zde jsou důkazy vaši viny a pravdy." Ukázal na objemný svazek papírů.

Muž, kterého posadili ke Švejkovi, dodal hlavní materiál.

„Vy se tedy nechcete ještě přiznat?" otázal se major. „Vy jste přece již potvrdil sám, že jste se dobrovolně převlékl do ruské

uniformy jako příslušník rakouské armády. Ptám se vás ještě naposled: byl jste k tomu někým donucen?"

„Udělal jsem to bez přinucení."

„Dobrovolně?"

„Dobrovolně."

„Bez nátlaku?"

„Bez nátlaku."

„Víte, že jste ztracen?"

„Vím, vod 91. regimentu už mne jistě hledají, jestli dovolíte, pane majore." (...)

Potom pokračoval tento podivný soud na způsob náhlého soudu, který aranžoval předsedající generál Fink von Finkenstein. Tentou generál říkal, že žádných auditorů nepotřebuje, že to sezve dohromady a za tři hodiny že každý chlap musí viset. Dokud byl na frontě, tak u něho o náhlý soud nikdy nebyla nouze.

Jako někdo pravidelně musí si denně zahrát mariáš, parti šachu nebo kulečníku, tak tento znamenitý generál sestavoval denně náhlé polní soudy, předsedal jim a hlásil s velkou významí a radostí mat obžalovanému.

Kdyby člověk chtěl být sentimentální, tak by napsal, že tento člověk má na svědomí hodně tuctů lidí, zejména tam na východě, kde zápasil, jak říkal, s velkoruskou agitací mezi halickými Ukrajinci. Z jeho stanoviska nemůžeme však mluvit, že by měl někoho na svědomí.

To u něho neexistovalo. Když dal pověsit učitelku, učitele, popa nebo celou rodinu na základě rozsudku svého náhlého soudu, vrácel se klidně do své ubikace, jako když se spokojeně vraci z hospody domů vášnivý hráč mariáše, a přemýšlí o tom, jak oni mu dali flek, a on re, omi supre, on tuti, oni boty, a jak on to vyhrál a měl sto a sedmu. Považoval všechni za něco prostého a přirozeného, za jakýsi denní chléb, a při rozsudcích dosti často zapomínal na císaře pána a už ani neříkal: „Jmérem Jeho Veličenstva odsuzujete k smrti provazem," ale pronášel: „Odsuzuji vás." (...)

Když se generál Fink stal velitelem posádky pevnosti Přemyšlu, neměl již tolik přiležitosti pořádat podobné cirkusy, proto s velkou radostí chopil se Švejkova případu.

Švejk tedy stál před tím tygrem, který seděl v popředí za dlouhým stolem, kouřil cigaretu za cigaretou, dával si překládat výpovědi Švejkovy, přičemž souhlasně kýval hlavou.

Major podal návrh, aby byl telegraficky učiněn dotaz na brigádu kvůli zjištění, kde se nyní nalézá 11. pochodová sečnina 91. pluku, ku které obžalovaný patří dle jeho údajů.

Generál proti tomu vystoupil a prohlásil, že se tím zdrží náhlost soudu a pravý význam tohoto řízení. Je zde přece úplně dozvání obžalovaného, že se oblékl do ruské uniformy, potom jedno důležité svědectví, kde se přiznal obžalovaný, že byl v Kyjevě. Navrhoje se tudíž, aby se odebrali k poradě, aby pronesen mohl být rozsudek a ihned vykonán.

Major trval však na svém, že je třeba zjistit totožnost obžalovaného, poněvadž celá záležitost jest neobyčejně politicky důležitou. Zjištěním jeho totožnosti může se přijít na další styky obviněného s jeho bývalými kamary z oddílu, ku kterému patří.

Major byl romantický smíšek. Mluvil ještě o tom, že vlastně se hledají jakési nitky, že nestačí člověka odsoudit. Odsouzení že je jedině výsledník určitého vyšetřování, které zahrnuje v sobě nitky, kteréžto nitky ... Nemohl se z těch nitek dostat, ale všechni mu rozuměli, souhlasně kývali hlavami, dokonce i pan generál, kterému se ty nitky tak zalíbily, že si představoval, jak na majorových nitkách visí nové náhlé soudy. Proto také již více neprotestoval, aby u brigády bylo zjištěno, zdali Švejk skutečně přísluší k 91. pluku a kdy asi přešel k Rusům, v době kterých operací 11. marškumpanie.

Švejk po tu celou dobu debaty byl střežen na chodbě dvěma bajonetů, potom byl opět přiveden před soud a ještě jednou otázán, ke kterému pluku vlastně patří. Potom ho přestěhovali do garnizonního vězení.

Kresba: Josef Lada

ZNOVUZRODENIE JARI

Žiarivá dievčenská tvár plavovlasej Flóry, usmievavá, víťazná a maličko ryšavá ako jar a sámá mladosť, sa opäť usmieva vo florentskej galérii Uffizi z Botticellijho obrazu Jar. Má viac ako pol tisícročia...

„Vždy som chcel reštaurovať práve Jar,“ hovorí profesor Umberto Baldini, vedúci reštaurátorského kolektív vo Florencii. V ich sídle, vo Fortezza da Basso v centre mesta, majú čo robiť už niekoľko desaťročí. Florencia je mimoriadne bohatá na umelecké pamiatky a mnohé z nich si už žiadali opravu. Na dôvažok povedený v roku 1966 spôsobila veľké

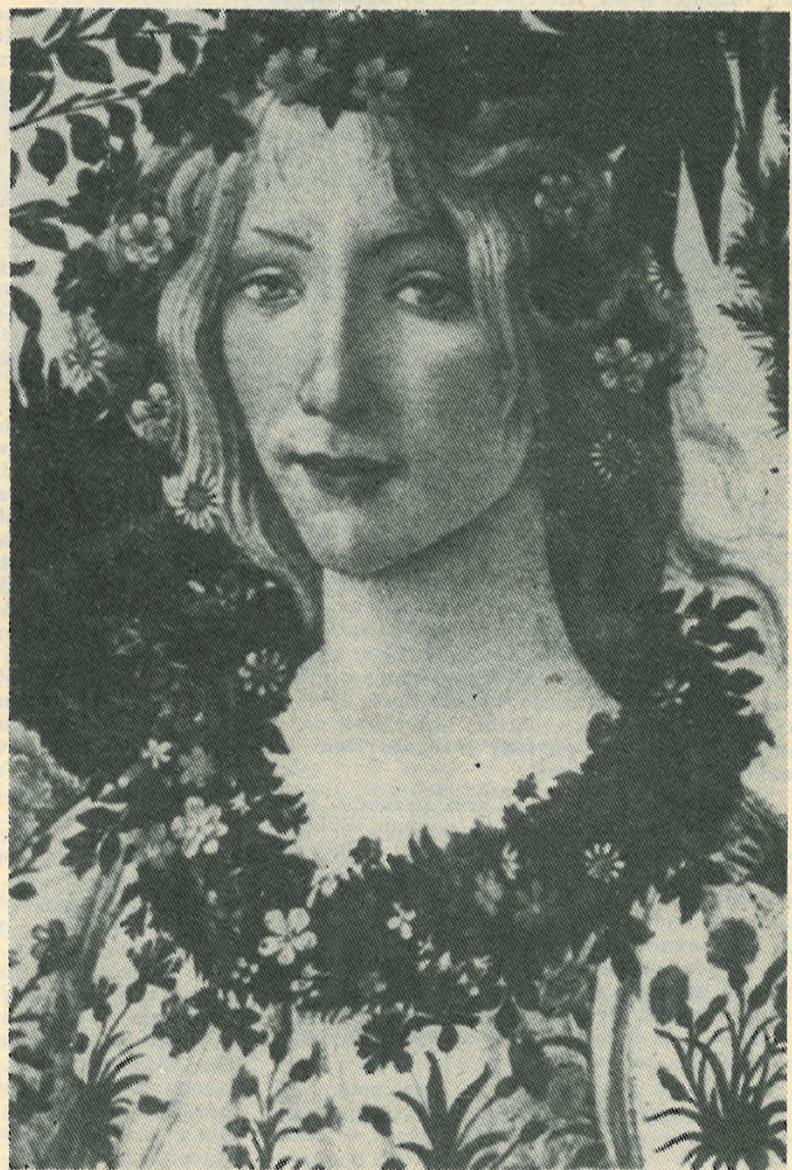
škody na mnohých umeleckých dielach. Botticellijho Jar musela dlho čakať a práca na nej trvala celý rok. Tento rok víta toto nádherné dielo prvú jar po svojom znovuzrodení. Sandro Botticelli maľoval tento obraz pravdepodobne v roku 1477 pre bratra Lorenza Medicejského a inspiroval sa antickými autormi Lukreciom, Vergiliom, Ovidiom. Sprava doľava sa odohráva dej celej scény: Zefyr mení svojim dychom nymfu Flóru na bohyňu jari, najbohatšiu a najkrajšiu postavu obrazu. Má kvety vo vlasoch, na hridle, na šatách, naberá ich do rúk a rozha-

dzuje okolo seba. Uprostred obrazu stojí nežná bohyňa lásky Venuša, naľavo od nej tancujú tri Grácie a Merkúr akoby sa pokúsal zachytiť mráčiky. Celý obraz je posiatý kvetinami. Botticelli nezabudol snáď na nič, čo kvitne v toskánskej jari a plátno ponúka hyacinty, margaréty, kosatce, fialky, anemóny, nezábudky, zimozeleň, zvončeky. Kvítanú na lúke a na stromoch. Ešte pred poldruhu rokom boli farby Jari tmavé a hnedasté. Počiatkom reštaurácie bola najskôr dôkladná obhliadka. Po ľudských očiach skúmali plátno dôkladne objektív fotoaparátov. Obraz rozche-

ný hustou sieťou fotografovali v ostrom svetle, v ultrafialových a v infračervených lúčoch. Pomocou röntgenu a po dôkladnom skúmaní mohli reštaurátori určiť, kde je obraz pôvodný a kde bol v uplynulých storočiach opravovaný. Po veľkej reštaurácii v roku 1815 bolo dielo pokryte novým lakom. Jeho silnú vrstvu museli odborníci najskôr snať. Ukázalo sa, že pôvodné dielo je menej tmavé, ako očakávali — hnedastá bola práve vrstvu laku, ktorá dávala obrazu príliš tmavý tón. Prijemným prekvapením bolo zistenie, že pôvodná Botticellijho zelená sa zachovala v

Nádherná scéna Botticelliego Jari, vytvorená pre rodinu Medicejských v roku 1477, vystavená opäť v pôvodnej kráse. Broskyňový nádherný plati, laliová belosť, dokonalé ovály a čisté profily dievčenských tvári okuzľujú svojou nehou a živou dokonalosťou.

plnom jase. Zo zelene je komponovaná väčšia časť obrazu, naštastie Botticelli použil farbu, ktorá bola dokonale stála. Tak isto nezmenená bola pod vrstvami laku i červeň. Obraz čistili veľmi pomaly s použitím rozpúšťadiel vo voskovej emulzii — tekutina by mohla ľahko preniknúť príliš hlboko. Pomaly mizla vrstva po vrstve, vystupovali stare opravy a zásahy a pôvodná jasná tvár diela. Bledé škvurny na plášti Venuše, ramenách Flóry a na rukách Grácií museli odbornici opraviť a doplniť. Okrem všetkých technických problémov, ktoré riešili chemici, biológovia,

fyzici, museli mať reštaurátori na mysli základný problém: chceli ukázať, že dielo nebolo reštaurovaním opravené, len vrátené do pôvodného stavu, že dnes je práve také, ako vyšlo z rúk svojho majstra. Dokazujú to radom snímkov a dokumentov, zachycujúcich postup prác na jednotlivých častiach obrazu. Celok je kompletnej informáciou o máročnej reštaurátorskej akcii. Len malými skupinami vchádzajú návštěvníci galérie Uffizi k obnovenému obrazu — a večná Jar talianskej renesancie sa na nich usmieva tak isto, ako pred piatimi storočiami.

ŽELMÍRA ŽIVNÁ

SANDRO BOTTICELLI, vlastným menom Alessandro di Mariano Filipepi, jeden z najvýznamnejších maliarov talianskej renesancie, z florentskej školy. Narodil sa v roku 1444 alebo 45 vo Florencii a tam aj umrel v r. 1510. Maľoval obrazy s náboženskou, mystickou, alegorickou tématikou a portréty. Za najrannejšie umelcovovo dielo sa považuje obraz Alegória mužnosti (La Fortezza).

K najslávnejším jeho obrazom patria: Jar, Zrodenie Venuše, Venuša a Mars, ako aj fresky v Sixtinskej kaplnke vo Vatikáne namalované pre pápeža Sixtu IV., ktoré zobrazujú epizódy zo života Krista a Mojžíša. K iným významným náboženským obrazom patria Kláňanie sa troch kráľov, Korunovácia Matky Božej, Zvestovanie, Božie narodenie a ďalšie. Ilustroval Božskú komédiu Dantého.

Marína Čeretková-Gállová

ODSÚDENIE

POKRAČOVANIE ZO STR. 1

majstrovala v masliarni už pekných párov rokov. Nechápala, ako sa to mohlo stať, ktorý z nich bol zamyslenejší, vyrazil jej výkazy spopod pazuchy, ženy v masliarni sa išli popútať od smiechu a tučná plnička jogurtov Jolana kričala, majstorka, na toho si dávajte pozor. Výkazy poputovali na mokrú kameninu dlažbu, spolu ich zbierali, zachraňovala vtedy situáciu, ako vedela, ale čo už tu nazachraňuješ — dotkol sa jej ruky a obidva zmeraveli, ona hovorila, to nič, aj tak som zle zaznačila stratovosť, zájdem do laborky, prekontrolujem to v denniku podľa vedejcej, to nič, opakovala, išli spolu hore schodmi, šiel jej v päťtach a potom ju pozval na kávu, od tých čias si zvykli spolu desiatovať a zhovárať sa a boli z toho po závode reči.

Mama, zamrmčal malý, a ona odskočila od okna, ako keby ju prichytili pri niečom zlom, chytila synovi hlávku, čelo, je spotený, ale horúčku nemá, len keby sa z toho dostal, keby sa už nemusela o neho bať!

Ty moje chorúčké kuriatko, pomaznala sa s dieťaťom v návale nehy a pritískala si ho k sebe v bláznevej nádeji, že toto nevinné stvorenie môže upokojiť jej pochabo tlčúce srdce, hovorila si, takéto nevinné stvorenie má veľkú moc nad svojou nešťastnou matierou.

Vyrušil ich buchot, fažké kroky, on, zlakla sa, rozvedený muž. Ešte vždy nie sú majetkovoprávne vysporiadani, tak si chodí po dome, ako sa mu zachee.

Ja ti dám, ja ti ukážem, vodiť si sem chlapov! Skríkol na ňu opitým hlasom a potom ju nazýval tými najhoršími menami, často býval opitý a často hrešil. Pred dvoma týždňami, keď bola v službe, práve tohto najmenšieho jej opil, odvtedy je decko choré a nevie sa z toho dostať.

Prosila som ťa, aby si sem nechodil, počuješ, šepká na liehavo. Anna, nonono, rozhorčí sa brblavo muž. Anna si chráni najmladšieho, nechod' sem, prosila som ťa, opakuje tisíci hlas do nízkeho drsného šuštu. Muž je zarazený, nevie sa napochytre dovtípiť, fažko sa mu hovorí, aj rozmýšľa sa mu fažko, zrazu si však na niečo spomenie, chrbtom sa naváži na stenu a vykričí, tak ja sem nemám chodiť, tak ja nie, ale cudzích chlapiskov sem zvláčať a ja nie a bársaký chmuľo s autom, to áno!

Nemalo to konca kraja, zahryzla si do jazyka a urobila, čo už toľko ráz, vyviedla muža nasilu z izby a zamkla za ním.

Keď si konečne k chlapcovia ráhla, vedela, že nezaspi, počula prvé kikirikanie kohútov, nejasne videla rozlievajúci sa úsvit, nie, nechcela spomínať, nech by si spomenula na čokoľvek, všetko to neznesiteľne boli, to boli, opakovala si a dúfala, že aspoň voľaťo z toho zlého padlo do zabudnutia, ale nie, všetko v nej bolo, všetko, aj večera v Kamilovej prítomnosti, minulosť, až po ktorísi deň v budúcnosti, nemal to byť dobrý deň, ale nedveda, ktorý deň to bude a kedy nastane.

S úľakom myslala na ten deň a na to, čo mu predchádzalo, spánok ju obchádzal a ona videla všetko, počula všetko, cítila — až po ten deň v budúcnosti.

Maľa kamarátku Betu, plecia mala ako vešiak tátu Beta, ale bolo s ňou veselo, chodili do jednej triedy a každé leto na školský majstrotok na brigády, aj si zarobili, aj s chlapčískami sa postretali. Toho leta Beta prvá zbadala nového zootechnika Milana, postavila sa pred Anku a škúliku. Ja sa ti čudujem, takého chalana si nevšimnúť. Anka je začudovaná a Beta sa smeje. A už je zootechnik pri nich, berie im školské tašky, Anka sa veľmi ľahko dá od neho presvedčiť, že s jeho denásťročkou dieru do sveta neurobi, a keď si nemôže dovoliť vysokú, nech si podá prihlášku na dvojročnú nadstavbovú — hocikde do potravinárstva bude mať s takou školou cestu otvorenú. Jasné, jasné, prikyvovala Beta, aj ona bola nadšená, sme kamarátky, pôjdeme spolu, ale čo keď ty máš frajera Lojza! Anka očervenala. Lojzo chodieval za bratom Mišom skoro každý deň, bol u nich pečený-varený, to je pravda, svätá pravda je aj to, že doma by neboli dbali, keby sa rovno zo školy vydávala, ale nech si Beta nedovoli roztrubovať takéto reči! Anka sa hnevá a Beta sa smeje. Ty máš Lojza, mne teda prenechaj zootechnika, hovoria, že pije, ty by si si s ním nevedela rady, ale ja áno.

Ze pije? čudovala sa Anka a Beta ukázala prstom pred seba, nový zootechnik Milan mal namierené do pohostinstva k Šurmanke, Beta hovorí, že z Milana bude prvotriedny oplec a Anka ho bráni, sama nevie prečo. A ešte ani na vojne nebola už sa vie poriadne pozrieť na dno poháriká. Na ženské a do pohárika, keď chceš vedieť, hovorí informovaná Beta, ale nech sa Anka neboji, už o neho nestojí, no tak si ho maj, keď ho chceš radšej ako Lojza, ty sa mu aj tak lepšie páčis, ty nemáš také hrubé nohy ako ja, pamäťaš, ako mi Pišta povedal, že mám nohy ako od klavíra, a pamäťaš, čo som mu ja na to povedala?! Ja som mu povedala, to znamená, že som z nôbl rodiny, klavír máme v prednej izbe a nohy som si namontovala ja, to si každý nemôže dovoliť.

Beta sa smiala, dobre s ňou bolo. Anke slúbila, keď ti vaši tú mliekárenskú nadstavbovú nebudu chcieť dovoliť, ja ich presvedčím. Len aby — rozchichotala sa aj Anka, raz bola pri tom, keď Betu mater šticovala, vyzeráš ani strašiak do maku a ešte si robiš z chlapcov dobrý deň, nedajboh, aby si mi zostala na krku ako stará dievča! Vtedy ju Anka bránila, nechajte ju, uvidíte, že si Beta nájde muža sto ráz lepšieho ako ostatné, ona je módna, bude si vedieť vybrať, mne naša mater hovoria, že si nebudem vedieť vybrať a že to je najhoršie.

Papuľovali obidve, Milan im obidvom školské tašky vláčil, ale keď mal ist na vjenčinu, odkázal Anke, rukujem, príď ma odprevadiť. Jemu sa to ľahko povie... Nemá ani fuka a otec by jej nohy dolámal, v dome je šest detí, Anka je najmladšia a nejsebevoľnejšia, nijaké odprevádzania nebudú!

Celú noc preplakala, pokropila vankúš sлизami z jednej aj z druhej strany, Milan sa jej nedočkal, hovoril že bol poriadne pod parou a ani nebanoval, tomu nechcela uvieriť, s otcom — materou sa hádala, školu si z hlavy vybiť nedala, nakoniec sadli s Betou do vlaku a vyjedali Betine koláče, Anka

sa žalovala, len by nás vydávali, nedbali by nás striati prvemu, čo nám pride do cesty, ale to sa už nesmie, ani tak sa vydávať, ani tak žiť ako voľakedy.

Počúvala ich chudá žena s populavými licami a nepáčilo sa jej, ako sa medzi sebou zhovárajú. Také reči im pristanú len preto, že sú mladé a sprosté. Dievča by malo chodiť do takej školy, kde učia umeniu žiť, lenže takej školy na celom tomto mizernom svete niesť a žena aby sa potom celý život trápila.

Beta sa pustila s chudou ženou do veľkej debaty o živote, a čo keby ani jednu z nich do takej školy neprijali, lebo aj do tejto nadstavbovej ich prijali len preto, že je to v Čechách a pre Slovákov tam majú nechane nejaké percentá, aby splnili náborovú kvotu. Ináč všetko podľa protekcie. A na takú školu, kde učia umeniu žiť, by bolo treba protekcie, ojojój, vykrikla Beta. Ale nech, dobre je to aj tak, ako to je, keď vychodia túto nadstavbovú mliekársku školu v Čechách, zapadnú voľakde do čistého laboratória, od rána do večera biely pláštik, skúmaťky, stroje, grafy, ojojój, vykrikla Beta e te raz a skončila tvrdením, že s umením žiť nemá nijaká škola nič spoločné, to by človeka mali učiť doma, ale kto, rodičia? A keď to sami nedvedia??

Beta si chudú ženu s populavými licami celkom ziskala, debatovali až do chvíle, keď mali dievčiatu vystupovať, ešte im aj poradila trolejbus, a tak sa spolu dostali do mesta, ktoré dôvtedy videli iba na fotografiách a na mape. Nič sa neboj, nestratíme sa, opakovala Beta, a veru sa nestratili, kým bola v internáte večierka, stihli sa aj ubytovať. Anka si vybraťa posteľ pod oknom a polovičku skrine za dverami, na skrine stála sivá podoba rozhlasu po drôte, nočný stolík mala každá pre seba a každá svoju podobu clivoty a tiesne, lebo Beta sa od príchodu do internátu nápadne zmenila. Anke sa v noci plietlo čosi s prísnou mamou, ale Beta nezaspala vôbec.

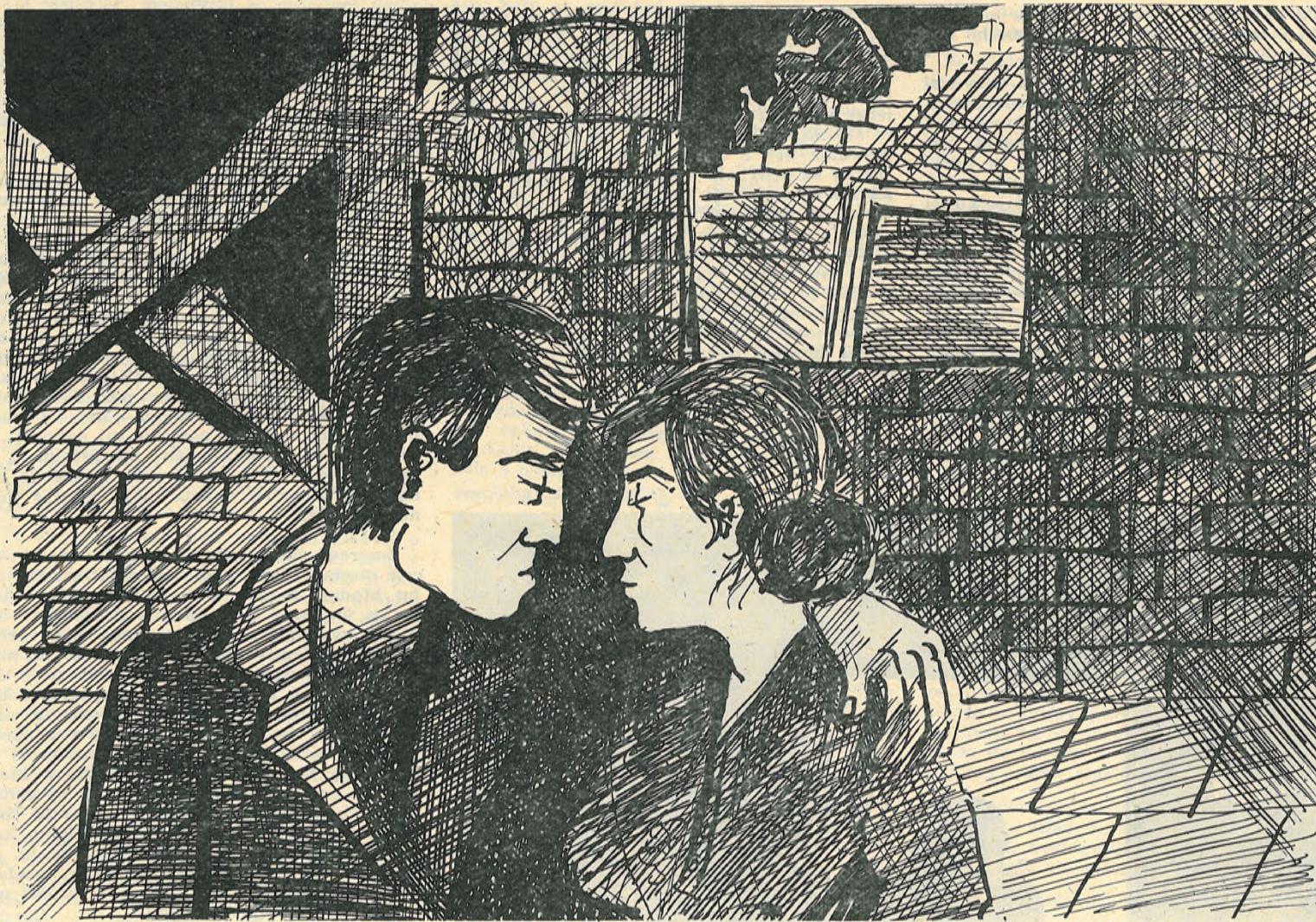
Celkovo si Beta zvykala fažšie, ustavične čakala na poštu, raz pribehla, aha, toto si mala na vrátnici, aha vojak piše, pozri sa na osideliatela a čítaj, ty máš šťastie, srdce mu za tebou pišti, vojakovi, a na mňa si nespomene nikto.

Zhrbilas sa, posadila sa v baloniaku na posteľ, mne to už ide na nervy, ja to nevydržím, len sa pretvarujem ale už to nevydržím, Anka ja odtiaľto ujdem.

Sedela na posteľi ako kôpka nešťastia, Anka neverila vlastným očiam, už vyše mesiaci si kamarátku nepoznávala, prišlo jej nepekné Bety řuto, na, povedala, čítaj, nemáš mi čo závidieť, nie je tam nič o láske, Milan piše o bežných veciach, češ na to o vojenských, ani sem za mnou chodiť nebude!

Beta neveriacky ponára nos do popísanej stránky, vidiš, nemáš sa čo vzrušovať, piše, lebo aj on chce dostávať listy, pišme mu obidve, nech má radosť, no tak, Beta, nebudť blázon, nič nenamýšľaj!

Z prvého Milanovho listu bola rozčarovaná, ale Bete o tom nepovedala, večer šli súvorne do kina a cez sobotu-nedeľu si robili plány, ako bude doma na sviatky, na Vianoce a potom na Silvestra, Beta sa nevedela

dočkať. Anka si hovorila, mne zostane Lojzo, tak budem tančovať s Lojzom. Tak aj bolo, Anka tančovala s Lojzom, ale čo nevidí? Beta si debatuje s novým učiteľom, je celá v ohni. Učiteľ na jednu nohu kríva a má hnissavé výrážky, Beta sa mu venuje a on má z toho potešenie, tó videl na zábave každý, Beta nebrala viac nikoho na vedomie, ani Ankú, došlo to tak daleko, že Beta ani školu nedokončila, vydala sa za učiteľa, veľmi som doňho zaľúbená, hovorila kamarátky, má krásnu dušu a potrebuje ma, a čo je s tým tvým? Rozprávala sa s Ankou trochu povýsene, napodobňovala učiteľovu výslovnosť, o inšom ľani hovorí nevedela, len o ňom, a bolo po kamarátske. Po svadbe sa Beta odstáhovala s učiteľom do mesta, dostali v meste družstevný byt a Beta pekné miesto v Milexe, na Ankú sa to začalo hrnúť, staršia sestra jej povedala, vidím že o Lojza nestojíš, tak sa hádam nenaheňaváš, že s ním chodíš ja, okrem toho dostala sestra miesto učiteľky, nuž áno, Jozefina bola v dedine pani učiteľkou, rodina bola na ňu hrdá, otec povedal, a Lojzo je dobrý chlapec, zostane v rodine. Čudné pomyslela si Anka, po všetkých týchto udalostach mala bolavé a načisto znepokojené srdce, už jej nebolo do smiechu a svojej sestre učiteľke sa vyhýbala, ako keby jej to ani sestra nebola, cítila sa oklamaná, Beta aj sestra, to je trochu veľa, a ešte aj ten zradca Lojzo. A Milan o láske nepísal, o všekom možnom vypisoval, len o tom nie, čo bude s nimi, hanbila sa, keď jej mater uprene hľadela do očí a pýtala sa, a ſtebou čo? Triasla sa od rozčúlenia a kričala, dajte mi pokoj. Lojzo s otcom mastili karty, Lojzo sa tváril obyčajne, jemu je tuším jedno, či mi je mužom a či švagrom, dusila sa Anka od bezmocného hnevu, musela si zakaždým opakovať, ale checel mňa a mohla som ho mať, len som ho nechcela. V takom rozpoložení dokončila dvojročku, miesto do stala v porcovni syrov, nemohla si zvyknúť, robili tam samé staré ženy, bola to prevádzka na dosluženie, v škole ich mordovali s

modernou technológiu a v porcovni to vyzerala ako za Márie Terézie. A tej vody, chladu! Ako sa tu dá robiť výkon, nedostatočná technológia, durenie syrov ako značka kvality, nežiaduce baktérie, ako to môže dopustiť? vyčítala majstrovi. Len sa smial, s tým musíš ísť vyššie, dievča, ale radšej sa upokoj, prevádzka aj tak čo nevidieť končí.

Neradostne bolo Anke a nemala sa ani komu vyžalovať, rozmýšľala, že zájde za Betou, či by sa aj pre ňu nenašlo miesto v Milexe a vtedy sa to stalo, v jednu stredú, pod pláštom mala oblečený kožúšok a ešte mrzla, bolo to koncom mesiaca, vedúci písal do hlásení, výrobné straty tolko a tolko percent, durenie syrov sa nezmenšuje, tolko a tolko percent odovzdávame družstvu na skfmenie. Koncom toho mesiaca sa nič v pracovni syrov nemenilo, Anka bola zamyslená a smutnejšia ako obyčajne, keď ju vylvolali na vrátnicu, že má návštěvu, nič sa v nej neozvalo, a bol to Milan, prišiel sa jej ukázať v civile. Ty si ma nečakala? spýtoval sa a prestupoval z nohy na nohu. Už znova robí na školskom majetku, je to celkom dobré miesto a budú sa častejšie vídať. Hľadela na neho bez slova, bol jej známy a cudzí zároveň, mračila sa od napäťia, ktoré pocítovala, keď tak prestupoval, cudzo sa usmieval a rozhadzoval rukami, staňovala obočie a čierne oči do čiarok, povedal, že počká do konca smeru. Mal vypitie, ale nebola si istá, či si nevypil na guráž, to si aspoň v duchu hovorila, on hovoril málo, v dedine voňalo dýmom z kominov, doma bola iba mater, spýtala sa Anky, koho to vedieš? Z dlane si urobila striešku pred očami, pod ňou skryla vrásky nevôle, Anka prikázala, no tak si ho obslúž, a postavila sa k sporáku. Anka postavila na stôl flášu, urobila to náročky a Milan prevrácal do seba pohárik za pohárikom, až kým nezačali prichádzať ostatní, otec a brat Mišo a potom aj budúci manželský páru, sestra učiteľka a Lojzo. Tak sa to stalo, otec začal zhurta, no čo je, mladý zať sa konečne uká-

zal!? Anka sa skryla do druhej izby, mater ju vydurila, dievča najvyšší čas na vydaj, keď si vybraťa tohto tu, nech má, čo chcela, svadby môžu odbaviť jedným vrzom tri, Mišo sa ženiť musí, tamtým dvom už tiež prihára, nuž a tá hlavoňa hlavatá v tomto musí popustiť, aj popustila, Milan nehovoril nič, len sa uškŕňal, keď sa to tak vezme, pískepli ho, to Ankú najviac mrzelo, sám od seba o svadbe nezačal.

V januári bola svadba, tri mladomanželské páry vyšli naraz z vrát, boľo na čo hľadieť. Zabili poriadne bravisko, sliepkam krky povykrúcali, voňali hrozienka, vanilkia a mrzlo, len tak trešalo, Milan sa ku koncu chrchľavo smial, ale nikto nepovedal, že je opitý, svokra jej na rozlúčku povedala, nuž, jemu, Milanovi, neboľo treba ženenia, nie je ktorieký starostlivý.

Kým sa Anka spomätala, dochádzala do Milexu, tridsať kilometrov autobusom, a čakala už svojho prvorodeného, bývali doma, ale stavali, kúsok od rodičovského, Ankini rodičia si mysleli, že postavia tak skoro, ako bude mlademu na tom záležať, pomoci aj známosti je dosť, nemusíš hľadieť, ako ja zásmažku miešam, hovorila Ankina mater, sama si ju zamiejaš, ako ty budeš chcieť, len sa usilujte.

Ved áno, odpovedala Anka pokorne, zle znášala prvé mesiace farchavosti, no ešte vždy to nebolo také zlé, ako čakáť na muža, kedy príde z roboty a kedy sa pustí do roboty na dome. Mater nápadne pozerala na nástenné hodiny a podpichovala, povedať si si nedala, vyhovára sa, že zháňa materiál a prevracia s nimi pohárik. Nejakým spôsobom sa dozvedela, že dečirin muž zapadol do kompanie, kde ho akurát využil môžu, a keď niekto na všetky tie podvody doplatí, bude to on. Sú v tom ženské, tie nosia pálenku, kŕmičky z maštalí sú to, staré nemóresnice, dečera moja, aby si vedela!

Anka si hovorila, narodí sa syn a bude po trápení možno toto potrebuje, chlapiec ho bude tahať domov.

Bola v siedmnom mesiaci, keď sa dala nahovoriť; aby ho pohľadali. Mrzlo, šmykalo sa, tak sa jej šmykalo, keď šla ako tretia nevesta na sobáš, poslúchla, bola ustátá, neverila, že matka ide na isté, dúfala, že nikoho nenašou, ale ich našli, domáci sa vyhováral, čo na tom, zabíjal som, na zabíjačku si môžem pozvať koho chcem!

Nič nechápala, a keď sa v nej dieťa bolestne poňlo, poprosila, pod domov, Milan, pod, pod so mnou! Ale on vstal spoza stola, vystrčil bradu a povedal, nejdem, viem, kto fa na to nahovoril. A tu sa do toho vložila matka, narobila so všetkými krik, nikomu nič nedarovala, najmä nie ženským a domácomu pánonvi, milého zaťa si hnala svinckým krokom, spíjal sa potom do nemoty a

nazýval ju starou bosorkou, nič ho neudobriť, ani to, že sa mu narodil syn. V dome nebol peňazí ani lásky, po polroku nastúpila Anka do roboty ako majsterka. Beta si ju vtedy premerala dlhým, škuľavým, ale vidiťelné opovržlivým pohľadom a povedala, veľa šťastia, Anka si zahryzla do jazyka a nepovedala nič, o decko sa jej starala matka, stavba sa nehybala z miesta, matka jej často dávala na javo svoju nespokojnosť, aj vás chováme, peniaze nežiadame, stravujete sa u nás, ale ty myslí, čo bude dalej. Neatrapté ma aj vy, mama, odpovedá usuvoľnaná Anka, dosť som potrestaná. Máš, čo si chcela, opakuje matka, čo si na ňom videla? Dosť som potrestaná, opakuje Anka, ale matka nemá srdca, hovorí, nie si, ešte len budeš. Odtisne tanier horúcej polievky a obráti sa k nefústnej materi tvárou bielou a žalostnou, mama, ako to môžete, čakám s ním druhé dečko!

Mater padla na stoličku, zalamila rukami. Keby aspoň ten dom bol hotový, hoci aj prázdný, ale ten nebude hotový ani do súdneho dňa!

Druhého syna porodila predčasne, krstiny dlho odkladali, Milanovi rodičia nakoniec aj tak neprišli a jej rodina už nebola ochotná na dome pomáhať, bud rada, že sa ti starám o dečká, prehlásila matka, bola nahynevaná a netajila sa s tým, že zaťa nenávidí.

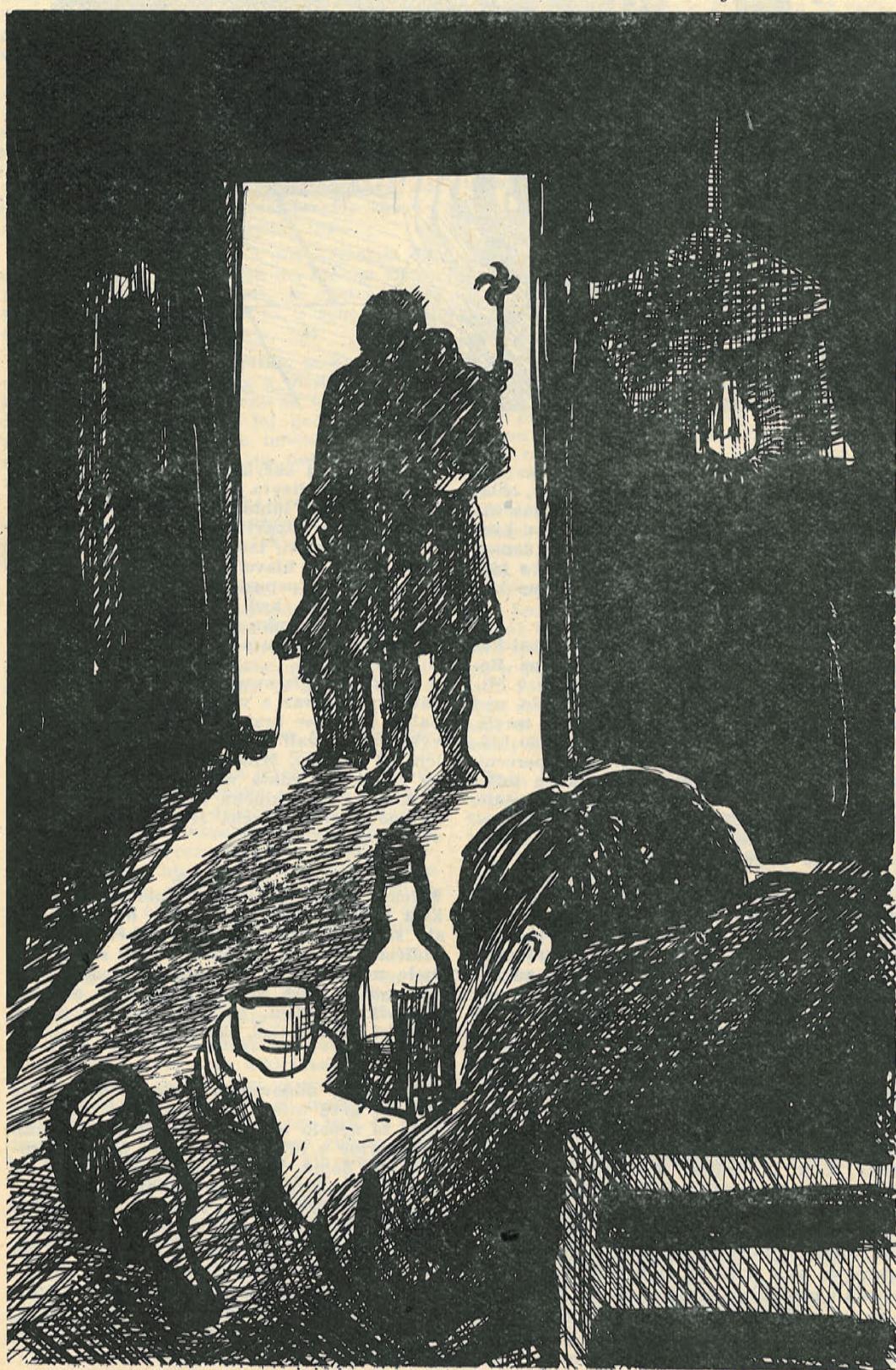
Na fašiangy podpálil dom, zaspal v kuchyni s ťašou pri nohách a s cigaretou medzi prstami, potom sa rozložili, Ankin otec ho chytí pod krk a on na druhý deň bez slova zmizol, to bol koniec všetkého dobrého aj zlého, so šokovaným a popáleným deckom chodila dlho po doktoroch, dlho dávali obhorenú kuchynu a vytílené sklá do poriadku, Anka vtedy srdcervúco plakávala, na kolenach prosila otca a brata, pomôžte mi dokončiť to nešťastné stavanie, odpusťte mi, prosím aj za neho a za svoje nevinné deti. Nezostalo nič na zachraňovanie, mama moja, akurát tieto nevinné deti.

Zmorená chodievala po tie dni a týždne, po celé mesiace. Beta ako vedúca laboratória na ňu hľadela z vrchu, deti nemala, ale mali veľký vinohrad a hajloch a družstevný byt dávno vymenili za átrium. Anka si hovorila, keď bude okožované, nasfahujem sa. Jej muža Milana medzitým vyhodili z roboty, prišlo sa na nejaké machinácie a vraj mohol byť rád, že ho nezašili, svojkráto dávala za vinu jej, aj toto, že utiekol. Beta bola rovnakého názoru. Každá zo svojho muža urobíme, čo vieme, ty si školu skončila, ja nie a ktorá sme na tom ako, posúd' sama, ty zo života dostávaš samé päšky, pamätáš sa na tú chudú ženskú, ktorú sme streli vo vlaku, keď sme íšli do internátu? Tá mala pravdu. Ja dostávam zo školy života jednotky, urobila som svojho muža sťastným a ty urobíš nešťastnými ešte aj svoje deti.

Taká bola Beta. Je nemilá a zlá, hovorila si roztrpčene Anka, bolo to začiatkom jari, srdce mala vysilené a roztrúšené, túžila po čomsi neurčitom, láskavom, panebože, vďačí už ani nespáva poriadne, kohútia trhajú svitanie aj jej slabý spánok, plný snov a telesných túžob, už sa tak skoro nestmievajú, dni sa predlžujú, noci krátia, čo jej ohýba, čo je to, je to láska? Ach áno, láska, je to láska, tak jej chýba ako nikomu na svete, nech ju Beta neuráža, nech si ju svojimi škuľavými očami neprezerá pohľadom od hlavy po päty, lebo je to možno pravda, možno je to svätá pravda, neviem žiť, túžim po láske a svojmu mužu som šťastným urobíš nevedela a svoje deti som obrala o otca. A teraz je neskoro.

Na začiatku jednej jari si hovorila, je neskoro, nemala ani toľko vôle, aby šla so zdvihnutou hlavou, usilovala sa rozpamätať, kedy sa cítila šťastná a nemohla si za nič na svete spomenúť, pokúšala sa spomenúť na jeden pekný deň života a bola už zo seba celá utrápená, keď ju pozdravil zootechnik Fero Dubay, nastúpil na majetok po mužovi, sem tam ho stretla, raz ju v jeho prítomnosti spovedali, súviselo to s nejakými machináciemi, vtedy sa veľmi hanbila, prečo je to môj muž, ktorého hnali zo zamestnania, prečo mi nedajú pokoj, je to aj moja hanba, nielen jeho, navyše je to aj hanba našich detí, to že je ich otcom, nikdy neprestane byť pravda.

Fero Dubay slušne pozdravil a povedal jej, mladá pani, vy sa celkom utrápíte, to nerobte, pekná žena sa nemá trápiť. Zasmiala sa, sama nevedela prečo, jarná sviežosť trvala ešte aj takto podvečer, odrazu ju pocitila, ale ako? Drala sa jej za golier, objala jej plecia, pocitila ju ako objímajúce ruky, ach nie, pomyslela si a zružovela, lica jej zjasnil úsmev, zjednala jej ústa, nie, hovorila si a celkom po žensky na Fera Dubaya pozrela. Zhovárali sa o kožovaní, starostiah, zašli rovno k nehotovému domu a Fero zostal. Zostal prvý raz a prišiel druhý raz a potom už prichádzal, kym na meno čakala, odriekala sa ho, je to chlapčisko, čo môžeme mať my

dva spoločné, pochádzal zo susednej dediny, mal po vojne a bol slobodný, jediný syn, mal starostlivú tvár a v hľase starostlivý tón, na Anku to platilo, nahovárala si, čo na tom, pomôže mi urobiť dobrý skutok, niekedy človek zatúži urobiť dobrý skutok a potom je celý šťastný, že sa mu taký skutok podaril. Fero si priniesol pracovné háby a jej už bolo bez neho dlho, chvíle, ktoré trávila bez neho, boli ako tá večnosť nekonečne, už sa nespytovala sama seba, čo máme spoločné, nestarala sa o reči, ktoré sa začali sŕtiť po dedine, len jedno jej bolo fúto, že tá láska, po ktorej tolko túžila, prišla až teraz. Fero jej vymaľoval aj vnútajšok domu, pomohol jej so stahovaním, v ten deň si hovorila, toto je môj šťastný deň, konečne mám aj ja šťastný deň. Smiala sa materi, ktorá nad ňou zalamovala ruky, ty nemáš rozum, dečera moja, ty budeš celý život zbierať stratencov, ty nevieš, že máš dve drobné deti a nie si s mužom rozvedená?!

Tu sa zhádila, tu sa z jej srdeca šťastie vydalo naozaj, ved' nie sú s mužom rozvedení, on si žije kdesi pri materi, o nič sa nestará, ale čo bude s ňou a s Ferom?

To už nebola jar, keď podávala žiadosť o rozvod, haj bol plný šišiek a húb, žltli v ňom kuriatka a fialoveli plávky, Anka si povedala, tak, a som v tom, toto sa mi nemalo stať, zamilovala som sa a na nič som nemyslela. Potom sa rozhodla. Dlho sa operala jedným bokom o dvere, Fero si pískal, píska si bezstarostne ako chlapec, ale jeho bezstarostnosť bude o-chvíľu koniec, už jej odzvoniли. Trochu podráždene a zachripluto vyhľika, že s ním musí hovoriť a že je to vážne, on sa smial, už sa neoperala bokom o dvere, zrazu zostala netrpezlivá a zahanbená, je vinovatá, aj keď na to treba dvoch, aj tak je vinovatá, a zamilovaná.

Fero na druhý deň neprišiel, a keď sa ukázal, už to nebol Fero, odpaľoval si jednu cigaretu od druhej, náročky postavila na stôl fľašu borovičky, borovička je jeho oblúbená pijatilka, ale mu nechutí, pije rovno z fľaše hrbi sa a čuší, piť mu nechutí, ale pije, najradšej by sa stratil, Anka to na ňom vidí, ako si to vobec predstavuje, sputuje sa ho bezmocne, nijako, vykřikol Fero, to si predstavujú naši, ale celkom ináč ako ty, to si môžeš byť istá!

Čo s tým majú vaši? spýtala sa Anka, viac sa nastačila spýtať, Fera už nebolo.

Potom prišla za ňou jeho mater, dostala som, čo pes nechce, posmievala sa trpko sama sebe, keď starú vystrnadiť za dvere. Podľa nich Fera zviedla, či nemá hanby, slobodných dievčencov je ako maku a ona má muža, decka, kto to kedy slýchal, takéto hnusné veci. Stará Dubayka vyhlásila, že nikdy nedovolí, aby si ju Fero vzal, celé dni čakala, že sa Fero objaví a povie, z toho si nič nerob, čakala a všetko ju bolelo, chytala sa za hlavu, nechala sa vypísať, len čakala a Fero sa neukazoval, námesto neho prišla stará, zasadila sa do kuchyne pod okno, uvelibila sa na lavici, lialek rozložila po dubovom stole, ukrčila sa oproti nej, uši mala priesvitné, bolo jej zle, cítila, ako jej tvrdnú lica, drevenie jazyk, stará sa vyslovila a ona nič, stará odišla neuspokojená a dosť vylakaná, lebo iná žena na Ankinom mieste by si nenechala ujsť príležitosť a aspoň si povedala svoje, ten Fero sprostý, ten môj ohľúpnutý syn, čo na nej mal, čo na nej videl?! Odišla, dva razy sa vrátila, nemala pokoja, dva razy sa posadila na lavicu pod okno, svojho syna do horúcich pekeli posielala, predsa sa len priznal k otcovstvu, čo bude teraz a čo ešte potom?!

Na tretí raz sa stará obrátila vo dverách a povedala Anke, ktorá tam trčala ako kus dreva, nuž, čo ti poviem: aby som mala svedomie na poriadku, pošlem ti ho, hľadam pri ňom sa ti jazyk rozviaže, hľadam ho budeš mať ako predtým, keď si mi ho zvádzala, to len aby si vedela, že ti nechcem zle, ani tomu malému.

Fero sa objavil ešte toho večera, ale jej bolo nevoľno, hovorila si v duchu, nikdy mi takto nebývalo, vypfujem dušu a bude po-

koj. Fero sa prefakol, vyplašil sa ani zajac, nosil jej jeden pohár vody za druhým, dočerta, opakoval nemohúcone, posadil si ju na kolenná a čítal ju, potom jej z ňoho nič povedal, utečme odtaľto, ujdime do Prahy. Nechápal, prečo do Prahy, Fero je zootechnik a ona má potravinársku školu, čo by robili v Prahe?! A je tu dohotovený dom a deti, dva chlapci a tretí na ceste, čo to hovoríš, Fero?! Nakoniec sa dovtípila, že by mu nedali žiť na dedine s rozvedenou ženou, že by sa za ňu hanbil a v tej chvíli sa zhnušila sama sebe, ona sa jej tiež zhnušila, dobre, povedala, do Prahy si môžete ísť, chod' si, ale bezo mňa. Ty si to ešte rozmysliš, urazil sa Fero ako chlap, ty si to ešte rada rozmysliš, ale ona si to nerozmyslela, hovorila si, toto je komieco mojej lásky a čudovala sa, prečo tomu hovorí láška.

Na rozvodových pojednávaniach sa predsedkyňa senátu usilovala zmieriť manželov, ved' čakáte spolu dieťa, zdôraznila, a vtedy sa Ankin muž Milan rozosmial a ona červenela a bledla zároveň.

Poldruha mesiaca po rozvode porodila tretieho syna, kým bola v pôrodniči, Milan sa nastáhalo do domu, odrazu si povedal, že má na to právo, polovičku domu upravil pre seba a našiel si zamestnanie na estéestke, vychádzali mu v ústrety ako človeku, ktorého stihne neštastie, ved' neprirodna žena je najhoršie neštastie. Privítal ju opity, s nadávkami a svojim právom, matka jej tiež dlho nevedela príst na meno, potom sa umilstila, kyváči deckám, povedala. Tak žili, miňal sa rok za rokom, najstarší syn rástol do výšky, tahal sa dohora ako fazuľa, ale byť doma s rodičmi mu nevoľalo, vybral si školu v Bratislavu, dostať internát, domov chodil zriedka, matke povedal, mama, bez komentára, chcem byť k tebe slušný — taký bol najstarší, ponásal sa na Milana, ale najmladší bol chúlostivý, otca si nepoznal, Fero žil v Prahe a po piatich rokoch sa oženil, syna si stretol raz na hody pri kolotočoch, bol z toho celý namäkkko, ale nie Anka, povedala mu, nechaj decko na pokoji, mám na teba fažké srdce. A bodaj by nemala, Beta nemala so svojím krivým učiteľom ani jedno decko, ale Anke dávala najavo svoje pohľadanie, kde len mohla, nedajbože príst čo len na najmenšiu chybličku v robe, už by sa majsterka Anka v tom viezla, ani svätená voda by jej neponomhla. Rozprávalo sa, kto všetko vysedúva s Betou v hajlochu, čo sa robi na očiach a čo za chrbotom učítela, ale nikto si nedovolil povedať nič verejne a Anka si hovorila, ja nosím bičag na čele, mne ani moja kvalifikácia, ani moja robota nepomôže, ja musím držať jazyk za zubami.

Desať rokov žila s bývalým mužom pod jednou strechou, keď ju odviezol Kamil až pred dom a ona ho pozvala na večeru.

Čo to bude? Neviem, opakovala trpeživo, malý kreslil, rozlúčoval sa s farbičkami po kuchynskej lavici, po stole a veľmi sa čudoval, ako to, že nevieš, hľadaj, dožadovalo sa dieťa pozornosti k svojim farebným výtvorm.

Neviem, neviem, opakovala duchom neprítomná Anka, zarábala na kysnuté cesto. Dieťa sa smialo, s červenou pastelkou vo zdvihutej rúčke volalo, mama, vzdávať sa? Vzdaj sa, keď nevieš, vzdaj sa!

Tieto slová ju prebudiли, srdeč sa v nej pohlo, náhľivo sa rozbuchotalo, na budúcnosť nemá právo, budúcnosti sa musí vzdať, nechať si len prítomné toto, čo mám, toto a nič viac.

Nasílu sa rozosmiala, decku treba urobiť radosť, vzdávam sa, vzdávam, volala, ty moje choručké kuriačko, vzdávam sa! Prišlo to ako blesk z jasného neba, tak to má byť, už nijaké lásky, nijaké nádeje, odsúdil sa na prítomnosť a žiť ako dosiaľ, len prítomnosti, s bolavým a mŕtvy srdcom, budúcnosť a nádej pochovávať v zárodku. Cítila, že sa tak musí stať hned teraz, keby zaváhalala, už to neurobí, už to nedokáže, bude si hľadať výhovorky, chodníčky, cestičky, ospravedlnenia, ved' ľudia často argumentujú, či nemám právo na kúsok šťastia?! Ale za akú cenu, aké by to bolo šťastie?! Na úkor koho?

Môj malý, zlato moje, povedala náhľivo, len si pekne ďalej kresli, ja sa hned vrátim.

Začesala si vlasy, ani sa pred zrkadlo nepostavila, ani si ústa neprimálovala, vymenila nohavice za štofovú sukňu, musí telefónovať, zlato moje, zabetnem do Jednoty k tete Šurmanke, musí volať do závodu, synček, keď chceš zostať s tebou doma, tak bud' dobrý, áno?

Septala bez dychu a bola bledá, ako kto si, kto ide na smrť. V Jednote bolo plno, predierala sa k pultu, cítila zo svojho rozhodnutia bolestnú radosť a v kútku srdca žiaľ, aký nemá páru. Jej rozhodnutie bolo zatiaľ nejasné, ale prítomné a neodvolateľné. Už je v zornom poli zvedavých a malých očiek Šurmanky, Šurmanka bola svedkom všetkých jej trápení, často jej muža Milana schovávala a často Anku Futovala.

Vošla do výklenku s telefonom, roztraseňými prstami vykŕutila číslo závodu, len aby to nezobral Kamil, ach nie, podľa hlasu spoznáva vedúceho Emila, ty ma vyhriešiš, spustila bez dychu na vedúceho, ja viem, zajtra ráno, viem-viem, že je sobota, mala som slúžiť, áno, dobre viem, že som mala slúžiť v sobotu aj v nedeľu, ale neprídem, nie, nič také sa nestalo, malému je už lepšie, počuješ, Emil, ide o to, že som mala slúžiť s Kamilem, obidva dni, ale ja nemôžem. Nehnevaj sa, Emil, nájdji si za mňa náhradu.

Hovorila zadýchane a chrapľavo a zrazu pocitila neuveriteľnú bolest, všetko ju bolelo, koriency vlasov, hlas a všetky tie slová, čo sa jej drali na jazyk samy od seba, myslala si, už to nevydržím a ešte prosila Emila, nedávaj ma s ním slúžiť ani inokedy.

Na slúchadle zostali stopy jej spotenej dlaňe, chvíľu hľadala, ako sa strácajú potom sa odvrátila, Šurmanka sa dovtípila, neštastnica, to budú tie pletky s mladým inžinierom.

Anka odstrkovala ludí z cesty, ani sa neuširovala svoju rozrušenosť skrývať, nikoho si nevšimala, s nikým sa nezahovorila, stúpala do blata, vystavovala sa dažďu, vonku sa medzitým rozprášalo, pršalo a pršalo, ako vtedy, hovorila si, miesila sa v blate a spomalovala, času má dosť, času má až do smrti. Bicyklista vyzvával, ona nepočula, ofíkal jej štofovú sukňu, nedbala, vrátila sa celá premočená, mala kúpiť synovi aspoň malú koládku, zabudla.

Bývalý muž sedel na schodoch a mokol. Tri neodborne vycementované schodiky viedli k jeho vchodu, prečo tu tak sedí, pomysla si, už od rána je opitý? Mohla prejsť okolo, mlčky, a so zvesenou hľovou, aby zbytočne do nej nezapárala, včera by to ešte bola urobila, dnes, už nie. Na chvíľu vŕahu vo zastala a stála tam, nepríšlo jej na rozmum, čo povedať, tolké časy iba odpovedať na jeho urážky, roky na seba len vrácia. Mal obolenú špinavú košefu, vzdruženú mu pokrčený golier odstával od zarasteného zátylku, je spustný, žije tu v špine a je to otec mojich dvoch synov. Pocitila náhlu slabosť v kolenoch, sadla si o jeden schodik nižšie, aby mu nevidela do očí, idem varíť, povedala cudzím hlasom, sama ten hlas nepoznávala, taký bol nízky a drsný. Keď chceš, príď sa na mňa.

Bývalý muž hľadel na jej chrbát s otvorenými ústami, slinko sa kúpalo v nízkych dažďových mračnách, on by sa mohol vykúpať v kúpeľni, nech by z neho zišla ta storočná špinava! Cítila sa na smrť ustáť, hovorila si, tak by som plakala, viečka ju štipali, páliili, ale slz nebolo, ani jednej jedinej.

Ked' sa muž spomátal z prekvapenia, začal čosi drmolíť ona vstala, oprášila si sukňu, nepočúvala ho, načo ho bude počúvať už teraz, ešte sa ho napočúva — až ju z toho buď hlava bolieť.

V kuchyni pozrela na malého, potom na hodiny, čas dosť, pomysla si, stihne navariť, aj ten život, na ktorý sa odsúdila bez Kamila, stihne, na prítomnosť je času dosť.

MARINA ČERETKOVÁ-GALLOVÁ

Našou záštitou je družba

Od 1970 v Krempachoch organizujú pravidelné turnaje pri príležitosti sviatku obrodenia Poľska. Začiatok týmto turnajom dali bratia Jozef a Valent Surmovci, ktorí po vysťahovaní do USA kúpili tri poháre, ako putovnú cenu pre víťazov Turnajov. Jeden z nich bol nazvaný Putovným pohárom Spiša. Turnajov sa zúčastňujú volejbalové mužstvá nie len zo susedných obcí, ale aj zo Slovenska. Pre krempašský LZS je najcennejšia práve športová družba s volejbalovým mužstvom TJ Slavoj Spišská Bela, ktorého vedúcim je väsnivý športovec, tréner, vychovávateľ a priateľ Krempašanov Juraj Pešta. Družba sa začala v r. 1970, zdalo by sa náhodne, ale vďaka obom celkom a ich každoročným stykom trvá už trinásť rok. Volejbalisti zo Spišskej Belej sa každý rok zúčastňujú júlového turnaja v Krempachoch, zasa Krempašania hrávajú v Spišskej Belej v januári pri príležitosti výročia oslobodenia mesta. Vystupujú so striedavým štastím, trikrát obsadili 2. miesto, najhoršie, na 5. mieste, sa umiestnili v r. 1978.

V poslednom období činnost krempašského volejbalového mužstva spočíva hľavne v účasti v niekoľkých turnajoch za rok. Súvisí to predovšetkým s nedostatom vhodných športových objektov a malým prilivom mládeže do LZS. Cez leto možno hrať a trénovať na voľnom vzduchu, ale v zime športový život zaniká.

Ako hovorí vedúci krempašského LZS a zároveň predseda gminnej športovej rady J. Petrášek, pokým nebude náležitá spolupráca medzi LZS a školou, nebude sa na dedinách rozvíjať šport. Škola by mala prebudiť u mládeži človeka záujem o šport. Často však pre nedostatok telocvične sa žiaci na hodinách telesnej výchovy učia spievať a tančovať. Preto v Krempachoch ale nie len, treba vybudovať novú školu so športovým zariadením. Hoci na druhej strane treba uznať, že v základnej škole v Krempachoch začali v poslednom období venovať telovýchove väčšiu pozornosť, čoho výsledkom sú prvé úspechy žiakov na medziškolských pretekoch.

Dalším problémom je nedostatok cvičiteľov a športových činiteľov. V Krempachoch majú sice obetavého a agilného vedúceho, ktorý však cvičiteľom nie je. Ako sám hovorí, práca vedúceho je pekná ale nie je ľahká. Vedúci musí byť nielen dobrým organizátorom ale aj vychovávateľom a trénerom. Vždy sa však nedá zosúladíť všetky tieto funkcie. Budúcnosť LZS vidím predovšetkým v dobrej spolupráci so školou a v prílive mládeže do klubu. Keby sme dnes nemali družbu so Spišskou Belou, existencia nášho klubu by bola otázna. Vďaka nej sa naši chlapci dokážu ešte stále mobilizovať, hrať a aj vyuhrávať.

Treba ešte poznamenať, že hám v žiadnej obci na Spiši sa športové, presnejšie volejbalové turnaje netesia takému záujmu obyvatelstva ako v Krempachoch. Každý júlový turnaj je v Krempachoch zvláštnym sviatkom, príťahuje veľký počet divákov, ktorí povzbudzovaním svojich zverencov dokážu vytvoriť ozajstné športové ovzdušie, ale vedia taktiež oceniť a odmeniť aj dobrú hru súperov. Len škoda, že krempašská mládež sa nezúčastňuje v højnejšom počte napĺňovania hesla „sport to zdravie“.

D. SURMA

Hviezdy svetovej estrády

UFO

Táto znamenitá britská skupina, ktorá prednedávnom vystupovala aj v Poľsku, patrí dnes k najpopulárnejším predstaviteľom mládežníckej hudby na svete, presnejšie heavy-rocka. Založil ju v r. 1971 vokalista Phill Magg a gitarista Pete Way, ktorí pozvali k spolupráci organistu Derecká Abrahamsa a gitaristu Micka Boltona. Prvé nahrávky novej skupiny, pre veľkú konkurenciu, nemali veľký úspech, a tak sa rozhodli hľadať šťastie v cudzine. Počas prvého turné v NSR a Japonsku získali pre UFO ďalšieho člena — Michaela Schenkera, gitaristu, ktorý britskú formulu skupiny obohatil o rad nápadov z okruhu avantgardného západonemeckého rocka.

Oblasť zahraničných úspechov spôsobil, že po návrate dostali znamenitú ponuku — nahrávanie platni — od známej firmy Chrysalis. V pomerne krátkom čase im táto výrobňa vydala štyri LP platne: Phenomen, Force It, No Heavy Petting, Lights Out. Posledná z nich vzbudila veľký záujem v USA, kde sa niektoré skladby UFO dostali čoskoro na popredné miesta v zoznamoch najpopulárnejších šlágrov. Nasledok — ďalšie, úspešne turné po USA.

Po návrate UFO je už svetoznámou skupinou. Odchádza z nej však M. Schenker a na jeho miesto prichádza gitarista Paul Tonka Chapman a neskôr ďalší hudobník, ktorý hra na klavesových nástrojoch a gitare. V novom zložení skupina nahráva veľkú albumovú platňu — Strangers in the Night, ktorá sa stáva senzáciou na všetkých svetadieloch. Sú na nej také známe hity ako Doctor, Doctor, Cherry, Lights Out, Only You Can Rock Me a ďalšie skladby, ktoré sa podnes považujú za štandard heavy-rocka.

Od r. 1979 začína v skupine učinkovať ďalší gitarista Neil Carter. Spolu s ním UFO opäť úspešne koncertuje v USA, kde nahráva niekoľko LP platní, a vo V. Británii. Posledná platňa z 1982 r. má názov Mechanix a potvrdzuje, že UFO stále obohacuje formulu heavy-rocka. Akiete o nej ešte neraz počujeme.

STRIEBORNÝ PRINC NA L'ADE

Ceskoslovensko bolo dlho skoro veľmocou v krasokorčuľovaní. Na najväčších európskych bud' svetových šampionátoch aspoň jeden čsl. pretekár mal každý rok vyhliadky na dobré umiestnenie bud' priamo na medailu. Medzi vybojanými trofejami nechybovali ani tie nejcennejšie — tituly majstrov sveta a Európy. Bojovali o ne takí koričiarski virtuózi ako Karol Divín, Hana Mašková, Sucháňková-Doležal, súrodenci Rómánovci a Ondrej Nepela.

Posledných desať rokov, lebo toľko uplynulo od odchodu Nepelu z ľadu, sa však žiadne z novej generácie krasokorčuľiarov nedokázal natoľko presadiť aby zasiahol do boja o medaily. Niektorí mali k tomu už blízko, ako napr. súrodenci Spieglovci alebo pári Řeháková a Drastich, ale nikomu sa nepodarilo dosiať na stupienok víťazov.

Až tento rok na európskom šampionáte v Dortmundu zasiahol veľmi úspešne do boja o primát Bratislavčan JOZEF SABOVČÍK, ktorý dosť nečakane získal striebornú medailu. Ale či naozaj nečakane?

Splhal sa hore veľmi dlho. Začal totiž korelovať ako niekoľkoročný chlapček, ktorý čoskoro upozornil na seba odborníkov a tak sa hned dostal pod opatru trénerky Ludmily Lojkovičovej, ktorá v nom objavila veľký talent. Už ako 10-ročný startoval v r. 1974 po prvý raz na juniorských pretekoch o Veľkú cenu SNP v Banskej Bystrici, kde znamenite obstál. To ho podnetilo k usilovnej práci, tvrdému každodennému tréningu najprv pod vedením trénerky Hildy Múdrej a naposledy Agnesy Búřilovej. Cibril a zdokonaľoval svoje umenie od prvých, jednoduchých paragrafov po prvé skoky, najprv s jednou otáčkou, potom dvojité s napokon trojité, ktoré musí ovládať každý, až chce patriť k svetovej špičke.

Mal 15 rokov keď prvýkrát startoval na majstrovstvách Európy v Záhrebe v r. 1979. Skončil na 17. mieste. Na ďalšom šampionáte v Göteborgu bol 9., potom v Innsbrucku — 5. a vlni v Lyone ôsmý. Postupne stúpal stále vyššie i na majstrovstvách sveta: Viedeň (1979) — 19. miesto, Dortmund (80) — 16., Hart Ford (81) — 12. a Kodaň (82) — 16. miesto.

Medzitým bolo niekoľko povzbudivých umiestení na rôznych pretekoch, štvornásobné prevenstvo na majstrovstvách Československa, študijný pobyt u Carla Fassio v USA a dvakrát rozhodcami udelená šestka — známa snov.

Tohoročný šampionát v Dortmundu sa Sabovčíkom mimoriadne vydaril. Vyšla mu zvlášť povinná jazda, ktorá bola doteraz jeho slabinou, ako aj krátky program, po ktorých ho rozhodcovia klasifikovali na druhom mieste. A keďže doteraz jeho najsilnejšou stránkou bola voľná jazda, bolo skorô isté, že si toto druhé miesto udrží. Tak sa aj stalo. Predviedol znamenitú jazdu s trojitym axlom, ktorý ovláda neveľa krasokorčuľiarov, a ďalšími siedmimi trojitými skokmi. Získal striebro, to, po čom túžila desiatky adeptov tohto pekného športu.

Z kroku na krok postupuje Sabovčík vyššie a vyššie. Strieborného princa delí už iba jediný schodik od nástupu na trón. Bude kráľom? Možnože bude, veď má iba 19 rokov!

JÁN KACVINSKÝ

Či za dobré sa treba dobrým odmeniť

Išiel mlátec na mlatbu, stretol vika. Ten vlk povedal:

„Hej, kde ty ideš?”

„Idem ja na mlatbu!”

„A máš ty aj vrečet? Skry ma do toho vreca!”

„A prečo, chceš, aby som sa skryl do toho vreca?”

„Preto, lebo ma honci naháňajú a chceš ma zabiť. Ale keď ma ochrániš, ja sa ti za to dobré odmením!”

Vzal ho do toho vreca a išiel naproti tým honcom. Ti sa ho spýtali:

„Nevidel si jedného vlka tade-to ist?”

On povedal:

„Nie!”

Honci ho prešli.

Povedal mlátec vlkovi:

„Ja ta už neponesiem, honci už prešli!”

Pustil ho z vreca von.

„No, čo mi teraz dás za to?” povedal ten mlátec.

„Inšie nič,” povedal vlk, „len ta zožierem!”

Povedal mlátec:

„Nuž tak? Za dobré zlé mám očakávať?”

Vlk povedal:

„Za dobré nikdy dobré nečakaj!”

„Ale,” povedal mlátec, „dočkaj ešte, vrátku, kým stretneme dako, čo nám ten povie!”

Stretli potom jedného psa bez Zubov a krivého. Opytal sa mlátec psa:

„Psičku, či je naozaj tak, že za dobré nikdy dobré nemá človek očakávať?”

Opýtal sa pes:

„A prečo sa ma to sputuješ?”

„Preto, lebo som tomuto vlkovi život zachránil. Hnali ho honci a ja som ho do tohto vreca skryl. Keď som ho von pustil, povedal, že ma zožerie.”

„Pravda,” povedal pes, „je to tak. Keď som ja bol mladý, chránil som môjmu gazdovi majetok a gazdovstvo. Teraz, keď nevládzem zbojníkov od príbytku odohnať, gazda ma vyhnal preč. Tak za dobré nikdy dobré nečakaj!”

Povedal vlk tomu mlátcovi:

„No, teraz ťa zožierem!”

Ale mlátec povedal vlkovi:

„Podme ďalej, dako ho hádam ešte stretneme!”

Stretli ešte jedného koňa starého, krivého. Spýtali sa toho koňa:

„Koníčku, povedz nám ty, či za dobré voľakedy aj dobré človek má očakávať?”

Povedal koník:

„Nikdy za dobré nečakaj dobré!”

„A prečo?” spýtal sa mlátec koňa.

Koň odpovedal:

„Lebo keď som ja bol mladý, gazda ma maval rád. Vtedy som behal s hintonom. Keď som bol starší, musel som ťahať i tkáčsky voz, aj mlátačku. Ale mlátačka mi złamala nohu, tak ma teraz gazda vyhnal, že som nie hoden ani za tú chovu! Tak už teraz musím ta ísť, kde naveky zahynem!”

Vlk zas povedal ťomu mlatcovi:

„Vidis, aj ten koň povedal, že za dobré nikdy dobré očakávať nemáš! Tak ja ťa už teraz na druhom raze zožierem!”

Ale mlátec povedal:

„Podme, ešte dako tretieho stretneme, čo nám ten povie!”

Stretli lišku. Spýtala sa mládec:

„Lišička, povedz mi ty, či za dobré má aj človek dobré očakávať?

Liška sa spýtala mláca:

„A prečo sa ma to optyuješ?”

„Preto,” povedal mlátec, „že ja som išiel do mlatby a mal som aj vrečet so sebou. Toho vlka honci chceli zastreliať. Prosil ma, aby som ho do tohto vreca skryl, žeby ho tí honci nezabili, že sa mi za to dobre odmení! Keď prešli honci, pustil som ho z vreca von: povedal, že ma zožerie! A ja som sa ho spýtal, či za dobré zlým sa má odmieňať?”

Liška povedala, že ona neverí, že by vlk bol v tom vreči. Aby mlátec otvoril to vrečet a aby skúsil vlk do tohto vrca sa vtiahnuť. Vlk sa vtiahol do vreca.

„No a ty, mlátec,” povedala liška, „uviaž vrečet a šmar ho o zem, vezmi cepy a probuj bit te raz, či sa bude dobre sypať z neho!”

Liška potom povedala:

„Tak je to na svete, že sa má človek alebo aj vlk za dobré dobrým odmeniť!”

Upravil JÁN MICHALEK

Mária Milaniaková z Kacviny, Katarína Bendíková a Silvester Bednárik z Novej Belej.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho slovenského divadelného a filmového herca. Vytvoril vyše sto divadelných, filmových a televíznych úloh. Hral v takých filmoch ako Boj sa skončí zajtra, Pole neorané, Kapitán Dabáč, Pomocník, Kladivo na čarodejnici, Meridian, Tři tuny prachu atď. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

V Živote č. 1/83 sme uverejniли snímku Ivy Janžurovej. Knihy vyzrebovali: Eva Tazíková z Fridmana, Helena Michaláková a

MDŽ

Komu dám dnes kytičku
vôňu skrytu do ruží?
Potešim ňou mamičku,
ved' tá si to zaslúži!

Komu dám dnes kytičku
vďačným srdcom do dlane?
Kto ma hladká po líčku,
tomu najviac pristane.

RUDOLF ŠIŠKA

NEZABUDNITE, že 8. marca je Medzinárodný deň žien. Prekvapte mamičku vyupratovanou izbou, kvetmi a pekným vinom. Buďte pozorní voči vašim učiteľkám a všetkým teám!

JÁN BOTTO
(1829—1881)

Smrť Jánošíkova

SPEV PRVÝ... (ÚRYVOK)

Horí ohník, horí na Kráľovej holi.
Ktože ho nakládol? — dvanásti sokoli.
Dvanásti sokoli, sokolovia bieli,
akých ľudské oči viacej nevideli!
Dvanásti sokoli, sokolovia Tatier,
akoby ich bola mala jedna mater;
jedna mater mala, v mlieku kúpavala,
zlatým povojnýčkom bola povijala.
To sa chlapci, to sa jak oltárne sviece,
keď idú po háji, celý sa trblice.

Košieľky zelené, striebrom obrúbené,
klobúčky obité, orlom podperené;
valaška, karabín a pištoliek dvoje:
to sa chlapci, to sa, potešenie moje —
Keď vatru rozložia na hronskom pohorí:
v dvanásťich stoliciach biely deň zazorí.
A keď si od zeme chlapci zadupkajú:
dvanástim stoliciam žilky zahrájú.
Hoj, a keď nad hlavou palošik im blyskne:
to až hen v Budine srdce pánom stiskne!

SPEV DRUHÝ... (ÚRYVOK)

Padá rosa, padá za bieleho rána,
pláčući paholček ovečky zaháňa:
Dolu ovce, dolu, dolu dolinami,
ved' už viac Jánošík nepôjde za vami!
Dolu kozy, dolu z tej vysokej skaly,
ved' vám už tí páni Janíčka zlapali!
Zlapali, zlapali sťa vtáčka na lepe,
keď valašku zamkli sedem dvermi v sklepe.
A jeho obstali i zhora i zdola,
sťa tie čierne vrany bieleho sokola. —

Lidové říkadlo

Byla zima mezi námi,
a ted' už je za horami.
Hu, hu, hu,
jaro už je tu.

Věj, větríčku, polehoučku,
rozfoukaj ten led,
na kopeček sto oveček
budem vyhánět.

ZASADANIE PREDSEDNÍCTVA ÚV KSČaS

27. februára t.r. rokovalo v Krakove predsedníctvo ústredného výboru KSČaS, ktoré viedol predseda ÚV Adam Chalupec. Zasadanie bolo venované hlavne organizačnej činnosti a najdôležitejším podujatiam Spoločnosti v nadchádzajúcom období.

Tento rok uplyná štvorročné volebné obdobie posledného zjazdu KSČaS. V súvislosti s tým predsedníctvo rozhodlo uskutočniť v najbližších mesiacoch širokú volebnú kampaniu v mestnych skupinách a obvodoch s voľbami výborov MS, delegátov na zjazd a delegátov na obvodné schôdzky. Dátum zjazdu upresní plenárne zasadnutie ústredného výboru. Počas diskusie o tejto téme sa o.i. zdôrazňovalo nutnosť starostlivej prípravy volebných schôdzok a rozvážnych, premysleňých volieb všetkých kandidátov do výborov mestnych skupín, aby sa do nich dostali skutočne obetaví a angažovaní ľudia, ktorí sa tešia autorite medzi krajanmi a zaručia úspešnú činnosť vo svojom prostredí.

Predsedníctvo si vypočulo a schválilo správu o činnosti KSČaS v uplynulom roku, ktorú prednesol inštruktor ÚV Eugen Mišinec a doplnil tajomník ÚV Augustin Andrášák, ako aj predsedovia OV — na Orave Alojz Šperlák a v Zelove Zenon Jersák. Zároveň sa oboznámilo so správou Hlavnej revíznej komisie z jej posledného zasadania a správou hľavnej účtovníčky ÚV Márie Ziembovej o realizácii finančného rozpočtu v roku 1982, ktorú po prerokovaní a na návrh HRK schválilo. Zároveň však odporúčalo v budúnosti pôsobiť ešte operatívnejšie a napriek limitom i iným obmedzeniam plne využiť existujúce prostriedky a súčasne položiť dôraz na zvyšovanie vlastných príjmov, v tom pravidelne vyberanie členského.

Predsedníctvo vyjadrilo srdečne podakovanie obvodom a predsedom MS za aktívny príspevok k zdarnému priebehu osláv 35. výročia KSČaS a rozhodlo sa udeliť všetkym obvodom medailu Za zásluhy pre KSČaS.

Tento rok pripadá ďalšie významné jubileum — štvrtstočie vychádzania časopisu Život. V súvislosti s tým predsedníctvo roz-

hodlo o.i. usporiadať dva obvodné podujatia venované tomuto výročiu, spojené s prehliadkami ochotníckych súborov a ľudových kapiel a vyuvinú úsilie pre zvýšenie počtu predplatiteľov našho krajanského časopisu.

Vela pozornosti venovali na zasadani dalsiu rozvíjaniu slovenského školstva na Spiši a Orave, teda zvyšovaniu počtu žiakov na slovenčine vo všetkých školach, kde sa tento predmet vyučuje a organizovanu jeho výuky v nových školach. Hoci hľavná úloha čaká tuná rodicov a výbory MS, jednotliví členovia ústredného výboru sa podujali poskytnú im v období zápisov organizačnú pomoc.

Účastníci zasadania sa zaobrali taktiež kádrovými a platovými otázkami pracovníkov UV a rozhodli sa zamestnať ako vedúceho kancelária ústredného výboru doterajšieho inštruktora, absolventa FF UK Eugena Mišince z Hornej Zubrince.

Na záver predsedníctvo prerokovalo rad bežných organizačných otázok týkajúcich sa o.i. urýchlenia opravy nového sídla ÚV, vybavenia klubovne v Tribši a pod.

J. Š.

O PRÁCI ORAVSKÉHO OBVODU KSČaS

Oravský obvod Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku zahrnuje 12 obcí, v ktorých pôsobí 14 mestnych skupín zdržujúcich ok. 900 členov. Prakticky každá MS má svoju klubovňu, ktorá zároveň plní úlohu sídla výboru MS. Klubovne sú spravidla vybavené skromne, zväčša televízorom, stolmi, stoličkami, knihami a tlačou a niektoré i hudobnými nástrojmi. Toto vybavenie sa postupne dopĺňuje, závisle od jeho opotrebenia, potrieb MS a finančných možností našej Spoločnosti.

Činnosť oravského obvodu KSČaS v minulom roku — ako sa zdôrazňuje v správe jeho predsedu kr. Alojza Šperláka — poznačilo niekoľko udalostí. Jednou z nich bolo zavedenie vojnového stavu v Poľsku, v súvislosti s čím niekolkomesačné zastavenie jeho činnosti, podobne ako celej Spoločnosti, sa negatívne odrazilo na jeho práci, o to viac, že pripadlo v období, ktoré je v tamojšej oblasti najpriaznivejšie pre činnosť KSČaS. Druhou udalosťou bolo 35-ročné jubileum našej Spoločnosti, ktoré napriek počiatocnej passivite spôsobenej vojnovým stavom prispelo v istom zmysle k aktivizácii krajanského života na Orave.

Obvodný výbor KSČaS na Orave mal vši tri pracovné zasadania, venované zväčša organizačným záležitosťam, aktivizácii činnosti, práci klubovní a súborov a pod. Uskutočnil taktiež 2 porady vedúcich klubovní, na ktorých načrtli predbežný plán ich práce, ako aj dve volebné schôdzky — v Pekelniku a Podškli. V prvom polroku OV urobil dôkladnú analýzu práce klubovní MS, na základe ktorej ako prvú prestával obvodnú klubovňu v Jablonke na nové miesto. Zároveň rozhadol, že pre nevhodné podmienky (malé, neveľmi prístupné miestnosti) a neaktívnu činnosť sa postupne presťahuje aj ďalšie klubovne, a to v Privarovke, Dolnej a Hornej Zubrici, Pekelníku, Kičoroch a ďalšie. K lepšiej pracujúcim patria o.i. klubovne v Malej Lipnici, Podvilkou a Podškli.

Dôležitú úlohu v krajanskom živote splňajú súbory, ktorých má oravský obvod 6, teda tri ľudové kapely v Privarovke, Malej Lipnici a Harkabuze, folklórny súbor v Malej Lipnici, divadelný krúžok v Podvilkou a skupina modernej hudby v Jablonke. Väčšina z nich je v značnej miere vybavená krojmi a hudobnými nástrojmi. Kapely vystupovali o.i. na prehliadke v Dolnej Zubrici, na Oravskej jaři a pri iných príležnostiach. Malolipnický

folkloristický súbor sa predstavil o.i. v Zuberci (ČSSR), v Dolnej Zubrici, v Jablonke a na otvorení klubovne vo Vyšných Lapšoch. Pekne pracuje divadelný krúžok v Podvilkou, ktorý vystúpil vo väčšine oravských obcí, na prehliadke v Czarnom Dunajci, ako aj v Krempachoch a Novej Belej na Spiši.

Dôležitým a vydareným podujatím na Orave, ktoré zorganizoval OV za spoluúčasti ústredného výboru, a miestnej skupiny v Dolnej Zubrici, bola v tejto obci obvodná slávnosť 35. výročia našej Spoločnosti. Mala veľký ohlas na Orave a stala sa sviatkou všetkých tamojších krajanov. Popri našich súboroch vystúpil na ňom pohostine dychový orchester z Trstenej.

Pekný úspech v minulom roku zaznamenal oravský obvod na úseku slovenského školstva. K doterajším 7 základným školám a lyceu v Jablonke, kde sa vyučuje slovenčina, pribudli včas štyri nové — v Jablonke-Matoniogoch, Oravke, Harkabuze a Hornej Zubrici č. 1, v ktorých sa učí spolu vyše 260 žiakov.

Veľký význam prikľaďa OV na Orave rozvoju spolupráce s Maticou slovenskou, v rámci ktorej oravská mládež študuje na stredných a vysokých školach na Slovensku, uskutočňuje sa zájazdy mládeže a aktív, ako aj vystúpenia súborov na Slovensku, dochádzavateľ slovenské knihy a časopisy atď. OV sa taktiež usiluje rozvíjať kultúrnu spoluprácu a výmenu so susedným Dolnokubínskym okresom.

To sú len najdôležitejšie otázky, ktorými sa v uplynulom roku zápodieval oravský obvod KSČaS.

V pracovnom pláne na tento rok si oravský obvod vytyčil ďalšie, náročné úlohy, ktorých realizácia mala by priniesť ďalšie zintenzívnenie krajanskej činnosti. K najdôležitejším bude patriť volebná kampaň v mestnych skupinách, teda voľba nových výborov, ako aj delegátov na obvodnú schôdzku a celoštátny zjazd KSČaS. Kampaň mala by sa skončiť do októbra t.r. Na úseku školstva bude OV spieť k tomu, aby sa v každej obci vyučovalo slovenčinu a súčasne stúpol počet žiakov na hodinách tohto predmetu.

V kultúrnej oblasti OV mieni založiť nové ľudové kapely v takých MS ako Pekelník, Chyžné, Oravka a Dolná Zubrica, zase divadelné krúžky v Malej Lipnici, Podškli, Jablonke, Veľkej Lipnici a Hornej Zubrici, zároveň zorganizovať reprezentačný folkloristický súbor oravského obvodu, ktorého základ by tvoril malolipnický súbor a ochotníci z iných mestnych skupín.

OV prehodnotí prácu klubovní a v nutných prípadoch ich prestáhuje na nové miesta. Zároveň bude dopĺňovať ich vybavenie, ako aj existujúcich súborov, vyuvinie úsilie pre zvýšenie členskej základne, pravidelné zbiehanie členských príspevkov, doriešenie odborárskych otázok a upresnenie spolupráce a kultúrnej výmeny s Dolnokubínskym okresem....

ALOJZ ŠPERLÁK

V ZÁJME MLADÝCH

Počas ústredných osláv 35. výročia KSČaS v Krempachoch sa celá obec ozývala hudbou a krásnymi slovenskými piesňami. Má na tom podiel aj spojený folkloristický súbor MS KSČaS z Jurgova a Novej Belej, ktorý v poslednom čase vystúpil už po druhýkrát. Veľmi ma potešilo, že členovia tohto súboru sa opäť zorganizovali a ochotne nacvičujú. Rád som najmä preto, lebo sám v tomto súbore učinkujem ako primáš už trinásť rokov. Myslím, že určitý podiel na znovuzorganizovaní našho súboru má aj náš časopis Život, v ktorom si novobelskí a jurgovskí ochotníci mohli o sebe prečítať kritické prípomienky. Vysvitá, že pri dobrej vôle všetkých zainte-

BLAHOPRÁNI

CESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ZAHRANIČNÍ

Praha, 16.2.1983
Kultúrní společnost Čechů a Slováků v PLR
ul. Szpitálna 38
31-624 Krakov
POLSKO

Vážení krajané,

Československý ústav zahraniční při píležnosti 35. výročí založení Kultúrnej společnosti Čechů a Slováků v PLR zasílá Vám, vážení krajané, upřímné pozdravy a přeje Vám mnoho úspěchů ve Vaši další tvůrčí práci.

Kultúrní společnost při píležnosti zasloužila o rozvoj národního uvědomění našich krajanů v PLR a tvůrčím způsobem spolupracovala při řešení problémů také s ČSÚZ.

Přejeme Vám do další práce mnoho úspěchů při upevňování krajanské organizace v PLR a věříme, že naše vzájemné vztahy se budou dále úspěšně rozvíjet.

Se soudružským pozdravem.

Ing. Rudolf Hromádka
vedoucí tajomník

v.p. [Signature]

UPOZORNENIE PRE KRAJANOV

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Pripomíname všetkým rodičom, že v dňoch od 15. apríla do 30. mája t.r. sa vo všetkých školách na Spiši a Orave konajú zápisu na vyučovanie slovenského jazyka. Zápisu sa týkajú len žiakov, ktorí sa tento predmet začínajú učiť po prvý raz. Všetci záujemci tak v obciach, kde sa slovenčina vyučuje, ako aj tam, kde sa ešte nevyučuje, mali by využiť možnosť výuky rodnej reči v školách, teda tam, kde sú k tomu najlepšie podmienky.

Vedľa uvádzame platné zásady zápisov, ktoré určilo Kuratórium osvety a výchovy v N. Sáči a poslalo vedeniu všetkých škôl na Spiši a Orave.

URZĄD WOJEWÓDZKI

w Nowym Sączu

KURATORIUM OSWIATY I WYCHOWANIA

Dyrektorzy Szkół Podstawowych
na Spiszu i Orawie

Nasz znak: O.I.5030/4/81 data: 21.8.1981r.

Kuratorium Oświaty i Wychowania w Nowym Sączu ze względu na wynik w niektórych placówkach nieporozumienia w sprawie przyjmowania uczniów na naukę języka słowackiego w szkołach podstawowych na Spiszu i Orawie — niniejszym wprowadza następujące ustalenia:

- 1) zapisy obowiązują uczniów, którzy po raz pierwszy podejmą naukę j. słowackiego
- 2) przy zapisie uczniów doręcza oświadczenie rodziców lub opiekunów stwierdzające życzenie pobierania

przez córkę (syna) nauki języka słowackiego

3) zapisy należą zorganizować w terminie najbardziej dogodnym dla uczniów i rodziców, zachowując jednak okres między 15.IV. a 30.V. każdego roku,

4) w okresie poprzedzającym zapisy lub w trakcie ich trwania wszyscy uczniowie i rodzice muszą być poinformowani o sposobie i warunkach przyjęć uczniów na naukę języka słowackiego.

5) dyrektorzy szkół zabezpieczą warunki do prawidłowej i skutecznej realizacji programu nauczania języka słowackiego.

Niezależnie od powyższych ustaleń, dyrektorzy szkół Spisza i Orawy na zebraniach poinformują rodziców o sposobie zapisów i warunkach nauczania języka słowackiego. W zebraniach tych przewiduje się udział przedstawicieli TKCiS.

WICEKURATOR
mgr Mieczysław Pacholarz

resovaných možno urobiť veľa pre zachovanie starých zvykov a obyčajov. Najväčšie starosti nám však spôsobuje nedostatok muzikantov. Starých muzikantov už niesiet a mladí sa často stránia takejto činnosti. Naša mládež by si mala uvedomiť, že nie je to správny prístup k dedičstvu svojich otcov. Vedľa namiesto vysedávať vo vyčape pri pive by mali častejšie prísť do klubovne miestnej skupiny, kde si predsa môžu prečítať slovenské časopisy, porozprávať sa, zahrať si sach a pod. Zasa pre záujemcov o hru na hudobných nástrojoch — a takí ešte vždy sú — treba zorganizovať hudobný kurz. Keď naša mládež bude takto tráviť svoj voľný čas, budeme mať muzikantov a dobré súbory.

JOZEF MIRGA

POĎAKOVANIE

V zoznáme odbojárov, ktorí naposledy zisali odbojárske práva (uverejnili sme ho v decembrovom čísle Života na str. 2) pribudol ďalší krajan Vojtech Lukáš z Krempach. Informuje nás o tom listom, v ktorom o.i. napísal:

Keby naša Spoločnosť nevynaložila úsilie a nepomohla nám v získaní odbojárskych práv, naše snahy by boli marné. Za kladne vybavenie našich niekoľkoročných snáh môžeme len poďakovať predsedovi ÚV KSČaS krajanovi Adamovi Chalupcovi a ústrednému výboru, ako aj všetkým tým krajanom, ktorí nám v tom pomáhali.

Z ORGANIZAČNÉHO ŽIVOTA MS NA ORAVE

V poslednom období, najmä od začiatku roka 1983, výbory niektorých miestnych skupín na Orave za spoluúčasti obvodného a ústredného výboru našej Spoločnosti vyvíjajú opatrenia zamerané na zaktivizovanie organizačného i kultúrneho života vo svojich obciach. Tieto opatrenia sa dotýkajú o.i. zlepšenia práce klubovní, doplnenia ich vybavenia, činnosti súborov a pod.

Tak napr. vo Veľkej Lipnici klubovňa MS vyhorela a dlhší čas prakticky nepôsobila. V najbližšom období ju však nastahuju do kr. Jozefa Karnafla a bude zriadená vo väčšej miestnosti než predtým. OV a ÚV dodá pre ňu niekoľko stolov a stoličiek, skriňu, zaob-

stará rôzne spoločenské hry, objedná tlač, za- se MS kúpi a inštaluje televíznu anténu, aby od jari mohla klubovňa normálne pracovať.

V miestnej skupine v Pravarovke pre nevhodné podmienky a iné príčiny klubovňa taktiež nesplňala náležite svoje poslanie. Preto ju naposledy na schôdzi MS za účasti predsedu OV rozhodli preslávať na nové miesto. ÚV dodá pre klubovňu gramofón, skriňu na kroje a hudobné nástroje, harmoniku a sláčiky, zase OV na Orave dovezie z Jablonky stoličky. Kr. E. Bandyk z tejto MS sa podujal zorganizovať a nacvičiť 4 tanečné páry pre miestny folklórny súbor, ktorý bude treba vybaviť krajmi (súkenné nohavice, krpce a pod.). Hodno poznámena, že o tamomiu klubovňu prejavuje veľký záujem mládež z Pravarovky. Dúfajme, že prispeje k oživeniu a obnoveniu jej činnosti.

Folklórny súbor MS KSČaS v Malej Lipnici sa od začiatku roka usilovne pripravoval a vo februári sa zúčastnil tzv. „goralských besied“ v Bukowine Tatrzańskiej. Slabinou súboru bol doteraz nedostatok kapely, preto MS zorganizuje pri súbore kurz mladých hudobníkov, pre ktorých OV zaobstará hudobné nástroje. Vedúca súboru kr. V. Smrečáková sa zároveň pokusí zorganizovať divadelný krúžok. Je možné, že na jesennej prehliadke divadelných krúžkov našej Spoločnosti sa už zúčastnia aj ochotníci z Malej Lipnice.

EUGEN MIŠINEC

Klub „RSW Prasa-Książka-Ruch“ v Jurgove pôsobí pod patronátom mládežnickej organizácie SZPM. Vedúcou klubu je Małgorzata Michaličeková. Činnosť klubu sťažuje nevyhovujúce podmienky. Pozostáva z dvoch neveľkých miestností prenajatých v súkromnom dome. V zime je tuná chladno, v lete zasa vlhko. Chcú sa odtiať čím skôr odsiahať a asi sa im to podarí, lebo im už prislúbili

miesto v budove hasičskej remízy. Klub je otvorený každý deň okrem utorka a navštěvuje ho predovšetkým jurgovská mládež. Veľmi slabé je však zásobovanie kávou alebo čajom, mal by si doniesť nielen kávu, ale aj vlastnú nádobu. V klube nemajú spoločenské hry, rádio ani magnetofón. Napriek tomu jurgovský SZPM, ktorý združuje 40 členov, v tom aj krajanovskú mládež, sa môže pochváliť úspechmi. Mládežníci majú svoj folklórny súbor, organizujú kultúrne, športové a iné príležitostné podujatia ako napr. Sviatok mladosti, Mikuláša a pod. a vlni obsadili prvé miesto v gminnej súťaži na najlepšiu činnosť. Na snímke: vedúca Małgorzata Michaličeková v rozhovore s predsedom jurgovských mládežníkov Jozefom Górom. Foto: DS

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 2. decembra 1982 umrel vo veku 66 rokov jeden zo zakladateľov Miestnej skupiny KSČaS v Nedeci

krajan MICHAL GALIK.

Odišiel od nás dobrý a čestný človek, obetavý a zaslúžilý krajan.

Cest jeho pamiatke!

Dňa 21. februára t.r. umrel v Nedeci vo veku 75 rokov dlhoročný obetavý aktívista na ej Spoločnosti

krajan JOZEF STRONČEK.

Zosnulý patril k zakladateľom Miestnej skupiny KSČaS v Nedeci a bol dlhoročným členom jej výboru, aktívne sa podieľal na práciach našej Spoločnosti do konca svojho života. Odišiel od nás čestný človek, vzorný a zaslúžilý krajan.

Cest jeho pamiatke!

MS KSČaS v Nedeci

KÝM DIETÁ DOSPEJE

PROTAHOVÁNÍ. Většina nemluvňat se často protahuje a není to důvod k obavám. Zčervená-liditěti při protahování obličeji, svědčí to o námaze, čili o tom, že dítě cítí potřebu činnosti, při níž má větší spotřebu energie.

VYRÁZKA PO ŽLOUTKU. Rada nemluvňat po žloutku nebo po jiném pokrmu, v němž je třeba i jen malé množství této cenné výživné složky, dostává nepříjemnou vyrážku. Bohužel, nedá se dělat nic jiného, než odstranit vejce z dětské výživy. Vždy po několika týdnech je však dobré zkoušit, zda je dítě nadále alergické. Stává se totiž, že trochu starší dítě začne žloutek dobře snášet a vyrážku nedostane.

Dítě ovšem potřebuje dostatečné množství plnohodnotných bílkovin, jež jsou nejlepším materiálem na stavbu tkání. Můžeme mu dát místo vejce dodatečnou porci tvarohu, sýra (ementálského, eidamského, goudy) nebo masa a ryby.

HUČENÍ V UŠÍCH. Hučení v uších a oslabení sluchu může být způsobeno hromadící se voskovinou ve zvukovodu. Vypláchnutí čepu přinese radikální zlepšení. Radíme návštěvu u lékaře laryngologa.

VIEŠ, ŽE...?

PRYČ S CIGARETOU! Švédské ministerstvo zdravotnictví vydalo optimistickou zprávu, z níž vyplývá, že do roku 2000

Švédi, a přinejmenším všichni mladí, se zbaví návyku kouření cigaret. Švédsko rozvíjí širokou propagaci akci, která má vychovat pokolení, dívající se na zapálenou cigaretu s hrůzou. Na akci se podílejí sportovci, mládežnické organizace a členové slavných hudebních souborů (mj. ABBA). Byl zaveden zákaz kouření v práci, ve veřejných budovách, v taxicích, v místní železniční dopravě, a v poslední době také v hotelech, restauracích a kavárnách (kromě zvláštních, k tomu určených místností).

SLÁVNI ĽUDIA POVEDALI

Mark Twain bol narúživý fajčiar cigár. Raz prišiel k nemu priateľ na návštěvu a našiel ho vo veľmi zafajčenej miestnosti.

— Preboha, — zavolał, ty tu máš vzduch, ktorý by zabil aj vola!

— Prepáč, — odvetil Mark Twain, — nevedel som, že ma navštívili...

Anglický vedec, dr. Trevor Weston, v istej spoločnosti konštatoval, že ľudia, ktorých priezviska sa začínajú poslednými písmenami abecedy, trpia na „abecednú neurózu“, keďže sa o nich vždy hovorí na konci.

— To je smiešne! — protestoval jeden z prítomných, dr. Albert Aaron...

Pravda je ako horké víno a má nepříjemnou chuť, ale za to dobrý vliv na trávenie. (perzské príslovie)

Na malé i veľké spoločenské príležitosti je určená blúzka, ktorú sme ušili v našej redakčnej dielni, z mušelinu, polyesteru a slotery. Je výkonná a decentná, jej krásu zvýrazňujú nariadené rukávy, romantiku zas volánky, záhyby a riasenie.

PROFYLAXIA ● LIEČIVÁ DIÉTA

ŽALÚDOČNÉ VREDY

K vzniku vredovej choroby prispievajú mnohé činitele ako dědičnosť, poruchy vylučovacej činnosti sliznice a fajčenie, ale najdôležitejší sa zdá byť vplyv ústrednej nervovej sústavy.

Z tohto dôvodu toto ochorenie zaradili medzi psychosomatické choroby, čiže také, v ktorých dochádza k narušeniu náležitých reakcií vnútorných orgánov na impulzy plynúce z ústrednej nervovej sústavy a opačne.

Výsledkom týchto porúch sú úbytky v žalúdočnej sliznici a dvanásťniku alebo v oboch týchto orgánoch súčasne. Chorý má bolesti v okoli žalúdku, najčastejšie ráno alebo 1/2 až 1 hod. po jediení. Bolesti môžu sprevádzať nevoľnosť alebo vracanie kyslým obsahom žalúdka.

Krv pri davení je znepokojivým signálom a mala by prinútiť nemocného, aby ihned navštívil lekára.

V ťažších prípadoch nemocný má záphu, pocit ťažby v okolí žalúdku, hlad, slinotok a sklon k zácphe.

Zalúdočné vredy sú dosť všeobecnou chorobou. Prejavuje sa v rôznom veku, najčastejšie medzi 20. a 45. rokom života, ale po-

merne časté sú prípady tejto choroby u detí v predškolskom a školskom veku, ako aj u 50 alebo 60-ročných ľudí. Príznaky tejto choroby sa prejavujú najmä na jar a na jeseň a niekedy v januári a júni.

Dôkladná analýza okolnosti vzniku tejto choroby umožňuje vysunúť na prvé miesto stresové situácie, aké prežíval nemocný. Sú to rodinné konflikty a konflikty na pracovisku, dlhotrvajúci strach, vnútorné rozpory, pocit ohrozenia života alebo majetku, atď.

Najčastejšie sa táto choroba spája s nepravidelným spôsobom života, rýchlym, hľavým jedením v rôznom čase, príliš častým pitím kávy a alkoholických nápojov, ako aj fajčením veľkého množstva cigaret.

Zalúdočné vredy sprevádzajú najčastejšie bolesti hlavy a parodontitu.

Nemocni unavení životom a bolestami hlavy i žalúdku používajú rôzne lieky, ktoré im odporúčajú známi, najčastejšie „tabletky proti bolesti hlavy“, ktoré na istý čas odstraňujú tieto bolesti a zlepšujú náladu. Neuviedomujú si však, že tabletky proti bolesti hlavy obsahujú kyselinu salicylovú, ktorá môže spôsobiť

silné krvácanie žalúdka a spravidla zhoršuje stav nemocného.

Niekedy nemocní nadužívajú sôdu bikarbónu, ktorá sice prináša dočasnú úľavu, ale na druhej strane zväčuje kyslotu žalúdka.

noci. Najviac posilňuje spánok medzi 23. hod. a 4. hod. ráno. V momente, keď si ľahnete do posteľ, snažte sa zabudnúť na všetky starosti uplynulého dňa. „Zajtra opäť pride deň a bude dosť času, aby ste si mohli robiť starosti“. Izba, v ktorej spíte, mala by by dôkladne vyvetraná a posteľ alebo gauč postavený tak, aby hlava spiaceho smerovala na sever a nohy na juh. Neodporúča sa „čítať pred spáním“. Pokojný, hlboký spánok je nevyhnutný pre regeneráciu centrálného nervového systému a odpočinku svalov.

Nevyhnutnou podmienkou predchádzania žalúdočným vredom je kladný postoj k okoliu.

Treba sa snažiť vidieť všetko vo svetlých farbách, nepreháňať s ťažkostami, nevyhľadávať „čierne“ stránky každej situácie. Nevyžadovať od iných, aby boli lepší, ako sme my sami. Vedieť sa zmôcť na dobrotu a zhovievanost.

Treba tak zostavovať program dňa, aby každá plánovaná činnosť mala predpokladaný čas. Napäť a unáhlenosť narušuje proces trávenia.

Ráno, pred odchodom z domu, treba sa bezpodmienečne naraňať. V žalúdku sa už nahro-

Liečením vredovej choroby by sa mal zaoberať skúsený lekár.

Vzhľadom na všeobecný výskyt tejto choroby a vážne ekonomicke následky spojené s absenciou v závodoch, nákladným liečením v nemocničach a sanatóriach, hlavný dôraz treba položiť najmä na predchádzanie chorobe.

Základnou podmienkou je správna životospära a výživa. Treba dodržiavať stále hodiny spánku, jedenia a odpočinku. Ne-malo by sa vysedávať dľho do

Ak by ste si na leto chceli ušít kabát, navrhujeme vám tento model. Je skutočne zaujímavý a originálny. Na našom obrázku je z pásikovanej látky, ale môžete si ho ušít aj z jednofarebnej.

Tieto mini-šaty pletené z hrubej vlny sú veľmi módne. V zime sa nosia k nohaviciam a na jar tak, ako na našom obrázku. Všimnite si vyšívanie, na prednom diele. Náš model je bézový a vyšívanie biele.

madila kyseliná soľná a keď nebyde zviazaná s jedlom, môže poškodiť žalúdočnú sliznicu.

V práci musíme desiatovať. To jedlo malo by obsahovať malé množstvo tuku, pečivo a bielkoviny napr. syr alebo vajíčka. Nemali by sme jest sladkosti, ktorých trávenie sa začína už v ústnej dutine a nedostatočne viaže kyselinu soľnu mahlromadenú v žalúdku.

Obed mal by byť pomerne bohatým jedlom, vždy o tej istej hodine, konzumovaný v klúde a posediačky.

V Poľsku sú vážne ľažnosti s t.zv. obedňajšou prestávkou a mnohí zamestnanci sú často nútenej jest t.zv. „suché jedlá“ alebo obed a večeru spolu. Naskytá sa tuná otázka. Nemali by sme sa snažiť o zarúčenie zákonom obedňajšej prestávky?

Večera by mala byť fahká, ale obsahovať jedlá, ktoré viažu na dlhší čas kyselinu soľnú, napr. mäso, ryby alebo mliečne výrobky.

V momente, keď sa objavia známky charakteristické pre žalúdočné vredy, nemali by sme jest vysmážané ale predovšetkým prihrievané jedlá, konzervy, tuhé zeleninové alebo mäsové vývary, čerstvě uhorky a kysú smotanu.

Neodporúča sa ani také jedlá, ktoré odúvajú, ako hrach a kapusta. Z karfiolu možno jest iba samo súkvetie.

Odporuča sa piť často (niekoľkokrát denne) neveľké množstvo sladkej smotany. Odporuča sa piť tak tiež čaj s mliekom, jogurt, kefir, rozriadené sladké mlieko, smotanové maslo a vajcia. Mliečne polievky, glejovité vývary z obilních, neveľmi intenzívne ovocné polievky napr. jablková, malinová atď. Odporuča sa aj kôprová a ryžová polievka.

PEČIVO: staršie žemle, tosty, rožky, sucháre: ak máme mäso a ryby — tak varené, poliate čerstvým, rozpusteným, ale nie zruzeneným maslom. Odporuča sa aj mäsové alebo rybacie knedliky varené na pare.

DRUHY MÄSA: teľacie (hoci vieme, že ho ľažko dostať), hovädzie, baranina, kurča, teľacie nožičky.

AKO PRÍLOHY K OBEDU: zemiaky, varená kukurica, paradajky (bez kožky a semienok), mrkva a červená repa bez zámesky, špenát so smotanou a surovým maslom, ryža. Kompóty a málo sladené šťavy. Ovoce a zeleninove — šťavy treba rozriediť

TAKÝ JE ŽIVOT

„SLABÉ A SILNÉ POHLAVIE“. Tieto pojmy vznikli na základe tvrdošejne opakovanej mienky, že žena „od prírody“ nie je v stave žiť tým istým rytmom ako muž. Bádatelia staroveku ako aj psychológovia s tým rozhodne nechcú súhlasit. Tvrdia, že práženy neboli o nič horšie, ako ich partneri, plnili svoje materinské povinnosti akoby „mimochodom“ a nemenili rytmus života. Získavali obživu, zúčastňovali sa poľovníckeho, prenášali náklady, robili vynálezy, ako napríklad hrniec, ktorý sa dávalo do ohniska atď. Často mali moc a rozhodovali o otázkach dôležitých pre celé spoľačenstvo. Našli svoje miesto v legendách, mýtoch či kultoch.

Degradáciu v postavení žien spôsobil rozvoj civilizácie. A tak žena dodnes zostala „slabým poľavom“, hoci v oblasti vedy budť v práci nie je vobec horšia ako muži a okrem toho sa nadalej stará o výživu, dvoha náklady, rozhoduje a nadalej akoby „mimochodom“ rodí a vychováva deti. Vie plniť ešte jednu dôležitú povinnosť — je oporou pre muža, ktorý podľahol stresom vyplývajúcim z tempa moderného života.

MÓDA. Na základe pozorovania dnešných primitívnych kmeňov odbornici dospejli k záveru, že potreba módy tkvie v človeku ešte dálva. Medzi niektorími kmeňmi v Indii, juhovýchodnej Ázii, na Čínskom východe a v strednej Amerike sú zmeny v móde rýchle. Často to, čo európski vedci považovali za dedičstvo storočí,

pomerne veľkým množstvom vody alebo čaju a piť naraz len v malom množstve. Z ovocia sa odporúča broskyne, banány, mandle. Sušené a potom varené marmaly môžu slúžiť ako príloha k mäsu. Vyplatí sa to vedieť, lebo ich niekedy možno kúpiť.

CESTA: krehký jablkový koláč, snehové pusinky, staršie kysnuté zákusky, odporúča sa pudinky, ovocné rôsoly, snehove nákyky, krémy zo sladkej smotany, ryžu s jablkami, kakao na odstredenom mlieku.

Olovranty a večere by mali byť skromné, ale obsahovať aspoň trochu bielkovín v podobe chudého mäsa alebo rýb.

má iba niekoľko rokov. Oblečenie medzi týmito plemenami plní funkciu skôr dekoratívnu ako ochrannú. Tak teda móda bola a je všadeprítomná a všeobecná.

SPEKULACE A PROTIAKCE

V televízii, rozhlasu a tisku je hlavným tématom rozšírujúci spekulace a protizákonné obohacovanie niektorých ľudí, využívajúcich trápicí nás kríze. Ostá spoločenské kritiky je namierené predovšetkým proti rôznym podvodníkom a lidom, ktorí nelegálne hromadi milióny na účet jiných. Nechýbi mezi nimi pracovníci obchodu, remesla, drobné výroby a polonajných firem. Napríklad polonajná forma „Adampol“ priprávala ze zahraničí dôravé punčochové kalhoty, opravovala je a prodávala ako plnohodnotné. Často sú rovnako hospodárske prečiny a zádarmi úplatkov z strany úředníkov socialistických institúcií. Milice se snaží tomu zabrániť represemi a prevenci a konfiskováním nezákoného shromáždeného majetku. V loňskom roku soudy odsoudili 9724 osoby obvinené ze spekulacie a 4656 osob bylo potrestáno pokutou.

Občany rovnako dráždi približné obohacovanie niektorých agentov a ľudí z skupiny tzv. soukromé iniciatívy. Tento problém musí vyriešiť daňové orgány a zmenna predpisu, ktoré dnes dovolujú obohacovanie neodúvodnené skutočným nákladem práce a peniez. Spekulaci lze též omezit vytvoreniom ovzdušného všeobecného nesoustavného a zosříbeného systému kontroly a trestu. A predovšetkým zvýšením dodávok tržního zbožia, což, jak vieme, je dnes bohužel neuškutečnitelné. Zbýva nám tedy rozsiahla protiakce — spoločenská, administrativná a trestná.

Pri žalúdočných vredoch v pokročilom štadiu treba jeť 6–7krát denne. Fajčenie je príseň zakázané. Je dokázané, že nikotín brzdí vylučovanie alkalickej šťavy slinivky brušnej do dvanásťnika, čím znemožňuje alkalicaciu kyslého obsahu žalúdka. V tejto situácii nemožno očakávať, že sa zahoja vredové rany dvanásťnikovej sliznice, keď ich bude stále dráždiť kyslý obsah žalúdka. U fajčiarov nemožno vylečiť žalúdočné vredy.

Pravidelná životospôráva a spravna výživa má obrovský vplyv na psychickú rovnováhu ľudí, ako aj na vzhľad a elastickosť pokožky.

U fajčiarov, v súvislosti so škodlivým účinkom nikotínu na stav krvných ciev, je pokožka suchá, stráca svoju pevnosť a elastickosť a na tváraach žien sa ani kozmetické prípravky dobre nedržia.

V predchádzaní žalúdočným vredom má obrovský význam ovzdušie v domácnosti; čisté, teplé jedlá konzumované pravidelne v milom ovzduší odstraňujú stresové situácie a majú priaznivý vplyv na činnosť zažívacieho traktu.

LEK. ZOFIA STEGAWSKA

**LEKARZ
WĘTERYNARII**

ZGORZEL POCHWY I MACICY U OWIEC

Jest to schorzenie wywołane przez bakterie, powstające jako zakażenie przybrane wskutek urazów dróg rodnych przy porodach rozwiązywanych w niekorzystnych warunkach. Zakażenie następuje najczęściej podczas porodu wskutek powstawania na częściach rodnych uszkodzeń, które ulegają zakażeniu za pośrednictwem ściółki lub ziemi a nawet przez osoby, szczególnie w przypadkach utrudnionego porodu, okazujące pomoc rodzącej owcy brudnymi rękami lub nieodkazonymi instrumentami. Do rozprzestrzeniania się zarazków przyczyniają się zwierzęta wydalające wielkie ich ilości z

przewodu pokarmowego, w którym z reguły bakterie te przebywają jako drobnoustroje nie szkodliwe, oraz psy zjadające zwierzęta padły. W 12–24 godzin po porodzie, po odejściu lożyska, cieplota podnosi się do 42°, ustaje wydzielanie mleka, występują objawy bezwładu i dusznoci. Części rodne obrzękle wskutek porodu albo pozostają bez dalszych zmian, albo wykazują jeszcze silniejszy obrzęk. Blona śluzowa pochwy jest rozpuchniona, przekrwiona, po pewnym czasie przybiera barwę sinoczerwoną. Srom obrzęka coraz więcej, obrzęk obejmuje stopniowo pochwę, macicę oraz okolice odbytu. Z pochwy wydziela się cuchnący wysiąk niezdecydowanej barwy, zawierający wśród strzępek rozpadającej się tkanki zarazki zgorzelni. Obrzęk rozszerza się szybko na okolice krzyża, uda i nawykiem. Skóra staje się w tych miejscach zimna a wełna daje się łatwo wyrywać. Miejsca obrzękli są niebolesne. Rokowanie choroby wobec gwałtownego przebiegu jest niepomyślne. Wszelkie zabiegi są nieskuteczne. Można stosować jednak głębokie nacięcia obrzękowych miejsc, wyci-

skanie zawartości obrzęków i zatrzykiwanie pod skórę preparatów o właściwościach odkażających. Dobre wyniki może dać zastosowanie penicyliny w dużych dawkach. Zapobieganie polega na przemywaniu blony śluzowej pochwę. Zaraz po porodzie 5% lizolormu. Szczególnie polecić należy urządzenie specjalnej porodówki dla owiec—matek, porody odbywały by się wówczas z zachowaniem wszelkiej higieny zapobiegawczej.

TEŽEC OWIEC

Tęzec jako ostre zakażenie przybrane wywołane przez jady bakterii tężcowej, cechuje się podwyższoną pobudliwością ruchową ośrodków nerwowych, wskutek czego powstają długotrwałe skurcze mięśni. Jak wyżej podano, tęzec powstaje wskutek zakażenia przybranego, a mianowicie przy ranach powstałych z pokasania przy strzyżeniu, kastracji oraz wskutek zakażenia pępowiny. Choć zdarza się to rzadko, może również powstać wskutek zakażenia drogi przewodu pokarmowego, oddechowego lub narządów rozmieszczenia. Zarazki tęzca dostaw-

szy się do rany i znalazły dogodne, bezlenowe warunki do rozwoju, rozmnażają się i przez swoje jady działają miszcząco na rane. Jady te posuwają się wzduż nerwów docierając do rdzenia kręgowego wywołując pobudzanie ośrodków nerwowych. Następstwem tego stanu jest występowanie długotrwałych skurczów mięśni pod wpływem nawet białych bodźców zewnętrznych jak np. glos, dotykanie itp. Choroba nie przenosi się bezpośrednio ze zwierzęcia na zwierzę, a przebycie jej nie pozostawia długotrwałej odporności. Okres wylegania się choroby waha się przeciętnie od 4–20 dni, najmniej wynosi 2 dni. Czas ten może jednak przeciągnąć się na tydzień, a nawet miesiące. Zwierzęta stają się ospale, chód ich jest sztywny wskutek skurczu obejmującego mięśnie w kierunku od głowy ku tyłowi. Wskutek skurczu mięśni żuchwy powstaje szczękościs utrudniający, a nawet uniemożliwiający pobieranie pokarmów. Grzbiet bywa naprężony, a ogon sztywny — odsadzony. W miarę postępu choroby owce leżą stale na boku z wyprężonymi nogami. Oddech staje się coraz bardziej

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

POLIEVKA Z KOSTI

Rozpočet pre viac osôb: 500 g hovädzieho kostí, 120 g koreňovej zeleniny, 30 g cibule, 20 g masti, voda, soľ, čierne korenie.

Umyté kosti vložíme do studenej vody a varíme. Neskoršie pridáme očistenú, pokrájanú, na tuku opráženú zeleninu, soľ, koreniny a necháme na miernom ohni varit asi 2 hodiny. Vývar scedíme a do polievky zavaríme závarku a pridáme posekaný zelený petržlen. Do polievky môžeme pridať krupicové halušky.

KRUPICOVÉ HALUŠKY

Rozpočet: 20 g masti, 50 g krupeč, 1 vajce, zelený petržlen.

Masť vymiešame s celým vajcom, pridáme krupicu, posekaný zelený petržlen, premiešame a necháme asi pol hodiny stáť. Potom malou lyžičkou vykrajujeme halušky, ktoré zavárame do vriacej polievky. Varíme ich na miernom ohni. Cesto na halušky nesolíme, lebo ich zaváramy do slanej polievky, aj preto, lebo z neslaného cesta halušky lepšie navierajú.

KOTLÍKOVÝ GULAS

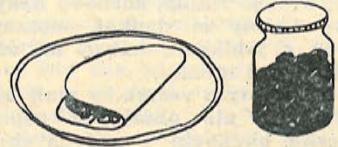
Rozpočet pre viac osôb: 300 g hovädzieho mäsa, 60 g masti alebo oleja, 100 g cibule, 800 g zemiakov, 1/2 vajcia, 50 g krupicovej múky, 50 g paradajkov alebo paradajkový pretlak, soľ, čierne koreniny, červená paprika, cesnak, voda.

Na masti opečieme mäso pokrájané na kocky, pridáme pokrájanú cibuľu, ktorú necháme zapenit, červenú papriku, soľ, čierne koreniny, rascu a rozotretý cesnak. Prilejeme trochu vody, prikryjeme a dusíme. Keď je mäso takmer mäkké, pridáme pokrájané zemiaky a spolu dodusíme. Z múky, vajca a vody vyrávame polotuhé cesto, z ktorého odkrajujeme malé kúsky a hádzeme do vriaceho guláša. Nakoniec pridáme na štvrtky pokrájané paradajky alebo paradajkový pretlak a ešte chvíľu povaríme. Podávame s chlebom.

PIŠKÓTOVÉ OMELETY S DŽEMOM

Rozpočet: 2 vajcia, 40 g kryštálového cukru, 40 g krupicovej múky, 80 g džemu.

Zlžtky dobre vymiešame s polovicou cukru. Z bielkov a druhej polovice cukru ušľaháme sneh, pridáme ho k zlžtkom a zlžahka primešame múku. Maslo rozpusťime do dvoch palacinkových panvičiek, rozdelíme do nich prípravené cesto a v mierne teplej rúre upečieme. Upečené omelety z panvice vyklopíme, potrieme lekvárom, v polovici prehneme a pocukrime.

ŠALÁT

ZELEROVÝ ŠALÁT

Rozpočet: 600 g zeleru bez listov, 10 g cukru, 60 g cibule, 20 g oleja, voda, soľ, ocot, čierne koreniny.

Zeler dobre umyjeme, olúpejme, uvaríme, postrúhamo na rezance alebo plátky, vložíme do misy, posypeme cibuľou posekanou nadrobno a polejeme vodou, v ktorej sme rozmiešali cukor, soľ, ocot a olej. Vrch posypeme posekanou zelerovou vňaľou — ak ju nemáme, môžeme šalát posypať petržlenovou vňaľou alebo pažitkou — a čiernym korením. Šalát môžeme prípraviť aj zo surového zeleru. Na miesto octu môžeme použiť citrónovú šťavu.

OSLÁVENCOM

PIZZA SO ZELENINOU

Rozpočet: Cesto: 250 g múky, pol kocky masla alebo margarinu Palma, 2 zlžtky uvarených vajec, soľ.

Na povrch: 100 g šampiňónov, 2 veľké pory, vodový pohár konzervovaného hrášku, paradajkový pretlak, tvrdý syr, najlepsie chedar v plátkoch, soľ, čierne koreniny, olej.

Z múky, tuku, cez sitko pretertých zlžtkov a trošku soli rýchle urobíme cesto a odložíme na chladné miesto, najlepieše do chladničky. Šampiňóny umyjeme, nadrobno pokrájame a na oleji mierne usmažíme. Zvlášť dusíme dôkladne umyté, pokrájané na kolieska biele časti pôrov, hrášok

ocedíme na site. Cesto vyložíme do vymastenej okrúhlej tortovej formy tak, aby na okraji bolo vyššie, potrieme ho olejom, paradiakovým pretlakom, potom položíme navrch pripravenú zeleninu, osolíme, okorenime a navrch položíme tenké plátky tvrdého syra. Pečieme ok. 30 minút v dobre teplej rúre.

BRYNDZOVÉ TYČINKY

Rozpočet: 250 g múky, 150 g masla, 1 zlžtok, soľ, smotana, 250 g bryndze.

Do múky dáme maslo, zlžtok, smotanu a vypracujeme cesto. Rozvalkáme ho na veľkosť asi 20 × 20 cm, potrieme 1/3 bryndze, preložíme ako listkové cesto a necháme 1/2 hodiny stáť. Postup opakujeme trikrát. Potom cesto znova rozvalkáme na hrubku 1/2 cm, povykrasujeme tyčinky, potrieme vajicom, posypeme soľou, poukladáme na plech a upečieme.

Z cesta môžeme vykrajať aj kolieska, trojuholníky alebo štvorcíky.

MLADÝM GAZDINÁM

Postrúhanú a posolenú zeleninu, ako uhorky, tekvicu, kapustu, nevytláčame, lebo tým odstraňujeme z nej vitamíny a minerálne látky.

Olúpané, prípadne pokrájané ovocie nehnedne, keď ho vložíme do okyslenej vody.

Mäso pred dusením opečieme na masti, aby zostało šťavnaté.

Strukovinové pokrmy biologickej obohatíme, keď ich upravujeme s mliekom.

Záprážky dlho nepreprážime, aby sa nepripaloval tuk.

utrudniony, gdy skurcze poczna obejmować grupę mięśni oddechowych. Wyzdrowienie samostanie następuje rzadko, zwierzęta które nie uległy skutkowi jadu, leżą jeszcze przez dłuższy czas wykazując sztywność i traçią wewnąt. Śmierć następuje zwykle w ciągu 1–2 tygodni. Wśród jagniąt śmiertelność dochodzi do 100%. W leczeniu należy uwzględniać odkazanie zadanych ran. Zwierzę należy umieścić na miękkiej ściółce w spokojnym i ciemnym pomieszczeniu, stosując środki uspajające. Pomyślny lub niepomyślny wynik leczenia jest ściśle zależny od zmian powstających w układzie nerwowym. Zastosować można ponadto surowiec przeciwteczcową — leczniczo, ale tylko wówczas, gdy okres wylegania trwa dłużej niż 10 dni. W walce z tężcem stosuje się uodpornienie czynne i bierne. Uodpornienie bierne polega na wprowadzeniu surowicy antytoksycznej, która wywołuje odporność na okres 14 dni. Uodpornienie czynne polega na stosowaniu antytoksyn, która wytworza dłuższą odporność. Trzykrotne zaszczepienie antytoksyna zabezpiecza zwierzę na całe życie przed tężcem.

Cervená paprika sa najlepšie rozpustí v teplom tuku, pričom sfarbi pokrm.

Cesto na halušky len zamiešame, aby sa netahalo.

Aby sneh z bielkov zostal po ušľahani tuhý, dobre je pridať doň trochu práškového cukru a spolu ešte premiešať.

Posolený olej v chlade nestuhne.

ŠETRIME V KUCHYNI

MÚČNIK S JABLKAMI

Rozpočet: 1 vodový pohár cukru, 1 vodový pohár mýky, 1 vodový pohár krupice, 1 kg jablk, 1 balíček prášku do pečiva, 1 balíček vanilkového cukru, margarin na vymästenie plechu.

Mýku, cukor, krupicu, prášok do pečiva a vanilkový cukor dôkladne vymiešame v miske a preložíme do troch vodových pohárov. Jablká olúpeme a postrúhame. Plech vymastíme margarínom, vysypeme naň jeden pohár mýky vymiešanej s cukrom a krupicou a lyžicou ju vyrovnáme na plechu. Potom na mýku položíme polovicu postrúhaných jablk, ktoré môžeme posypať škoricou, ak ju máme. Na jablká vysypeme druhý pohár mýky, a postup opakujeme tak, aby sme navrchu mali mýku. Nakoniec na vrchnú vrstvu mýky uložíme tenké plátky margarínu. Pečieme v teplej rúre asi 40 minút.

DOKÁZEŠ TO?

ODPOVĚĎ: Body a člany — treba zdola z ľavej strany.

ODPOVĚĎ: Trojúhelníky A a H.

Hviezdy o tom, čo Vás čaká v apríli

BARAN

31. III. – 20. IV.

Bývajú to ľudia dosť primitívni, typickí polovníci, ktorí silou bojujú o existenciu. Ich základnými vlastnosťami sú odvaha a agresívna životnosť. Neradi sa podriaďujú. Sú to individualisti. Ak už musia mať nejaké číslo v poradí, chcú, aby to bola jednička. Ich úspechy pramenia z toho, že konajú rýchlejšie ako ostatní a dlho nerozmýšľajú. Bývajú výbornými vojakmi. Majú radi nebezpečenstvo, riziko, rozhodnosť, drsnosť, sílu, rýchly úder. Nenávidia zbábelosť, klebety, neistotu a diplomatickú hru. Ak sú diplomati, najväčšie úspechy dosahujú vďaka rozhodným fahom, ktorými iných pritlačia k stene. Sú tvrdohlaví, rýchle sa pochádajú, ale hneď im čoskoro prejde a na hádku zabúdajú. Neradi šetria, utrácajú všetko, čo majú. Neradi plánujú budúenosť, žijú prítomnosťou. Nejlepším povolaním pre nich je voják, staviteľ alebo inžinier. Existujú veci, ktoré od nich nemôžeme žiadať — napríklad, aby udržali tajomstvo. Napriek svojej drsnej povahy majú veľký zmysel pre krásu a dobrý vkus. Dievčatá a ženy z tohto znamenia sú aktívne, smelé a rozhodné. Túzia po mužoch, ktorí by boli ešte silnejší, ale oni majú radšej jemné ženy, o ktoré by sa mohli staráť. Preto ženy narodené v znamení Barana často predstierajú slabosť. Napriek tomu ich manželstvo často býva vydarené. Apríl bude pre Barany dobrým mesiacom v práci a v osobnom živote, ak sa im podarí zachovať rozvahu a opatrnosť.

BÝK

21. IV. – 20. V.

Hlavným problémom bude práca. Ti, ktorí dobré plnili svoje povinnosti, môžu očakávať odmenu a uznanie. V láske bude príliš veľa romantizmu a rozptýlenia. Pouvažujte o vlastnom konaní a o sebe. Koncom mesiaca sa vám ľahko podarí prekonáť prekážky.

BLÍŽENCI

21. V. – 21. VI.

V najbližšom čase sa môžu na obzore objaviť nové pracovné a osobné úspechy. S vybavovaním finančných záležostí počkajte do polovice mesiaca! Osoba, ktorú poznáte, sa vám bude zdáť jediná na svete, ale zachovajte rozvahu, môže sa stáť, že prehráte.

RAK

12. VI. – 22. VII.

Prudkosť a nerozvážnosť môže priniesť komplikácie v stykoch s najbližšími. Aj s deťmi budete mať starosti. Vyhýbajte sa spo-

Bývajú to ľudia dosť primitívni, typickí polovníci, ktorí silou bojujú o existenciu. Ich základnými vlastnosťami sú odvaha a agresívna životnosť. Neradi sa podriaďujú.

Sú to individualisti. Ak už musia mať nejaké číslo v poradí, chcú, aby to bola jednička. Ich úspechy pramenia z toho, že konajú rýchlejšie ako ostatní a dlho nerozmýšľajú. Bývajú výbornými vojakmi. Majú radi nebezpečenstvo, riziko, rozhodnosť, drsnosť, sílu, rýchly úder. Nenávidia zbábelosť, klebety, neistotu a diplomatickú hru. Ak sú diplomati, najväčšie úspechy dosahujú vďaka rozhodným fahom, ktorými iných pritlačia k stene. Sú tvrdohlaví, rýchle sa pochádajú, ale hneď im čoskoro prejde a na hádku zabúdajú. Neradi šetria, utrácajú všetko, čo majú. Neradi plánujú budúenosť, žijú prítomnosťou. Nejlepším povolaním pre nich je voják, staviteľ alebo inžinier. Existujú veci, ktoré od nich nemôžeme žiadať — napríklad, aby udržali tajomstvo. Napriek svojej drsnej povahy majú veľký zmysel pre krásu a dobrý vkus. Dievčatá a ženy z tohto znamenia sú aktívne, smelé a rozhodné. Túzia po mužoch, ktorí by boli ešte silnejší, ale oni majú radšej jemné ženy, o ktoré by sa mohli staráť. Preto ženy narodené v znamení Barana často predstierajú slabosť. Napriek tomu ich manželstvo často býva vydarené. Apríl bude pre Barany dobrým mesiacom v práci a v osobnom živote, ak sa im podarí zachovať rozvahu a opatrnosť.

rom, snažte sa byť objektívni a taktní. Koncom mesiaca sa ovzdušie v práci a doma uspokoju.

LEV

23. VII. – 23. VIII.

Niektoré zmeny vo vašom okolí vás nepotešia. Snažte sa konáť pokojne a ukázať všetkým, čoho ste schopní. Je tu možnosť dlhšej cesty, ktorá prinesie príaznivé výsledky.

PANNA

24. VIII. – 23. IX.

Zaujímavý mesiac plný zážitkov, spoločenských stykov a lákavých návrhov a ponúk. Snažte sa sústrediť pozornosť na tom, čo je najdôležitejšie. Citové vzťahy budú odohrávať dôležitú úlohu. Apríl je príaznivým obdobím pre vybavovanie bytových otázok.

VÁHY

24. IX. – 23. X.

Najväčším problémom budú peniaze. Využite svoje schopnosti, ak sa vám podarí zbrať sa starosti. Vyhýbajte sa závisti a

chamtvosti, čo by mohlo všetko komplikovať. Nekritizujte zbytočne. Venujte sa predovšetkým rodinnému životu. Koncom mesiaca môže nadísť kríza, vyvolaná naodvodnenou žiarlivosťou.

23. XI. – 21. XII.

Caká vás veľa práce v zamestnaní a pri zariadení bytu. Zdravie sa zlepší, pribudne vám sily. Využite svoje schopnosti, výsledok je zaručený. Vo finančných otázkach nebude mať problémy, ale všetky nové výdavky a záväzky si dobre rozmyslite!

22. XII. – 20. I.

Vašim spolupracovníkom sa niečo lepšie podarí ako vám, ale nedajte sa ovládnúť žiarlivosťou. Koncom mesiaca sa aj vám začne všetko daríť. Ovládajte sa v stykoch s osobou, ktorá je vám drahá, aby ste nezničili niečo krásne a cenné.

24. X. – 22. XI.

Budeš mať pre seba malo času, plné ľa budú zaneprázdnovať záležitosti a problémy iných ľudí. Získaš ich uznanie a sympátiu. Nejaká správa alebo príchod, ktorý očakávaš, nesplní tvoje nádeje. Koncom mesiaca budeš mať trochu potrebného kľudu a volného času.

21. I. – 19. II.

Veľký význam budú mať vaše ctižiadostivé plány, ale musíte ich podporiť konkrétnou prácou. Stretnete sa s ľuďmi s podobným charakterom ako je vás, ktorí vám pomôžu v splnení plánov. Musíte však byť kritickí a opatrní.

19. II. – 20. III.

Obdobie rastúceho záujmu o problémy psychológie a „tajomných vied“. V citovom živote veľká väčšina a žiarlivosť. V zamestnaní máte možnosť uskutočniť svoje plány, ale musíte ukázať, čo viete. Caká vás stretnutie s osobou, ktorá uspokojuje vaše citové potreby. Nahľadajte ju ďaleko, možnože je vo vašom najbližšom okolí.

UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH

JAKIE PODSTAWOWE SWIADCZENIA PRZYSLUGUJĄ ROLNIKOWI W RAZIE WYPADKU PRZY PRACY W GOSPODARSTWIE ROLNYM LUB CHOROBY ZAWODOWEJ?

Rolnikowi przysługuje: zasilek chorobowy za każdy dzień niezdolności do pracy trwającej nieprzerwanie co najmniej 15 kolejnych dni, nie dłużej jednak niż przez 180 dni oraz jednorazowe odszkodowanie.

JAKA JEST WYSOKOŚĆ ZASILKA CHOROBOWEGO?

Zasilek chorobowy za jeden dzień niezdolności do pracy wynosi 133 złotych, z tym, że kwota ta od dnia 1 stycznia 1985 r. ulegnie podwyższeniu do 150 zł. Np. rolnik, który uległ wypadkowi przy pracy w gospodarstwie rolnym i w związku z tym był niezdolny do wykonywania pracy przez 20 dni, otrzyma z tytułu zasilków chorobowego kwotę 2660 złotych.

ZA CO I W JAKIEJ WYSOKOŚCI PRZYZNAWANE JEST ROLNIKOWI JEDNORAŻOWE ODSZKODOWANIE?

Jednorazowe odszkodowanie przysługuje rolnikowi, który wskutek wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym lub choroby zawodowej doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, tzn. takie naruszenie sprawności organizmu, które powoduje upośledzenie czynności organizmu nie rokujące poprawy lub na okres 6 miesięcy, mogące ulec poprawie. Odszkodowanie to przysługuje w wysokości 500 złotych za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, nie mniej jednak niż 2000 złotych. Zwiększa się ono o

kwotę 10 000 złotych, jeżeli rolnik wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej został zaliczony do I grupy invalidów. Ponadto jednorazowe odszkodowanie przysługuje członkom rodziny rolnika, który zmarł wskutek wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym lub wskutek choroby zawodowej. Jeżeli do tego odszkodowania uprawniony jest tylko jeden członek rodziny zmarłego rolnika, przysługuje ono w wysokości: 50 000 złotych, gdy uprawnionym jest małżonek rolnika lub dziecko, a 25 000 złotych, gdy uprawnionym jest inny członek rodziny. Jeżeli do odszkodowania uprawnieni są równocześnie:

— małżonek rolnika i jedno lub więcej dzieci odszkodowanie wynosi 50 000 złotych i jest zwiększone o 10 000 złotych na każde dziecko,

— dwoje lub więcej dzieci odszkodowanie wynosi 50 000 złotych i jest zwiększone o 10 000 złotych na drugie i każde następne dziecko rolnika.

Kwotę odszkodowania dzieli się w częściach równych między uprawnionymi. Jednorazowe odszkodowanie przysługuje także osobie najbliższej rolnikowi, dla której praca w gospodarstwie rolnym nie stanowi głównego źródła utrzymania, jeżeli uległa ona wypadkowi przy pracy w gospodarstwie rolnym. Do osób najbliższych rolnikowi zalicza się przykładowo: rodziców rolnika, dzieci, braci i siostry rolnika oraz ich dzieci.

JAKIE ZDARZENIA UZNAJE SIĘ ZA WYPADEK PRZY PRACY W GOSPODARSTWIE ROLNYM?

Za wypadek przy pracy w gospodarstwie rolnym uważa się nagłe zdarzenie powodujące chorobę lub uszczerbek na zdrowiu wywolane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas:

— wykonywania zwykłych czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego lub w związku z wykonywaniem takich czynności;

— wykonywania zadań zleczanych przez organizacje polityczne lub społeczne bądź w związku z uczestniczeniem w organizowanych przez te organizacje czynach społecznych.

JAKIE SWIADCZENIA PRZYSLUGUJĄ ROLNIKOM W ZWIĄZKU Z URODZENIEM SIĘ DZIECKA?

Do podstawowych świadczeń w tym wypadku należą: zasilek rodowy i zasilek macierzyński. Zasileki te należą się również z tytułu przyjęcia dziecka w wieku do jednego roku na wychow-

wanie. Zasilek porodowy przysługuje w kwocie 2.500 złotych.

W JAKIM OKRESIE I W JAKIEJ WYSOKOŚCI PRZYSLUGUJE ZASILEK MACIERZYSKI?

Zasilek macierzyński przysługuje przez okres:

— 8 tygodni w przypadku urodzenia jednego dziecka,

— 12 tygodni w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie.

Okresy te obowiązują do dnia 31 grudnia 1984 roku, natomiast od dnia 1 stycznia 1985 roku okres zasilków macierzyńskiego ulega zwiększeniu co dwa lata o: 2 tygodnie w wypadku urodzenia jednego dziecka i o 3 tygodnie w wypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie. W wypadku urodzenia martwego dziecka lub w razie śmierci dziecka w okresie pierwszych 6 tygodni jego życia zasilek macierzyński przysługuje przez okres 6 tygodni. Zasilek macierzyński wynosi za jeden dzień 133 złote, z tym, że kwota ta od dnia 1 stycznia 1985 roku ulegnie podwyższeniu do 150 zł. I tak np. w przypadku urodzenia się jednego dziecka w okresie od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1984 roku kwota zasilków macierzyńskiego będzie wynosiła w całości 7.448 złotych.

KIEDY I W JAKIEJ WYSOKOŚCI PRZYSLUGUJE ZASILEK POGRZEBOWY?

Zasilek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci rolnika lub członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu (tzn. dzieci, wnuki, rodzeństwo, dzieci przyjęte na wychowanie oraz małżonek) w wysokości 12.000 złotych do końca 1984 r., a od 1985 r. w wysokości 13.500 zł. Zasilek ten przysługuje również w razie śmierci rolnika, który przeszedł na emeryturę lub rentę oraz członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu w wysokości 24.000 złotych do końca 1984 roku, a od 1985 roku w wysokości 27.000 złotych. Zasilek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu. W razie poniesienia kosztów pogrzebu przez więcej niż jedną osobę, zasilek pogrzebowy dzieli się na te osoby w zależności od poniesionych kosztów.

DO JAKIEGO ORGANU NALEŻY SIĘ ZWRÓCIĆ, ABY SKORYSTAĆ ZE SWIADCZEŃ Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH?

Osoba zainteresowana powinna złożyć odpowiedni wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który ustala prawo do świadczeń pieniężnych z tytułu emerytury, renty, zasilków porodowego, zasilków macierzyńskiego, zasilków chorobowego, jednorazowego odszkodowania z tytu-

lu wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym oraz chorób zawodowych i zasiłku pogrzebowego.

CO NALEŻY ZROBIĆ, JEŻELI OSOBA ZAINTERESOWANA NIE ZGADZA SIĘ Z DECYZJĄ ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH?

W takim przypadku osoba zainteresowana może wnieść odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych właściwego ze względu na miejsce zamieszkania.

Z JAKIEGO FUNDUSZU SA WYPLACANE SWIADCZENIA DLA ROLNIKÓW?

Swiadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego rolników są wypłacane z "Funduszu Ubezpieczenia Społecznego Rolników", który powstaje ze składek opłacanych przez rolników, oraz z dotacji budżetu Państwa.

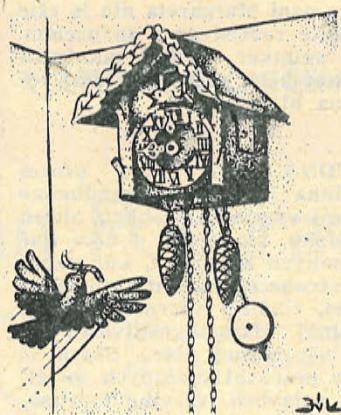
ILE WYNOSI SKŁADKA NA UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE OPLACANA PRZEZ ROLNIKÓW?

Składka ta wynosi rocznie: 1200 złotych od każdego ubezpieczonego oraz 500 złotych z każdego pełnego hektara przeliczeniowego. Ubezpieczenie jest obowiązkowe. Składka ta nie może być niższa niż 1700 złotych rocznie. Składkę na ubezpieczenie społecznego rolników opłaca rolnik prowadzący gospodarstwo rolne. Obowiązek opłacania składki powstaje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym rolnik rozpoczął prowadzenie gospodarstwa rolnego, a ustaje z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym rolnik przestał prowadzić gospodarstwo. Obowiązek opłacania składki za domowników powstaje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym osoby te podjęły pracę w gospodarstwie rolnym, a ustaje z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym przestały pracować w gospodarstwie.

Wysokość świadczeń z tytułu emerytury, renty, zasilków porodowego, zasilków macierzyńskiego, zasilków chorobowego i jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym oraz chorób zawodowych, a także zasilków pogrzebowego, jak również wysokość składki na ubezpieczenie społecznego rolników podlega waloryzacji, to znaczy zmianie wysokości. Zmiana wysokości świadczeń następuje od dnia 1 marca każdego roku i obejmuje świadczenia przyznane przed dniem 1 stycznia roku poprzedniego, przy czym zmiana ta nastąpi po raz pierwszy od dnia 1 marca 1983 roku. Powyższe zasady weszły w życie od dnia 1 stycznia 1983 roku.

— Viete, ako rozoznáte chudobného švajčiarskeho sedliaka od bohatého?
???

— Ten chudobný si umýva svoje auto sám.

NEUE BERLINER ILLUSTRIERTE — Berlin

— Váš prostriedok proti molom je celkom nanič. Ba dokonca si na tých tabletách veľmi pochutnávajú, — sťažuje sa žena v drogerii.

— To je v poriadku, — odpovedal predavač — Predsa kým žerú tabletky, určite vám nežerú šaly!

*

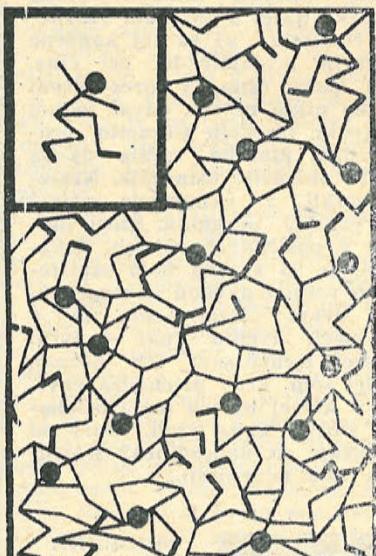
— Pozri sa tam na toho chlapa. Chodi akoby mal v nohaviciach.

— Toho ja poznám. Dlhý čas nosieval v našej fabrike nitroglycerínu...

*

Podnapitý odchádza z krém a pýta sa hlavného:

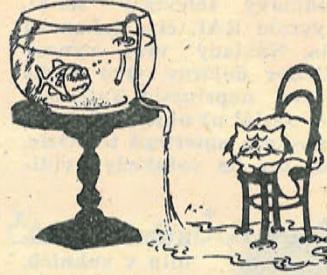
— Neviete, kde mám klobúk?
— Máte ho predsa na hlave!
— Ďakujem, Nebyť vás, idem domov bez klobúka.

DOKÁŽEŠ TO?

Body a čiary. Uprostred bodov a čiar nájdete "postavičku" z ľavého horného rohu.
Odpoveď na str. 29.

Trojúhelníky
V průběhu 3 minut určete 2 trojúhelníky se stejnými grafickými ozdobami. Odpověď na str. 29.

Matka sa rozpráva s dcérou:

— Chodia za tebou dva pápnici, mohla by si mi povedať, ktorý sa ti viac páči?

— Obaja rovnako, mama. Neviem, ktorého si vezmem skôr...

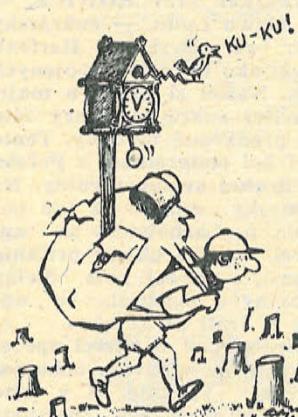
*

Priatelia sedia pri poháriku vína.

— Jano, — vraví jeden, — ty stále ešte tvrdíš, že vo víne je pravda?

— Samozrejme...

— Tak prečo ju vždy má moja žena?

MOSCOW NEWS — Moskva

MENO VEŠTÍ

BOHUSLAV: živé, slnečné, svetlé meno. Najčastejšie je brunet alebo tmavovlasý. Má okrúhlú tvár, dosť vysoké a vypuklé ďeľo, vystupujúce liečne kosti, tmavohnedé budť tmavé oči, dlhé riasy a husté, zrastené obočie. Máva veľký nos, široké, mäsité pery, zdravé zuby. Býva stredne vysoký budť vysoký, ramenatý a má veľkú silnú postavu. V mnohom sa podobá matke. Keď sa ocitne v spoločnosti, stáva sa váhavý, ale v každom živote je dosť pohyblivý a rozhodný. Neustále ho niečo ženie, láka, príťahuje a on sa tomuto lákaniu a vonkajším impulzom poddáva.

Ako žiaľ je priemerne. So základnou školou si ešte dokáže poradiť ale v strednej je slabý a málokedy ju končí. Stáva sa z neho dobrý rolník, záhradník, niekedy vodič.

Doma sa cíti opostený. Máva prisneho a nervózneho otca, ktorý mu neodpustí žiadnené priestopok. Matka, aj keď trošku chorlava, je veľmi zamilovaná do svojho Bohuslava.

Neznáša prácu v úrade, najradšej má manuálnu prácu. Ženi sa s múdrovou a hospodárnou ženou, ktorá rýchlo prevezme kormidlo v domácnosti. Bohuslav v mladosti robi sice rodine hodne starosti, ale po svadbe sa ukľudní, je domased a stará sa o rodinu. Pochádza väčšinou z mnohodetnej rodiny a je najčastejšie prvým dieťaťom. Žije dlho a máva troch synov. Býva dosť uzavretý a nedôverčívý, ale keď si nájde priateľa, je mu veľmi oddaný.

TADMIR

SNÁŘ

VERÍTE SNOM? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved' je to dobrá zábava, a snáď sa vám dobrý sen splní? Teda, ak sa vám snívalo:

Citanie biblie — hádky v rodine,
Beh opreteky — predstihne svojich konkurentov,
Padajúca tehla — budeš mať neprijímnosti,
Varenie šošovice — vyhneš sa neštastiu,
Dostojník — märne túžiš po pocitach,
Dvorná dáma — pýcha predchádza pád,
Halapartňa — úporne chráni svoje záujmy,
Nemočnica — smutné posolstvo,
Baník — stratiš dobrú priležitosť,
Ponuka k sňatku — budeš podečňovaný,
Netvor — obklupuje ľa nebezpečenstvo,
Oáza — napriek všetkému dosiahneš úspech,
Modré oči — veľka láska,
Čierne oči — maj sa na pozore pred falošnými priateľmi,
Sklopené oči — tajná láska ešte skrývaná,
Slepé oči — prijemná správa,
Škuláve oči — poníženie,
Veľké a pekné oči — šťastie a bohatstvo,
Jednooký — hodil si očkom po niekom,
Ráj — najdeš ochranu v každom nebezpečenstve,
Pštrosie perá — si veľmi marnomyseľný,
Bitka — budeš ohrozený na živote

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCiS: 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38/8, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem Czechosłowackiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Medalem Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złota Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCiS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (tłumacz). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wielka 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiač, Jozef Grigľák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knáplík, Eugen Kott, Angela Kulavíková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídia Msalová, Severin Vaksmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje Oddział RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada i kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

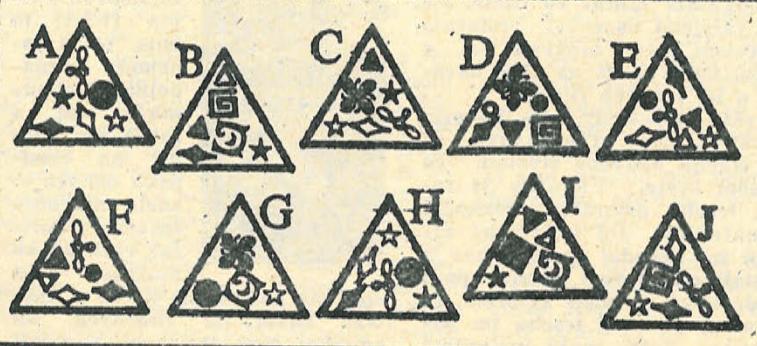
Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziały nie mają — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę za zleceniami wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportazu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 227. M-97.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

NOVÝ ŽIVOT CISÁROVNEJ. Farah Diba, vdova po bývalom íránskom cisárovi, sa natrvalo usídila v malom americkom mestečku Williamstown, v štátu Massachusetts. Volačky bývala v nádhernom paláci, lesklom od mramoru a zlata. Jej nový dom je drevený, omietnutý na žltosivú, ma biele okenice a stojí v trochu zanedbanej záhrade, medzi brezami a borovicami. Je pomerne malý: Päť izieb na prizemí, tri na prvom poschodi, dva v podkroví. Bývalá cisárovna býva tu s dvoma mladšími deťmi: 16-ročným Alim a 12-ročnou Lejlou. Obe chodia do tunajšej školy, vzdialenej niekoľko metrov od drevnej vily. Staršia dcéra cisárovnej, Farahnaz, tráví vo Williamstowne veľa času, kam prichádza z New Yorku, kde študuje.

Williamstown má iba 8 000 obyvateľov. Ale Farah Diba sa tuná cíti lepšie ako vo veľkom meste. Nechcela bývať v New Yorku. „V mestečku nás všetci pozávajú na ulici, ale nerobia zo toho senzáciu. Sú pokojní a zičili: Môžem tuná zaťať nový, obyčajný život — hovorí bývalá cisárovna. Na snímke: Farah Diba s Lejlou, Alim a Farahnaz. Jej najstarší syn, knieža Reza, je v Maroku.

*

V MESTEČKU FAIRFAX (USA) sa konali preteky miestnych hasičov, ktorí predvedli nový typ horáka na rezanie plechu. Za niekoľko minút porozali na kúsky automobil. Neskor vysvitlo, že to nebolo vozidlo, určené pre tento cieľ, ale auto mešanostu stojace na nedalekom parkovisku.

*

S MENOM SEBASTIANA COE, znameniteľného anglického bežca a svetového rekordéra sme sa stretávali veľmi často. Avšak naposledy sa na stránkach novín ukázalo aj meno Mirandy Coeovej. Je to rodná sestra slávneho športovca, veľmi pekné a šikovné dievča. Má, podobne ako brat, tmavé oči a vlasy a — talent v nohách.

Avšak Mirandu Coeovú šport nezaujíma. Je tanečnicou, akiste veľmi dobrou, lebo ju angažovalo slávne parížske Lido, kde vystupujú najkrajšie tanečnice skoro z celého sveta. Klebetí sa, že Sebastian Coe neboli nadšení umeleckými ambíciami svojej sestry a neveril v jej talent. Teraz však zmenil mienku — ale neúplne. Vráj povedal: „Kto vie, či by si Mirandu všimli, keby sa nevolala Coeová...“

Na snímkach: Sebastian Coe a jeho sestra-tanečnica.

POKLADY Z MOŘSKÉHO DNA. Na svet ďalej se objevilo nové povolené: hľadací poklad. Na dně mora a oceánu leží lodi, ktoré vezly drahý náklad: zlato, demanty, staré mince. Jsou mezi nimi i lodi, ktoré ztroskotaly počas nedávno, napr. britský križník Edinburgh, ktorý za výpravy do USA sovětské zlato, nebo četné obchodné lodi, ktoré ztroskotaly v bermudském trojúhelníku. K hľadacím pokladom patrí aj bývalý potápčec britského námořnictva Keith Jessop, ktorý vyrobil značnou časť zlata z „Edinburghu“. Niekedy však ani dlouhoté úsilí nepriňáši výsledky. Reginald Cruise Wilkins obetoval řadu let a mnoho peněz na vydobytí pokladu legendárного piráta Olivera de Vasseura. Poklad, odhadovaný na viac než 100 miliónov dolárov, leží od počiatku XVIII. storočia na dně mora u Sešelských ostrovov na Indickém oceánu, dodnes čeká na vydobytí.

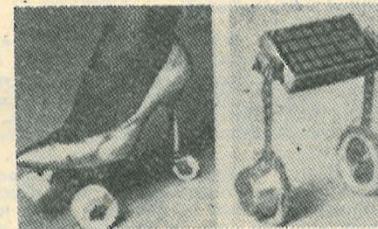
Niekteré poklady z mořského dna mají veľkou vedeckou hodnotu. Nedávno byly po 17 letech ukončené práce na vydobytí vraku lodi „Mary Rose“, ktorá ztroskotala u pobrežia Veľkej Británie v roku 1545. Archeologové tam našli 17 tisíc predmetov z doby Tudorovcov s obrovskou muzejnou hodnotou.

*

ZACHRÁNILI ZLODEJOV. Postrachom zlodajov a vlamačov sú, prirodzené, ochráncovia priadiuk. A predsa došlo k prípadu, keď zlodaj privítali políciu radostne ako svojich záchrancov. Štvorica zlodajov v dánkom Esbjergu vnikla do mraziarne firmy, ktorá obchodusuje s lososmi. Dvere do chladacieho priestoru nedopatrenim príbuchi a už ich nevedeli otvoriť. Pri krujom mraze — 30° Celzia nakoniec nemali iné východisko, ako stlačiť gombík poplachového zariadenia. Oslobodenie prišlo v podobe zatýkania.

*

MALÉ NESMYSLY Philipa Garrera. Americký výtvarník Philip Garner vydal knihu s názvom Katalóg pro lepší život a vylepšil v ní všeobecný život mnoha vyskutku nekonvenčnimi nápadmi. Zverejňujeme z nich alespoň kolíkové brusle vhodné do spoločnosti, ale ještě více ke zlámání nohou. Další predmet jsoy sluchátka na uši, ohrievaná sluneční energií za pomocí solárneho článku. Pokud slunko nesvetí, mohou uši klidne mrznout.

*

POČAS FILMOVÝCH KONFRONTÁCIÍ premietali prednáškami v Poľsku výborný maďarský film Istvána Szabóho Mefisto, v ktorom hlavnú úlohu hral Klaus Maria Brandauer. Táto úloha znamená prelom v jeho kariere — režiséri z rôznych krajín sa oň začali priam trhať. Z mnohých ponúk si tento rakúsky herec vybral podľa neho najzaujímavejšiu. Bude hrať ci-

sára Neróna v najnovšej filmovej verzii románu H. Sienkiewicza Quo Vadis! Tentokrát to bude osiemhodinový televízny seriál, ktorý vyrobí RAI, čiže talianska televízia. Náklady však vynesú 10 miliónov dolárov. Quo Vadis však iste neprinesie Taliam straty — seriál už objednali mnohé európske a americké televízie. Snáď aj my ho však uvidíme...

*

KOMISAŘ Mo- ulin v sukních. Francouzský režisér Yves Boiset zvolil pro hlavní roli svého nového filmu herečku Corrinu Lavasseurovou. Policejní inspektorka

ka potírá ve Francii zločinnost, dětskou prostituci a jiné kriminální činy kapitalistického světa. Tvrdi se, že svým výkonom zastímila známého inspektora Mouline z televizního seriálu. Na snímku policejní inspektorka Corrine Lavasseurová.

*

ZBIGNIEW LACHOWICZ, — písal Słowo Ludu, — cukrársky majster rzeszowského Hortexu pracoval ako cukrár v Spojených štátach. Našiel si prácu u majiteľa malej cukrárny, ktorý sám piekol predávané výrobky. Tento majiteľ bol emigrantom z Poľska spred druhej svetovej vojny. Na majstrovský diplom a iné potvrdenia p. Lachowicza sa ani nepozrel, len mu ukázal príahlú miestnosť, v ktorej bola dielňa a suroviny a oznamil, že odchádza a vráti sa až ráno.

Na druhý deň si obzrel upečené záklusky a bábovky, ochutnal a povedal: Vyznate sa v tejto práci — prijmem vás. Zostanete u nás navždy?

— Nie iba rok.

— Tak nerobe také chutné veci, lebo ja za roka budem mať dobrý bisnis, ale keď odidete, zbankrotujem...

*

KANAĎANIA nemohli niekoľko rokov odpustiť pani Margarete, manželke ministra politika a predsedu Pierra Trudeau. že nechala manžela a tri malé deti, aby

mohla slobodne žiť medzi umeleckou bohemou. Margaréta, vyshe dvadsať rokov mladšia ako manžel, vysvetlovala, že nie je stvorená na manželku politika a v tejto úlohe sa cití hlboko neschastná. Oficiálne recepcie a iné reprezentančné povinnosti ju smrteľne nudia a okrem toho má umelecké ambicie. Krásna Maggie sa pokúšala zahráť vo filme, ale bez väčšieho úspechu, cestovala po celom svete, zabávala sa v diskotékach. Vela sa tiež hovorilo o jej rôznych flirtoch.

Avšak naposledy, ako hovoria zasvätení, pani Trudeauová sa cíti trochu unavená životom vo veľkom svete. Ukončila 34 rokov, trochu pribrala a rozholda sa ukludnili. Jej rodáci už zabudli na škandál spred rokov a prestali odsudzovať peknú pani Trudeauovú — snáď aj preto, že jej manžel stratil trochu na popularite. Zato majú príležitosť skoro každý deň vidieť bývalú

manželku ministerského predsedu na televíznej obrazovke — totiž jedna z kanadských televíznych stanic zamestnala Margarétu ako hlásateľku.

Stále častejšie ju vidia v spoločnosti známeho kanadského advokáta, Jimmymho Johnsona. Klebetníci tvrdia, že je to vážne a môže sa skončiť pred oltárom. Lenže pani Margaréta nie je ešte oficiálne rozvedená s manželom.

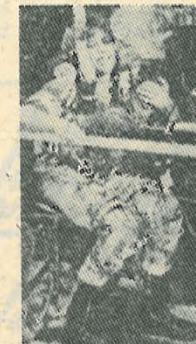
Na snímke: bývalá manželka ministerského predsedu, teraz televízna hlásateľka.

*

ČUDNÁ VEC. Súdny proces Arnfina Nesseta v Trondheime otriasol verejnou mienkou nielen v Nórsku, ale písala o ňom tlač v mnohých krajinách, kde vzbudila všeobecné pohnutie. 46-ročný Nesset, riaditeľ vzorného domu sociálnej starostlivosti, sa tešil všeobecnej úcte. Skoro 20 rokov pracoval v rôznych sociálnych ústavoch, verejne vystupoval v prospech starých a telesne úchylných ľudí. Aktívne sa zúčastnil protestnej akcie proti zákonom platnému v Nórsku o prerušovaní tehotenstva. „Treba chrániť každý, dokonca ešte nenarodený život“ — hľadal. A práve tento zdánlive dobrý človek, považovaný za horlivého zástanca všetkých, ktorí potrebujú pomoc, bol obžalovaný z vraždy 25 osôb! Všetky obeť boli jeho zverenenci, bývali v dome sociálnej starostlivosti v Orkdali. Vysetrujúce orgány navylučujú možnosť, že počet Nessetových obeť bol značne vyšší. Totiž v sade, kde Nesset pracoval predtým, ako sa stal riaditeľom v Orkdali, sa badatelne zváčšovala úmrtnosť pacientov — starcov a mrzákov.

Ako prvá začala Nesseta podozrievať lekárka Karin Noerová, zamestnaná v dome sociálnej starostlivosti v Orkdali. Poslala dokonca svojim nadriadeným orgánom patrienne hlásenie, ale ju vysmiali. Vedľa Nessetovi mal každý výbornú mienku. Avšak lekárka ďalej pozorovala vzorného riaditeľa, až sa jej konečne podarilo prichytiť ho pri čine, keď skorô ráno, v presvedčení že ho nikto nevidí, dával jednej starejke injekciu Curacitu, prostriedka, ktorého väčšia dávka skoro okamžite usmrcaje. Nesseta zatkli a exhumácia mŕtvol obyvateľov penzionu, ktorí umreli v posledných rokoch, dokázala, že 25 z nich bolo usmrtených veľkou dávkou nebezpečného lieku. „Robil som to v prospech týchto ľudí — tvrdí Nesset. Kedže som ich poznal, vedel som, kedy prichádza chvíľa, v ktorej by ich mala oslobiť smrť.“ Teda vrah, ktorý sa považuje za dobrodinca? Rozsudok ešte nevyňiesli...

*

MODERNA MEDICÍNA. S 22-ročnou Nan Davisovou z Ohio (USA) to bolo po auto nehode beznádejné. Nebude nikdy stáť a to bôz nie chodiť na vlastné nohá — znala diagnózu lekárov. Počítala však urobil možnosť a správny postup pri liečbe a dnes Nan chodí na vlastných. Na snímke: Nan Davisová v zajati modernej lekárskej techniky.

STALO SA